HET LAND VAN AALST

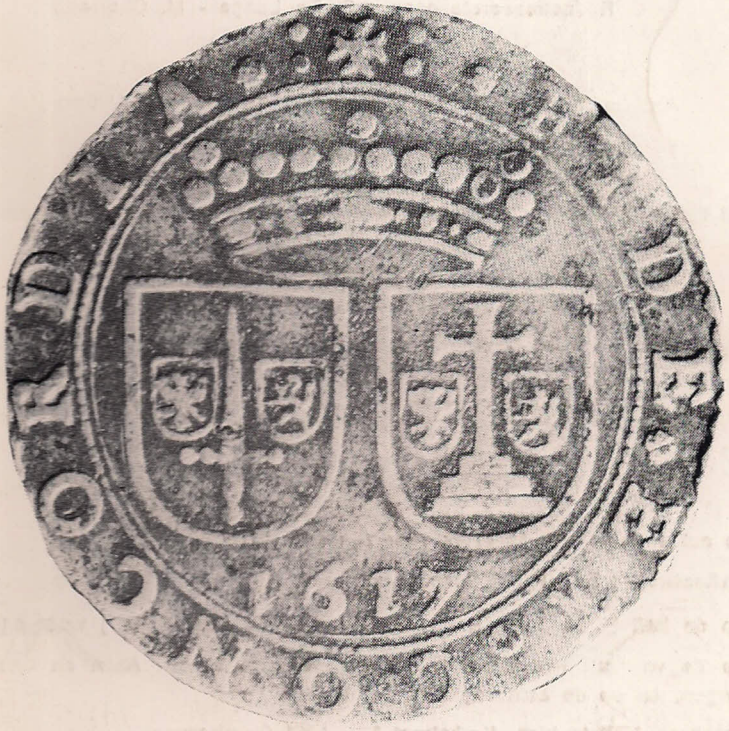

Tijdschrift van de Geschiedkundige Vereniging Het Land van Aalst

Het Land van Aalst

TWEEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

Ere-Voorzitters : F. Courteaux
L. De Rijck

Ere-Bestuurslid : A. Van Lil,
initiatiefnemer en medestichter

Voorzitter : L. Robijns

Ondervoorzitter : H. Van Isterdael

Beheerder : G. Van Bockstaele, Bevegemstraat 14, 9620 Zottegem
Tel. (091) 60 19 04

Redactiesecretarissen : S. De Lange - M. Cherretté

Verslaggever : B. Boel

Archivarissen - Bibliotecarissen : C. Uyttersprot - M. Uyttersprot

Public-relations : M. Cock en D. Van de Perre

Het tijdschrift wordt uitgegeven met de steun van de Vlaamse Gemeenschap, het Provinciebestuur van Oost-Vlaanderen en de stad Aalst.

Prijs voor het Jaarabonnement :

Voor leden : 400 fr., steunende leden : 600 fr. en ereleden 1.200 fr. te storten op P.C.R. 000-0586911-61 «Het Land van Aalst», Bevegemstraat 14, 9620 Zottegem.

De auteur is verantwoordelijk voor zijn artikel.

Kaftontwerp : Bart Maris, Meerbeke.

Op de kaft is de penning van "Het Land van Aalst" (1617) weergegeven.

Op de voorkaft het wapenschild van de twee steden Aalst en Geraardsbergen, en op de achterzijde de vijf baronieën.

Drukker : ADB-Andries, Kerkstraat 225, 1851 Grimbergen

ISBN : 240 - 938 - 7 P.

Redactieadres en recensie :
C. Uyttersprot, Eikstraat 50, 9300 Aalst

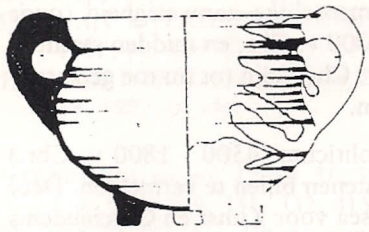

ARCHEOLOGISCHE KRONIEK

ARCHEOLOGISCHE VONDSTEN UIT OORDEGEM

Walter DE SWAEF

Inleiding

Oordegem is één van die landelijke gemeenten in Oost-Vlaanderen waar nog weinig archeologisch onderzoek is verricht. Onze kennis over de voorgeschiedenis, de Romeinse tijd en de vroege middeleeuwen op het grondgebied van het huidige Oordegem is bijgevolg dan ook nog heel beperkt.

In zijn recent interessant werk over de geschiedenis van Oordegem bracht dhr. R. De Gendt de tot nu toe aangetroffen sporen samen (1).

De bedoeling van dit artikel is naast het kort vermelden van de verrichte vondsten, er een recente vondst aan toe te voegen.

(1) R. De Gendt, Oordegem: Nederzetting, Heerlijkheid, Gemeente, Bijdrage tot de geschiedenis van Oordegem, Lede 1986, pp. 15-20.

Tot nu toe gekende vondsten uit Oordegem

— Uit de oudste periodes van menselijke aanwezigheid (oude steentijd of paleoliticum: tot 8000 v. Chr. en midden steentijd of mesoliticum: 8000 - 4500 v. Chr.) zijn tot nu toe geen sporen met zekerheid aangetroffen.

— Uit de nieuwe steentijd of neoliticum (4500 - 1800 v. Chr.) zijn twee prachtige gepolijste stenen bijlen te vermelden. Deze worden in de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis in het Jubelpark te Brussel bewaard.

— Uit de daaropvolgende bronstijd (1800 - 700 v. Chr.) en ijzertijd (700 - 57 v. Chr.) zijn ook geen sporen bekend.

— Een in verschillende artikels en boeken aan de Romeinse tijd (57 v. Chr. - 476 n. Chr.) toegewezen gouden muntvondst en een bronzen kookpot, die door sommigen ook als Romeins werden bestempeld, kunnen met absolute zekerheid aan de late middeleeuwen (1300 - 1500 n. Chr.) toegewezen worden.

Samengevat kunnen we dus stellen dat met uitzondering van de twee gepolijste bijlen er tot nu toe geen vondsten uit de voorgeschiedenis, de Romeinse tijd en de vroege middeleeuwen uit Oordegem bekend zijn. Dit wil echter niet zeggen dat er in die periodes geen bewoning zou geweest zijn; het ontbreken van vondsten is mijns inziens uitsluitend het gevolg van het gebrek aan systematisch archeologisch onderzoek. Waar dit onderzoek in dit gebied wel reeds occassioneel of systematisch plaatsvond, kwamen vele sporen uit deze periode aan het licht (vb. Erpe, Mere, Massemen, Lede, Hofstade, Moorsel en Erembodegem).

Nieuwe vondsten

In de zomer van 1986 vond J. Bické, leerling aan het Sint-Jozefscollege te Aalst, op een veld in Oordegem gelegen aan de Oude Heirwegstraat (kadaster Popp Oordegem sectie E 402 a) een gedeeltelijk bewaard gebleven gepolijst bijltje (zie fig. 1)

Het is uit bruine silex (= vuursteen) vervaardigd met witgrijze vlekjes. Het heeft een bewaarde lengte van 54 mm, een maximum breedte van 35 mm en een maximum dikte van 23 mm. Het bijltje werd zeer gelijkmatig en verzorgd gepolijst.

In doorsnede is het spitsovaal en de zijkanten zijn slechts een heel weinig gefacetteerd.

Van dergelijke bijltjes, die in een houten steel werden vastgemaakt, neemt men aan dat ze dienden voor houtbewerking. Ze worden in Vlaanderen talrijk aangetroffen.

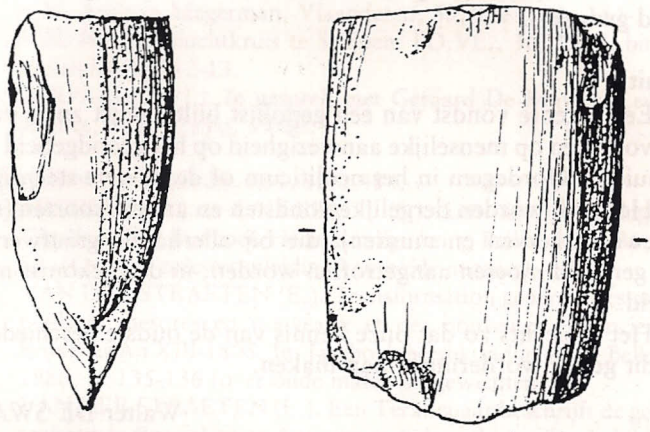

Fig. 1
Gedeeltelijk bewaard gepolijst bijltje; zijaanzicht en vooraanzicht
(tekening J. De Punt)

Fig. 2
Spinschijfje uit gebakken aarde; doorsnede en zijaanzicht; schaal 1/1
(tekening J. De Punt)

Een datering ervan situeert zich van het neoliticum tot de vroege bronstijd.

Op hetzelfde perceel werd ook nog een spinschijfje in hard gebakken klei aangetroffen (zie fig. 2)

Dergelijke spinschijfjes dienden om uit wol een draad te spinnen; ze werden gebruikt van in het neoliticum tot wanneer in de late middeleeuwen het spinnewiel in onze streken algemeen verspreid geraakte.

Besluit

Een recente vondst van een gepolijst bijltje wijst zoals vroegere vondsten op menselijke aanwezigheid op het grondgebeid van het huidige Oordegem in het neoliticum of de nieuwe steentijd.

Hopelijk worden dergelijke vondsten en andere soorten (o.a. aardewerkscherven en munten), die bij allerhande graafwerken toch geregeld moeten aangetroffen worden, in de toekomst meer gemeld.

Het is slechts zo dat onze kennis van de oudste geschiedenis van dit gebied vorderingen kan maken.

Walter DE SWAEF
Pepelbruggestraat 82
9300 Aalst

DAGELIJKS LEVEN TE NINOVE OMSTREEKS 1750. JOANNES RECHTERS, KUIPER, BROUWER EN HERBERGIER.

Danny LAMARCQ.

In het kader van een tentoonstelling over bier en brouwerijen te Ninove (1) kregen we een bundel archiefmateriaal doorgespeeld afkomstig van Joannes Rechters, brouwer, herbergier en kuiper te Ninove (2).

Het dossier bevat een schat aan informatie met betrekking tot het kuipen, het brouwen en het herbergvertier. Naast een overvloed aan prijzen vinden we er bijzonder waardevolle gegevens in terug aangaande de manier van handel drijven in een kleine stad rond het midden van de achttiende eeuw. Verder, en niet in het minst, kunnen we zijdelings een glimp opvangen van het ontspanningsleven. Kortom, de bundel "Rechters" biedt stof tot nader onderzoek.

1. HET DOSSIER.

Het "dossier Rechters" bestaat uit drie katernen en een paar losse nota's.

Een eerste katern (16 x 20 cm.), getiteld "*Van cuyperije - 1755)*", bevat dertien folio's r°/v° met hoofdzakelijk gegevens betreffende het kuipersambacht. De folio's 2 t.e.m. 3 v° handelen over prestaties ten dienste van verschillende personen, maar opmerkelijk is dat het vanaf folio 4 r° uitsluitend leveringen aan een zekere Anton Fransman betreft. Deze was, zoals het verdere dossier ons leert, brandewijnstoker: zo betaalde Rechters in 1759 *"aen de huysvrauwe van Anton Fransman"* dertien gulden *"over leveringe van een stick brandewijn houwende 200 potten"*(3). Globaal genomen slaan de gegevens van het boek *"Van cuyperije"* op de periode maart 1755 tot april/mei 1756.

(1) (G. VERHAEVERT (red,)), *Bier en bierbrouwerijen te Ninove,* tentoonstellingskatalogus, Ninove, 1986.

(2) Rijksarchief Gent, Oud Archief Ninove nr. 1278 (met dank aan Jozef Vander Speeten).

(3) Ook VANGASSEN vermeldt *"Anthoon Fransman"* als brandewijnstoker. Cfr. H. VANGASSEN, *Geschiedenis van Ninove,* dl. 2, Ninove, 1960, pp. 523. Dezelfde auteur specifieert op pp. 536-537 dat genoemde Fransman schepen van Ninove was en een van de grootste hoeven bezat: zijn bedrijf besloeg ruim 25 bunder en er stonden 4 paarden en 13 koeien in zijn stallen.

Het "(handt)*boeck (...) begost in deze jaere 1755 op den sestienden febriarius*", 20 x 35 cm. en van een stevige kartonnen kaft voorzien, beslaat 188 bladzijden r°/v° genummerd, waarin per verbruiker of afnemer de verschuldigde bedragen werden opgetekend. De, niet genummerde, voorpagina bevat een "alfabetisch" register.Dit boek handelt hoofdzakelijk over het herbergvertier maar ook het kuipen en het brouwen komen erin aan bod. De gegevens slaan op de periode 1755-1764.

Een *"Brouboeck (...) begost in de jaere 1758 desen 5 julius"*, 20 x 35 cm., bevat 32 bladzijden, r°/v° genummerd. Joannes hield zich voor dit register *"getrouwelijck te onderhouden"*. In essentie gaat het hier om een boek waarin alle leveringen van bier werden opgetekend, samen met een aantal gegevens over het brouwen.

De losse nota's tenslotte bieden ons een allegaartje van rekeningen, enkele brieven en ook een paar persoonlijke nota's, onder andere betreffende het dienstpersoneel van Rechters.

2. JOANNES RECHTERS.

Joannes Rechters *"sone van Judocus ende van Odila De Kersmaecker, oudt omtrent de 34 jaeren* (in 1765), *gebortig deser stadt Ninove"* was in de jaren 1750-1760 kuiper, brouwer en herbergier *„in de Burghstraete ten huyse draegende het voorteeken den hertogh van Lorrijnen"* (4). Hij was gehuwd met Theresia De Kerpel.

Vanaf het einde van de jaren 1750 ging Rechters meer dan eens zijn boekje te buiten en een en ander kulmineerde in een roofmoord, wat hem de doodstraf kostte (5). Tijdens zijn maanden-

(4) In H. VANGASSEN, *o.c.*, wordt Joannes Rechters nergens vermeld. Wel vinden we op pp. 332 *"de hertog van Lorreinen"* terug in een "overzicht van al de huisnamen met inbegrip van de XVIIIde eeuw" en stipt hij op pp. 524 aan dat ene Joannes Rechters als "beëdigde meter" van de Ninoofse lijnwaadmarkt in 1753 tien stuiver per week kreeg.

(5) Het lijvige procesbundel wordt bewaard in het Rijksarchief te Gent, OGA Ninove nr. 1199.

De roofmoord kwam reeds ter sprake in: NN *De Beruchte Zaak Joannes Rechters,* in: De Denderklok, 20 september 1959. Steller van dit artikel ging nader op de zaak in naar aanleiding van een tentoonstelling datzelfde jaar 1959 ( ) van zowel het moordwapen als het foltertuig waarmee Rechtrers te Ninove werd geradbraakt: *"In het stemmig toonzaaltje van "Oude Ninoofse Kunstschatten" ingericht in het kader van de Elfde Handelsfoor van Ninove, hebben de bezoekers twee eigenaardige voorwerpen kunnen bekijken en betasten. Ze lagen er tentoongesteld en droegen de volgende opschriften: -"Dissel waarmede Jan Rechters den doodslag heeft gepleegd op den persoon van Pieternelle Jacquemijns - 1765". - "Hamer waarmede Jan Rechters is geradbraakt geweest".*

De Ninoofse markt, met het schepenhuis, in het laatste kwart van de 18e eeuw.
(Anoniem schilderij in stadsbezit; foto Cl. Herremans, Ninove)

lang verhoor, respektievelijk door het *"office van het Borght van Perruwez"* (24.5.'65), het *"magistraet"* van de stad Leuven (28.5.'65), *"de leenmannen van den leenhove van Sinte Mertens ende Quintens Lennick"* (5.6.'65), *de leenmannen der burght ende casteele van Meerbeecke"* (26.7.'65) en de *"Borghemeester ende Schepenen der stadt ende poorte van Ninove"*, bleef Rechters halsstarrig de roofmoord loochenen zodat hij in maart 1766 werd *"ghestelt op de pijnbancke met den halsbant"* en er, na vier uren zonder spreken *"ende geheel stil"*, uiteindelijk tot volledige bekentenissen overging: In de late namiddag van 27 maart 1765 *"dagh van de jaermerckt"* ging Joannes Rechters de straat op met zijn *"leeren schootsvel daer inne steckende* (zijn) *haemerdistel op de ordinaire maniere van de cuypers"* aan. Hij ontmoette zijn buurvrouw Petronella Jacquemijns *"dochter alleen woonende omtrent* (zijn) *huyse, als sijnde den selven haeren hof vanden* (zijne) *gesepareert alleenelijck door twee korte haegen"*. Zij gingen samen bij haar *"thé"* drinken en kletsten over koetjes en kalfjes. Op een bepaald moment vroeg Rechters haar 25 ponden groot *"van haer op obligatie te hebben"*, wat zij weigerde. Maar onze brouwer wou niet met lege handen naar huis en maakte *"het horribel voornemen (...) van* (zijn) *handen te wasschen in het bloet van* (zijn) *evenmensch, in hope van daer mede aen het gelt te geraecken"*. Hij sloeg Petronella de kop in met zijn *"haemerdistel"*, doorzocht het huis en ging dan slapen...

Los van de roofmoord werd Rechters nog beticht van oplichterij en schriftvervalsing. Zo heeft hij in de jaren 1758 en 1759 een *"coopman in sayette caussens tot Perruwez"* met wie hij was overeengekomen om voor hem kousen te verkopen *"aende winckeliers (...) als op andere plaetsen ende publique merckten"*, bestolen voor niet minder dan duizend (?) gulden. Het gestolen goed heelde hij te Leuven.

Verder werd hem het stelen van *"publique papieren gemerckt met haere majestijdts waepen"* uit de *"waeghe"* te Leuven aangewreven. Bij de huiszoeking werden nog een paar van deze formulieren *"in witte"* (6) teruggevonden.

Tenslotte vervalste hij verschillende dokumenten van *"den waeghmeester tot Mechelen"* waarmee hij een aantal personen oplichtte *"door het coopen van hunnen hoppe* (met) *gefalsificeerde billetten met verminderinghe van het reeel gewichte"*.

Voor al deze misdrijven, maar inzonderheid wegens het plegen van de roofmoord, werd Joannes Rechters op 11 maart 1766

(6) t.t.z. blanco-formulieren.

veroordeeld om *"van aen den stadthuyse gesleept te worden op eene hurde tot aen het schavot gerecht op den groote merckt deser stadt ende aldaer gebonden te worden op een dwers cruys midsgaeders levendigh gheraeybraeckt te worden ende naerdien met den voorseyden distel te worden geslaegen van wederzijden ende in het midden van* (zijn) *hoofd tot datter de doodt naer volght"*. Zijn goederen werden tevens in beslag genomen teneinde de kosten van het proces te dekken (7).

Rechters had personeel in dienst. Zo vonden we een nota terug waarin hij specifieert: *"op den eersten van 9ber 1755 is Jan Baptiste Dufour bij mij gekomen ende met hem ackoert gemaeckt voor vier pont groot courant 's jaers"*. Dufour ontving achtereenvolgens 2, 3, 17, 28 en 38 stuiver, laatstgenoemd bedrag evenwel onder de vorm van *"een paer schoenen"*. In 1761 nam hij een nieuwe knecht in dienst maar of die voldeed is zeer de vraag. Immers, hij was op 4 augustus komen inwonen en *"heeft ses daegen naer Geesberghe naer de kermisse geweest en acht daegen met een quaet been geseten. Hij is wegh vanden 13 8ber 1761 naer huys (en) is geariveert den 8 van 9ber"*.

Onze brouwer stelde ook een meid tewerk. Een fragment van een nota noemt *"Rekeninge van ons mijsen Marie Schilders van hetgene sij gehadt heeft"*, maar bevat geen verdere aantekeningen. Een tweede *"notitie van ons meysen"* somt het uitbetaalde loon op: ze kreeg op 12.1.'62 zeven stuiver, op 24.1 acht st., op 28.2 eenentwintig st., op 28.4 vijftien gulden en op 30.4 vijfentwintig stuiver. M.a.w. voor de periode 12.1 t.e.m. 30.4 ontving ze 17 fl. 14 st. of omgerekend ongeveer 3,3 stuiver per dag.

Een brief bewaard in het hoger genoemde procesbundel leert ons dat hij ook een kuipersknecht had want hij vraagt te zeggen *"aen mijnen kuyper Fransis dat hij moet sorge draegen voor meyne callanten vande cuyperye"*.

3. DE KUIPERIJ.

Het handschrift *"van cuyperije"* verschaft ons, samen met een paar gegevens in de rest van het bundel, een waaier aan informatie nopens het kuipersambacht in de achttiende eeuw.

Zo kunnen we ons een beeld vormen van de verschillende voorwerpen die Rechters maakte. Hij was tegelijk droog- en natkuiper, t.t.z. hij maakte zowel vaten voor boter, vet, graan,... als voor vloeistoffen. Een opsomming van de teruggevonden gebruiksvoorwerpen illustreert dat ten volle: *"een boterkuyp"*,

(7) Deze inbeslagname is waarschijnlijk de oorzaak van de degelijke staat van bewaring van het dossier "Rechters".

"een botervat", "een tonne", "een alftonne", "een koeltonne", "een dranckuyp", "een waskuyp", "een seeckuyp", "een kuyp", "een se(e)nkuyp", "een scheskuyp", "een maetkuyp", "een graenvat", "eenen melckheemer", "eenen waterheemer", "eenen pitheemer", "een wasvat", "een vuytten", "een buys", "een looghkuyp", "een melckuyp", ...

Naast deze recipiënten vervaardigde Joannes nog ander alaam, onder andere *"eenen boterstuyck", "eenen boterstaf", "eenen trefter"* en *"een puysse"* (8). Het leek ons niet oninteressant de kostprijs van deze voorwerpen te noteren, en alle gegevens in een overzichtelijke tabel samen te brengen.

Prijzen van een paar gebruiksvoorwerpen uit de kuiperij (1755-1762), in stuiver.(*)

artikel	PRIJZEN min.	max.	aantal	gemidd. prijs	modus
leggen van 1 reep	---	---	+	0,50	0,50
een boterkuip	17,25	48	4	32,56	--
een karnvat	---	---	1	80,00	--
een karnstok	---	---	1	10,00	--
een boterstaf	---	---	2	5,00	5,00
een ton	50,00	60,00	15	57,07	60,00
een halfton	14,00	40,00	5	32,40	40,00
een koelton	---	---	1	15,00	--
een drinkkuip	20,00	60,00	3	33,33	20,00
een drinkkuipje	7,00	8,00	3	7,67	8,00
een wastobbe	22,00	200,00	3	120,67	--
een aalton	8,00	42,00	2	25,00	--
een kuip	8,00	28,00	6	15,33	14,00
een zaankuip	34,00	36,00	3	34,67	34,00
een schorskuip	180,00	240,00	2	210,00	--
een moutkuip	---	---	1	60,00	--
een graanvat	---	---	1	40,00	--
een melkemmer	18,00	22,00	4	20,50	22,00
een wateremmer	10,00	22,00	5	17,20	20,00
een dubbele wateremmer	---	---	1	18,00	--
een putemmer	---	---	1	20,00	--
een trechter	24,00	30,00	2	27,00	--
een buis	---	---	1	18,00	--
een "puysse"	6,00	22,00	2	14,00	--
een wasvat	---	---	1	30,00	--
een vaatje	20,00	24,00	2	22,00	--

(*) We vonden het overbodig deze schaarse gegevens jaar per jaar uit te splitsen. Ten andere doorheen de periode bleef de prijs voor het leggen van een reep, een aktiviteit waarvoor een overvloed aan prijzenmateriaal voorhanden was, gelijk.

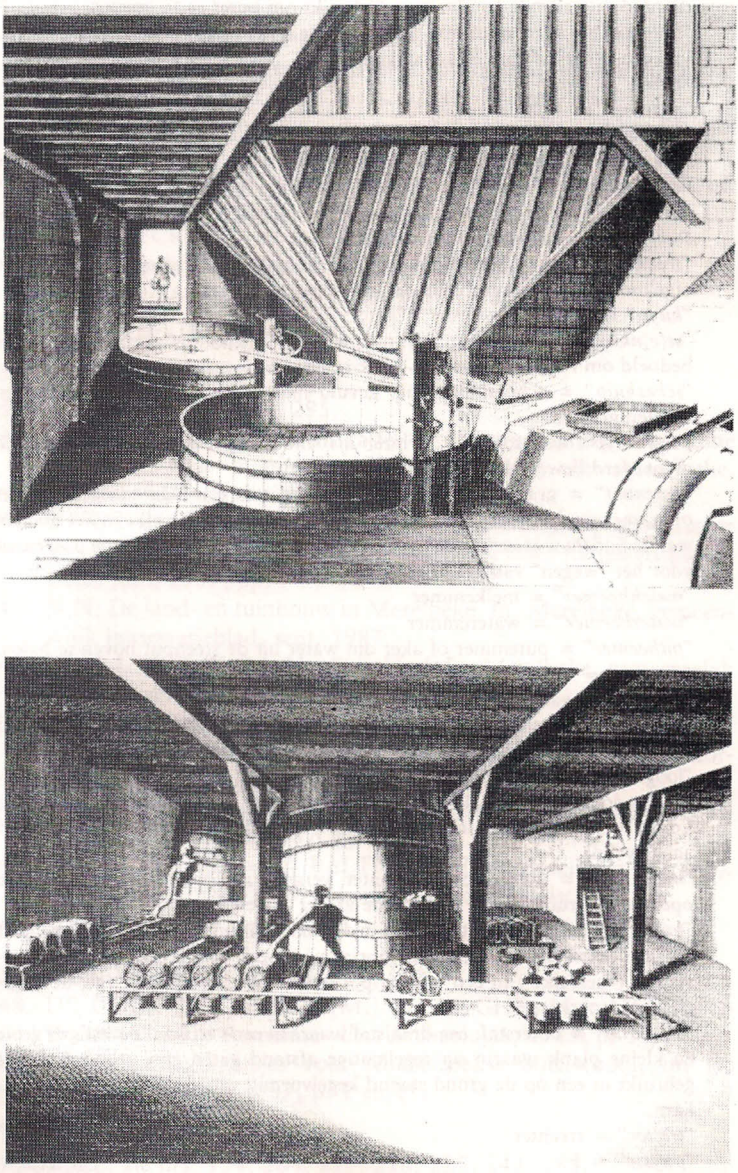

Franse Brouwerij.
Boven: brouwzaal met beslagkuipen (A) en (B), pompen (C), brouwketels (D) en opvangbakken voor het bier (F);
onder: ruimte waar het bier in vaten werd gedaan.
(Gravure uit de Encyclopedie van Diderot en d'Alembert van circa 1765).

(8) *"boterkuyp"* = boterkuip: een ronde, wijde en ondiepe kuip met twee boven de rand uitstekende handvatten. Gebruikt om boter in te kneden.
"botervat" = karnvat of -ton. Mogelijks gaat het hier, gezien het voorkomen van een boterstaf, om een draaikarn.
"tonne" = ton
"alftonne" = halfton
"koeltonne" = koelton: houten kuip of ton om melk e.d. koel te houden. Ook: kuip waarin de roombak werd koel gehouden om 1°. melk door afkoeling te ontromen of 2°. de room tot boterrijpe toestand te brengen.
"dranckuyp" = drenk- of drinkkuip: kuip waaruit de dieren dronken of aten.
"waskuyp": waskuip of wastobbe.
"seeckuyp" = beer-, aal- of gierton: een vat in de vorm van een ton of van een afgeknotte kegel dat recht op de kruiwagen werd gezet.
"kuyp" = kuip
"se(e)nkuyp" = zaankuip: synoniem voor "melkkuip", maar dan meer bedoeld om room dan wel om melk te bewaren.
"scheskuip" = schorskuip: kuip gevuld met eikeschors waarin de huiden werden gelooid.
"maetkuyp": waarschijnlijk te lezen als "moutkuip", t.t.z. een kuip waarin mout werd bewaard.
"graenvat" = graanvat: een vat in de vorm van een lage cilinder, zonder oren, met een brugvormige dwarslat in het bovenvlak dewelke in het midden met de bodem was verbonden door middel van een staafje. Was de basismaat voor het "wegen" van graan.
"melckheemer" = melkemmer
"waterheemer" = wateremmer
"pitheemer" = putemmer of aker om water uit de steenput boven te halen.
"wasvat" = mogelijks synoniem voor "boterkuip".
"vuytten" = vaatje: klein vat.
"buys" = buis: recipiënt in de vorm van een holle cilinder waarin azijn werd bewaard en verhandeld.
"looghkuyp" = loogkuip: kuip met of voor loog (loog = een oplossing verkregen door stoffen zoals zout, planten, as, enz. met water uit te trekken. Logen werden gebruikt in de zeepziederij en in de leerlooierij als wasmiddel aangewend).
"melckuyp" = melkkuip: een houten vergaarvat voor melk dat bovenaan open is. Gebruikt om de melk in de kelder te bewaren.
"boterstuyck": wordt niet vermeld in de vakliteratuur; mogelijks gaat het hier om een karnstok met een van gaatjes voorziene schijf waarmee werd gestampt ("gestuikt") in een aarden pot of een houten konisch vat, de zogenaamde stootkarn.
"boterstaf" = boterstaf: een draaistaf waaraan een vertikaal bevestigde grote en kleine plank waarin op regelmatige afstand gaten zijn geboord. Werd gebruikt in een op de grond staand kegelvormig vat, de zogenaamde draaikarn.
"trefter" = trechter
"puysse" = ?

Voor de verklaring van de voorwerpen werd gebruikt gemaakt van:
A. ELOY, *Oud landbouwgereedschap,* Gent, 1983.
J. WEYNS, *Volkshuisraad in Vlaanderen,* Antwerpen, 1974, 4 dln.
E. VERWIJS & J. VERDAM, *Middelnedelandsch woordenboek,* 's-Gravenhage, 1885-1941.
I. TEIRLINCK, *Zuid-Oostvlaandersch idioticon,* Gent, 1908-1924.

Het vervaardigen van nieuwe voorwerpen vormde slechts een bescheiden onderdeel van zijn arbeid; alles wijst erop dat het grootste deel van zijn krachten naar oplapwerk ging. Een paar voorbeelden. *"hermaeckt eenen melckheemer (...) ingesteken eenen buym en 8 reepen aengelijt"* (9 st.), *"voor het hermaecken van een stick en aengelijt 2 reepen en ingesteken eenen buym"* (9 st.), *"hermaeckt een waskuyp"* (24 st.), *"eenen nieuwen buym in eenen houwen waeterheemer"* (2 st.), *"aen het repareren van een schele"* (2 st.), *"gelijt aen een kuyp eenen bant ende aengedaen om drij stuyvers stempeck"* (3,5 st.), *"gelijt eenen platten reep"* (4 st.), *"verduyght een waskuyp"* (7 st.), *'"voor het opbommen van sijn biertonnen"* (8 st.), *"hermaeckt een seenkuyp"* (12 st.), *"verduyght een tonne ende ingesteken vier duyghen ende aengelijt acht reepen"* (18 st.), *"gemaeckt een ronde schele op een regenstande"* (6 st.), ...

Men deed ook aan recyclage. *"gemaeckt een vat van vijf vuyttens van een stick"* (20 st.) en *"gemaeckt een houwe tonne van een brandewijnstick"* (15 st.).

De klanten van Joannes Rechters zijn voor het merendeel Ninovieters, o.a. *"dheer"* Weverbergh (mogelijks een leerlooier vermits hij een *"looghkuyp"* en *"scheskuypen"* liet maken), *"mijnheer"* De Vos *"docktoor"*, brandewijnstoker Anton Fransman, *"monsieur"* Godfrois *"silversmet"* en de abdij van Ninove. Verder leverde hij ook te Pollare en te Oordegem, plaatsten sporadisch een paar schippers een bestelling (o.a. Jan De Koster van Hofstade, Geraardsbergenaar Peter De Bever en Engel Noey van Aalst), en werkte hij ook wel eens voor een familielid, o.a. *"voor mijne vrouwe moeder"*.

Teneinde ons een beeld te vormen van wat Rechters zoal voor een welbepaald iemand presteerde geven we twee voorbeelden, met name *"docktoor"* De Vos en Anton Fransman.

De rekeningen van *doktoor* De Vos lopen van 16.12.1755 tot 15.5.1759. In die periode legde onze kuiper 16 *"reepen"*, leverde hij twee *"nieuwe alftonnen"* en zorgde hij *"voor het opbommen van sijn biertonnen"*, alles samen goed voor een bedrag van 4 gulden 6 stuiver. Genoemd bedrag werd pas op 15.5.1759 afgerekend: *"de presensie van den doctor De Vos tot date deser is 5-7-0, soo moet ick opleghen 1-1-0"*, m.a.w. in de loop van vier jaar was Joannes Rechters de dokter ruim vijf gulden schuldig gebleven, terwijl de

K. STALLAERT, *Glossarium van verouderde rechtstermen, kunstwoorden en andere uitdrukkingen uit Vlaamsche, Brabantsche en Limburgsche oorkonden*, Handzame, 1978, 3 dln.

dokter van zijn kant een openstaande rekening van een goede vier gulden had. Van het kontant betalen voor een prestatie of levering was hier duidelijk geen sprake, een manier van bedrijfsvoering die, zoals verder nog zal blijken, vrij algemeen werd toegepast en nogal eens voor problemen zorgde.
De rekening van *"verdienden aerbeydt vande cuyperije van Anton Fransman begost op den 26 meert 1755"* loopt to 23.2.1756 en vormt een lange lijst van zowel leveringen als van oplapwerk. Rechters legde zo maar eventjes negenhonderd *"reepen"*, repareerde een melkemmer *"ingestecken eenen buym"*, hermaakte drie keer *"een stick"*, leverde vijf *"alftonnen"*, een *"dranckuyp"*, een *"trefter"*, vier*"vuyttens"*, een *"waskuyp"*, een *"buys"* en drie tonnen. Verder maakte hij nog *"een houwe tonne van een brandwijnstick"* en een *"vat van vijf vuyttens van een stick"*, werd er nog een ton *"verduyght"* en repareerde hij nog een paar tonnen, een emmer en een *"alfton"*. De totale schuldvordering beliep 61 gulden; hiervan werden er in augustus 1755 een goede 26 fl. betaald.

4. DE HERBERG

De meeste gegevens over de aktiviteiten van Joannes Rechters als kastelein vinden we in een "(hant)*boeck (...) begost in (...) 1755"*.

Nauwgezet noteerde de waard alle bedragen die de klanten hem verschuldigd bleven, notities die per klant werden gegroepeerd. Op basis van deze "plakboek" konden we 71 personen identificeren waarbij we van 63 onder hen hun "woonplaats" kennen. Samengevat geeft dat volgend resultaat:

Klandizie van "den hertogh van lorijnen"

"woonplaats"	aantal	% (63 = 100%)
Ninove	33	52,88
Pollare	4	6,35
andere (x)	4	6,35
schippers	22	34,92
	63	100,00
onbekend	8	
totaal	71	

(x) Geraardsbergen: 2; Aalst: 1; Oordegem: 1.

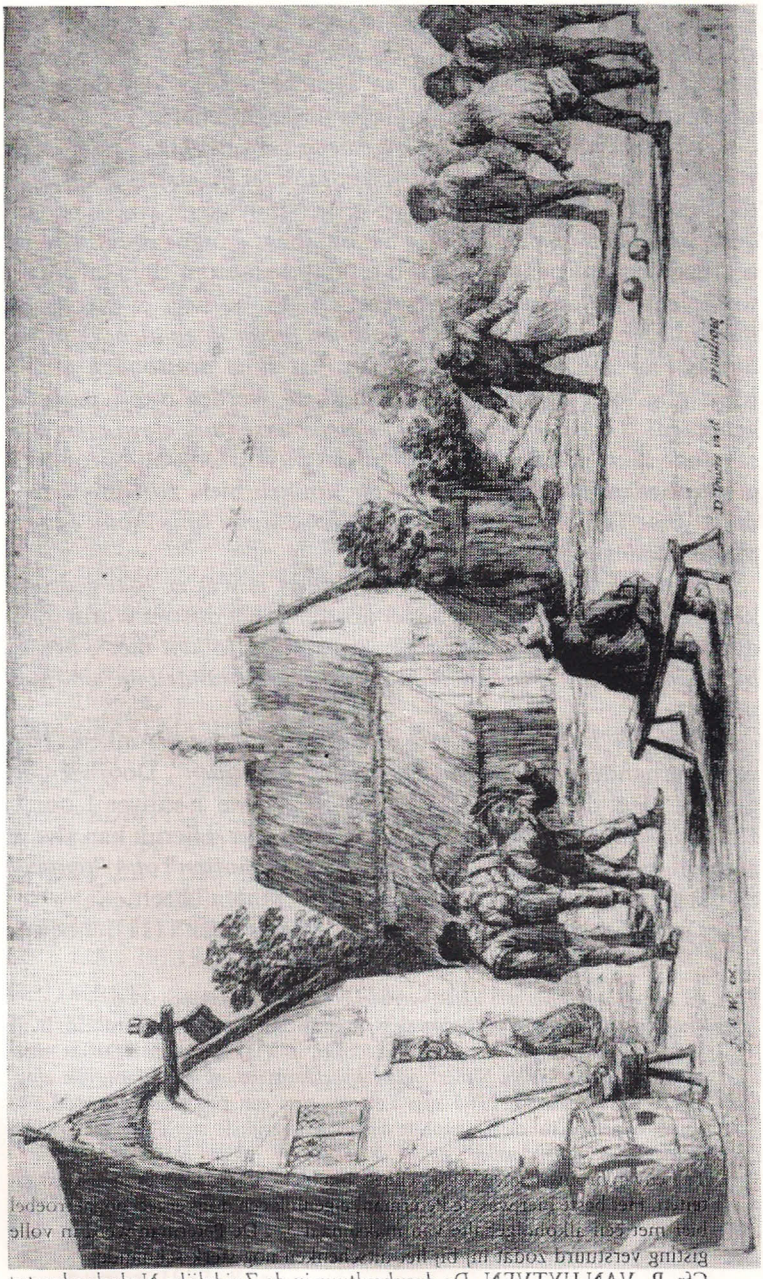

Ook in Rechters' herberg was het bolspel een geliefd tijdverdrijf. Ets naar David Teniers de Jonge, ontleend aan Rob van der Linden, *Het bolspel in Vlaanderen*, Gent, 1966.

Ruim één derde van de klanten was *"schipper van stiele"*. Ze waren afkomstig van Aalst (7), Lessen (2), Hofstade (2), Ath (1), Lier (1), Geraardsbergen (1) en Dendermonde (1).Van zeven schippers konden we de woonplaats niet achterhalen.

Was het bij de schippers algemeen gebruikelijk, al dan niet vergezeld van hun *"treckers"* (9), de drank ter plaatse te konsumeren, dan gaat dat lang niet op voor de Ninovieters, wel in tegendeel. In genoemde periode was het blijkbaar gangbaar dat men in een herberg een paar kruiken bier ging halen om thuis of in de werkplaats de dorstigen te laven. Zo liet de heer Weverbergh meestal bier halen. *"... heeft tot mijnen huyse doen alen 5 potten lovens bier die hij heeft doen alen met sijne dinstboden (...)"*. Meer nog, ook de glazen van de herberg werden mee naar huis genomen: *"(...) doen haelen tot mijnen huyse twee cleyn biergelasen ende selve gelasen gebroken in sijn huys"*. Ook bij bijzondere gelegenheden haalde men een paar kruiken bier, zo Gillis Pirets die *"... heeft doen haelen op de begrafenisse van sijne vrouwe tot 4 potten lovens bier"*.

Wat ons vanzelfsprekend interesseert is wat er zoal gedronken werd en hoeveel een en ander kostte. In het dossier wordt melding gemaakt van *"lovens bier"*, *"ogaers bier"*, *"wit bier"*, *bruyn bier"*, *"cleyn bier"*, *"brandewijn"*, *"franschen brandewijn"* en *"jennevel"*.

"Lovens bier" (10) werd veruit het meest gedronken. Het werd verhandeld in *"pinten"*, *"potten"* en *"stoopen"*. Doorheen de periode bleef de prijs stabiel: één *"pint"* kostte 1 stuiver 1 oord, één *"pot"* 2 st. 2 oorden en één *stoop"* 5 stuiver. Hieruit kan alvast afgeleid worden dat 1 *"stoop"* staat voor 2 *"potten"* of 4 *"pinten"* en dat m.a.w. 1 *"pot"* de inhoud van 2 *"pinten"* heeft.

Duidelijk minder in trek was *"ogaers bier"* (11), hoewel

(9) Bij het stroomopwaarts varen werden boottrekkers ingeschakeld.

(10) Het Leuvens bier genoot reeds sedert de 14de eeuw enige vermaardheid. In de 18de eeuw werd het niet alleen gedronken in Vlaanderen en Brabant maar ook in de Noordelijke Nederlanden waar Amsterdam een belangrijke afnemer was. Omstreeks 1785 was Leuven, met een produktie van 233.500 amen, ongetwijfeld de in absolute cijfers belangrijkste bierleverancier van de Oostenrijkse Nederlanden.
Te Leuven brouwde men, naast enig bruin bier, vooral wit bier in drie kwaliteiten. Het beste bier was de Peterman, eigenlijk een donkergeel nogal troebel bier met een alkoholgehalte van maksimaal 5°. De Peterman werd in volle gisting verstuurd zodat hij bij het uitschenken nog sterk schuimde.
Cfr. R. VAN UYTVEN, *De drankcultuur in de Zuidelijke Nederlanden tot de XVIIIde eeuw,* pp. 40-44, in: Drinken in het verleden, Leuven, 1973.

(11) Dit Hoegaards bier overspoelde de Zuidelijke Nederlanden in de 16de eeuw. Omstreeks 1752 waren er, in een dorp dat nauwelijks 1500 zielen telde, 35

genoemd bier toch nog vrij frekwent op tafel kwam. Het werd gewoonlijk in *"potten"* verkocht; uitzonderlijk bestelde men eens een *"pint ogaers"*. Opmerkelijk is dat, in tegenstelling tot het *"lovens"* bier, de prijs van het *"ogaers"* schommelde tussen 2 st. 2 oorden à 3 st. voor één *"pot"*. Volgend (beperkt) lijstje illustreert dat ten volle:

prijs "ogaers" bier (1755-'62)

bestelling	prijs	prijs per "pot"
9 "potten"	1-5-0	2,78 stuiver
5	0-12-2	2,50
1	0-2-2	2,50
4	0-12-0	3,00
3	0-8-1	2,75
25	3-9-1	2,77
10 "potten" + 1 "pint"	1-9-1	2,76

"Wit bier" werd slechts sporadisch gedronken. We vonden de volgende vermeldingen terug:

prijs "wit bier"

		prijs per "pint"
5 "drijpintpotten"	0-10-1	0,68 stuiver
23 "potten"	1-14-1	0,74
5 "drijpintpotten"	0-11-1	0,75

Nog minder frekwent kwam er *"bruyn bier"* op tafel. Slechts één vermelding werd opgetekend, nl. één *"pot"* à twee stuiver. Hetzelfde geldt voor *"cleyn bier"* dat slechts een enkele keer werd verbruikt met name iemand die *"een huyrten cleynbier"* bestelde.

Behalve bier werd er nogal wat brandewijn gekonsumeerd. De aanduidingen hieromtrent lopen sterk uiteen: men hanteerde de inhoudsmaten *"gelaseke"*, *"inckel mytten"*, *"dobbel mytten"*, *"alf pint"*, *"pint"* en *"pot"* en daarnaast bestelde men soms voor een bepaald bedrag, bijvoorbeeld *"twee huyrtens"* en *"om eenen stuyver brandewijn"*. In de volgende tabel brengen we een paar gegevens samen:

brouwerijen en 110 à 130 boeren-brouwers, samen goed voor een produktie van ca. 1500 brouwsels of 30.000 amen.
Cfr. R. VAN UYTVEN, *o.c.*, pp. 37.

Prijs van de brandewijn (1755-'62)

4 "gelasekens"	0- 2-0	of 0,5 stuiver per "gelaseken"
4 "inckel myttens"	0- 2-0	
6	0- 3-0	of 0,5 stuiver per "inckel mytten"
7	0- 3-2	
6 "dobbel myttens"	0- 6-0	of 1 stuiver per "dobbel mytten"
1 "alf pint"	0- 2-0	of 2 stuiver per "alf pint"
3 "pinten"	0-12-0	of 4 stuiver per "pint"
1 "pot"	0- 8-0	of 8 stuiver per "pot"

Meteen blijkt duidelijk dat de prijs van de brandewijn doorheen de periode stabiel bleef. Verder weten we dat *"gelaseken"* en *"inkel mytten"* synoniemen waren.

Voor brandewijn beschikken we echter niet alleen over de verkoopprijs, vier stuiver per *"pint"*, maar konden we tevens achterhalen hoeveel Rechters het goedje inkocht: op 4.8.1759 betaalde hij aan de vrouw van brandewijnstoker Anton Fransman voor *"een stick brandewijn houwende 200 potten"* dertig gulden, of omgerekend anderhalve stuiver per *"pint"*. Onze herbergier verdiende dus bruto 2,5 stuiver op één pint brandewijn, of anders uitgedrukt: de verkoopprijs bedraagt 266% van de inkoopprijs.

Naast brandewijn werd er ook *"franschen brandewijn"* geschonken. Een *"mytten"* van die drank kostte twee stuiver.

Tenslotte werd er één enkele keer om twee oorden *"jennevel"* gedronken.

Wijn kwam in de herberg normaal gezien niet op tafel. Alleen in de rekening van een "hotelgast" wordt er melding van gemaakt.

In *"den hertogh van lorijnen"* kon men ook een hapje eten. Zo *"vertert"* Lieven Bultereys van Ninove op 15 maart 1757 *"vier potten lovens bier ende twee haeringen met twee boeterammen"* wat hem twaalf stuiver kostte. En op 24 april 1759 stak Jacobus Strijpens zich in de schulden *"soo in lovens bier ende van het heten van hem ende van diversche persoonen op sijne bruiloft die hij heeft doen heten ende drincken op sijne laste ende niet heeft willen laeten betaelen. Daer sijn voor den selven gekomen 42 potten lovens bier ende van het heten beloopt het de somme van 2-9-0 par moderatie, het welcke beloopt het samen 7-14-0"*. Nog dezelfde dag betaalde de bruidegom 5-5-0, de rest werd pas vereffend op 21 mei 1760!

Logement was ook voorhanden: Jaspart Muylders *"couseyn van joffrauwe Debruyne religieuse in het gasthuys van Ninove"* verbleef tussen 26 en 29 juli 1756 in de herberg. *"Voor sijne noritiere"* rekende men hem 1-4-0 aan, *"van sijn slapen"* 0-8-0 en *"van*

sijn drincken soo van wijn als van bier" 1-7-0. De waard heeft echter nooit zijn geld gezien want onderaan de rekening werd *"insolvent"* aangetekend. Een laatste aanduiding specifieert: *"Opden 21 van 8ber 1760 heeft den heer hoofbbaillei tot mijnen huyse doen logeren vier perden met den man"*, wat zes stuiver kostte. Daarnaast werd nog eens acht stuiver aangerekend voor acht *"buyndelen stroey"*.

Een paar aantekeningen tonen ons een glimp van de zeden en gewoonten van de achttiende eeuwse kroeglopers. Vrij talrijk zijn de vermeldingen van speelschulden: Ninovieter Gerard Denies moest tweemaal *"4 potten lovens bier"* betalen die hij had *"verloren met de kaert te spelen"*; hij mocht ook nog drie keer opdraaien voor zijn verlies *"met het spelen van de bolle"*.

Het kwam nog al eens voor dat men iemand een pint trakteerde: zo *"is Pauwel de Kooman van Pollaerde laeten drincken op sijnen last de gelasemaecker van Ninove"* en *"doet"* Gerard Mertens *"de twee garden Ledan en Tille"* een paar glazen Leuvens bier drinken. Olivier Van Lierdce heeft meermaals anderen *"laeten drincken met den offisier Peeter Declijn"*. Naar onze hedendaagse normen vrij ongebruikelijk was de handelswijze van de vader van Pauwel De Kooman die regelmatig de herberg bezocht en er *"tot laste van sijne sone"* verteerde.

Dat de kermis een uitgelezen dag was om in de kroeg te hangen bewijst de rekening van Philippus Godeer die *"heeft vertert op de kermisse van Ninove op den 23 en op den 24 van Juli 1758 (...)"*.

5. DE BROUWERIJ

Een nota, gedateerd 29 augustus 1758, gericht aan de ontvanger van de *"provinsierechten"*, leert ons dat Joannes Rechters brouwer is van de brouwerij *"den hertogh van lorijnen"*. In die aangifte meldt onze brouwer dat hij op 31 augustus *"een broute wit bier den nombre van negen tonnen met een quart groot bier en vier tonnen kleyn bier"* gaat brouwen. De ontvanger geeft vervolgens bij middel van een voorgedrukt formulier toelating om het gevraagde te produceren.

Sr. Jan Coppens, *"pachter van de stadts groote bieraccyse"* stelde het in 1765 als volgt: *"... van geen vier te stoecken onder Ul. ketels, ofte te tonnen, ten sij alvooren Ul. daervan beoorlijcke kennisse gedaen te hebben par billet, een huere van te vooren aen sijnen ontfangher te weeten Sr. Cornelis Coppens woonende in de*

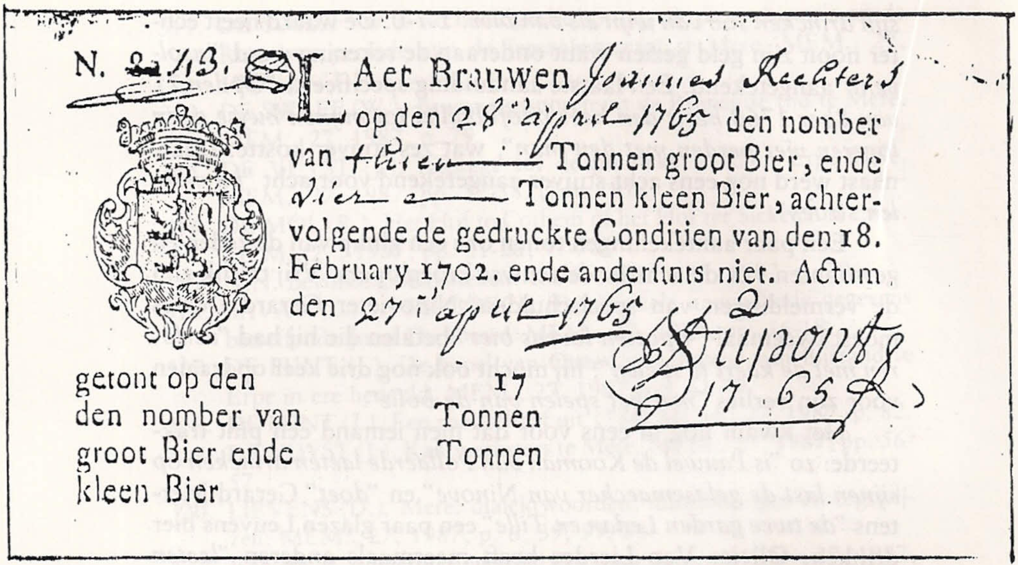
N. 2.13. Laet Brauwen Joannes Rechters op den 28 april 1765 den nomber van thien Tonnen groot Bier, ende vier Tonnen kleen Bier, achtervolgende de gedruckte Conditien van den 18. February 1702. ende andersints niet. Actum den 27 april 1765

getont op den 17
den nomber van Tonnen
groot Bier ende Tonnen
kleen Bier

Brouwerscertificaat (zie deze foto in het handschrift)

Waeterblom (...) oock geen bier uyt te leveren sij groodt ofte clijn te sij alvooren kennisse gedaen te hebben (...)".

De ontvanger ging dan naar de brouwerij en bleef er tot het bier getond was. Rechters nam het ook hier echter niet zo nauw met de wet en ging in juli 1760 zelfs zo ver de dienstdoende kontroleur *"met geweld ende slaeghen uyt* (zijn) *camme"* te drijven.

Net als vandaag de dag werd de brouwaktiviteit toen nauwlettend gevolgd door de fiskus. In de achttiende eeuw hief de stad Ninove onder andere een bier- en een tapaksijns. De bieraksijns bedroeg drie gulden per ton voor de brouwer-tapper en anderhalve gulden voor de Ninovieter die voor eigen gebruik bij een brouwer liet brouwen. Genoemde taks steeg of daalde naargelang de kwaliteit van het bier (12). Vandaar dat er op de formulieren een onderscheid wordt gemaakt tussen groot en klein bier. Bier bestemd voor de uitvoer was vrijgesteld van belasting.

Daarnaast hieven ook de Staten van Vlaanderen een indirekte belasting op bier, de zogenaamde rechten van de provincie (13). Deze belasting bedroeg in de 18de eeuw (in een gesloten stad) 30 stuiver op iedere ton "groot" bier, 11 stuiver op een ton "klein" bier die 30 à 50 stuiver waard was en 5 stuiver op een ton "klein"

(12) H. VANGASSEN, *o.c.*, pp. 505.
(13) H. VAN ISTERDAEL, *Belasting en Belastingdruk: Het Land van Aalst (17de-18de eeuw)*, doktoraatsverhaneling, V.U.B., 1983, pp. 101.

bier met een waarde van minder dan 30 stuiver (14).

Tweemaal vinden we een gedetailleerde onkostennota voor een brouwte bier. De eerste betreft *"negen tonnen met vier tonnen kleyn"*, de tweede *"acht tonnen groot bier met vier tonnen cleyn bier"*. We brengen de gegevens in de volgende tabel samen.

Onkostennota voor een brouwsel (ca. 1760).

	A (x)	B
voor den kost	7-0	7-0
den aerbijdt	3-0	3-0
chamgeldt	2-7	2-7
challander & hannijs	0-3-2	0-3-2
maelderijhe	1-17	1-17-2
den ghest	0-7	0-8
chaf en stroey	0-8	0-8
voor de garden	-	0-14
totaal	15-2-2	15-8-0
de rechten van den koninck	12-6-1	12-0-0
algemeen totaal	27-8-3	27-18-0

A: *"9 tonnen met 4 tonnen kleyn"*, B: *"8 tonnen groot met 4 tonnen cleyn"*.

Bovenstaande tabel verschaft ons heel wat informatie maar roept tegelijk een aantal vragen op. Zo is het ons niet helemaal duidelijk wat met *"chamgeldt"*, verder in het dossier ook als *"chamhaesie"* en *"voor het camgelt"* omschreven, bedoeld wordt. Dat de posten hop en stookhout in de onkostennota ontbreken geeft enig krediet aan de veronderstelling dat met *"camgelt"* de kosten voor de *"cammer"* aangeduid worden. Deze leverde het mout en de hop, en naast de prijs van de grondstoffen betaalde de brouwer hem een vaste vergoeding voor onder andere het stooksel (14). Anderzijds vinden we dan wel de gerst in de rekeningen terug. Nu vormt deze het basisbestanddeel van de mout, een pro-

(14) Idem, pp. 104.

(15) J. VERSTAPPEN, *Het bier in het volksleven*, Brugge, 1977, pp. 19. "Cam" werd in het Brabants vrij algemeen gebruikt in de plaats van "brouwerij". "Camgeld" betekent dus letterlijk brouw(erij)geld.

dukt dat normaal gezien ook door de *"cammer"* werd geleverd. Verder komen in het dossier Rechters talrijke aanduidingen voor van zowel hop, graan als mout. Een en ander maakt dat we de relatie *"camgelt"-"cammer"* toch in vraag moeten stellen en de mogelijkheid dienen op te laten dat met *"camgelt"* een vorm van belasting/aksijns op het bier/brouwen werd omschreven (16). *"Camgelt"* of *"chamasie"* zou dan mogelijks slaan op de bieraksijns van de stad en/of de heer terwijl met *"de rechten van den koninck"* dan de aksijns van de Staten van Vlaanderen werd aangeduid.

Zoals hoger gezegd komen er nogal wat vermeldingen van hop, graan en mout in het dossier voor.

Bijzonder talrijk zijn de rekeningen van het verkopen van kleine hoeveelheden hop, o.a. acht pond aan Peeter De Mets (16 st.), twee pond aan de heer Weverbergh (4 st.) en tien pond aan Philippus Godeer (35 st.). Rechters verhandelde echter ook in het groot, bijvoorbeeld in 1764: *"gelevert aen cosseyne Peeter De Koen eenen poecksack* (17) *van 1-19-2. Voor denselven vande vracht 0-3-2. Dito van het verkoopen van eenen poeck hoppe 5-0-0"*. Eén enkele keer, in 1765, duikt een nota op handelend over het inkomen van hop: *"Eenen hopsack te geven aen dheer De Coster. Denselven sack te weghen en af te trecken op sijn leveringe van hoppe"*.

Graan kocht onze brouwer onder andere bij *"de weduwe Schoonjans" (4 "veertels"* gerst) en bij Jan Van Muylem (8 *"veertels"* gerst). Merten Van Daele van Nederhasselt, die tevens *"hoafdbaillieu"* was, leverde haver en mout: *"18 veertels maet ende 3 veertels aver"*. Joannes Rechters verkocht zelf ook graan bijvoorbeeld *"2 veertels sweynaert"* (18) aan een schipper (16 st.) en haver aan de weduwe van Frans De Kerpel te Oordegem.

Het graan, vnl. tarwe en gerst, bestemd voor het brouwen, werd gemalen bij Joannes Van Lierde. Een rekening gedateerd 1762 vermeldt dat het malen van *"een broute"* anderhalve gulden kostte. We mogen aannemen dat de in de onkostennota gespecifieerde *"maelderijhe"* hiernaar verwijst.

Om te brouwen moest men stoken. Dit gebeurde hoofdzake-

(16) K. STALLAERT, o.c., p. 34.

(17) De hop verpakt in grote balen die men "pook" heette (cfr. H. Vangassen, *o.c.*, pp. 274). In het Ninoofse werd de hop in de 18de eeuw nog druk verhandeld. Grote hoeveelheden werden per schip vervoerd naar Antwerpen. Er waren te Ninove hopkeurders aangesteld door de schepenen (cfr. H. VANGASSEN, *o.c.*, pp. 523).

(18) *"sweynaert"* was een graanmengeling die tot veevoeder werd gemalen.

lijk met hout maar ook met steenkool. *"Het houdt voor eenen sack te brouwen"* kostte 28 stuiver en dus rekende Rechters voor *"den helft van eenen alven sack houdt om te brouwen"* 7 stuiver aan. *"Een alve mudde huylle koelen"* kostte 3 gulden 10 stuiver.

Zowel als stookhout als voor het vervaardigen van kuipersgerief kocht Rechters bomen op, onder andere *"eenen abeel van 12 guldens* (op de) *vendise van Sr. Vanden Borre van Meerbeke"* en *"van den pastoer van Aspelaere twee koopen boomen, den eersten van 6 gulden ende 19 st. omgelt ende den tweeden coop aen 5 gulden ende 18 st. omgelt"*.

De voornaamste restprodukten van de brouwerij waren draf en houtas. Een zak draf werd gewoonlijk verkocht aan tien stuiver: *"3 sacken draf: 1-10-0"*, anderhalve *"sack draf: 0-15-0"*, *"eenen alven sack draf 0-5-0"*. Soms lag de prijs een ietsje hoger. *"6 sacken draf: 3-9-0"*. De prijs van een zak as schommelde tussen de vier à vijf stuiver: *"12 sacken asschen tot vijf stuyver den sack"*, *"9 sacken asschen tot 4 stuyver 1 huyrten den sack"*. Een *"veertel"* as kostte vijf stuiver.

Vooraleer het brouwen en de bierproduktie te behandelen laat een rekening ons toe even naderin te gaan op de brouwinstallatie van Rechters. We geven bedoelde tekst vrijwel in extenso weer:

"Gelevert door Petrus Van Caverson aen monsieur Joannes Rechters tot Ninoven.

1758 den 10 july gelevert eenen brouwketel met eenen rooden coperen bodem weeght 225 lb. waer van het root coper 42 pont a eenen gulden het pont 42-0
het geel coper weeght 183 lb. a 17 stuyvers het pont 155-11
den 4 augusty verwerckt aen eenen brouketel 24 lb. en 6 oncen geel coper a 17 stuyvers het pont 20-14
item voor aerbeyt 3-0
1759 den 13 8ber gelevert een copere lamp 2-2
223-7

Het brouwboek maakt naargelang de bestemming van het bier een onderscheid tussen drie brouwsels.

Naar onze hedendaagse normen het meest voor de hand liggend is dat Rechters bier brouwde dat hij zelf verhandelde, hetzij in tonnen, hetzij in zijn herberg.

Daarnaast bulken de nota's van twee andere gevallen, namelijk het brouwen voor iemand anders enerzijds en een buitenstaan-

der die zelf in de brouwerij komt brouwen anderzijds. Genoemde situaties werden duidelijk van mekaar onderscheiden door het gebruiken van respektievelijk de termen *"gebrouwen voor"* en *"heeft tot mijnen huyse gebrouwen"*. We geven een paar voorbeelden.

"gebrouwen voor...":
... Gerardis Mertens eenen sack drinckebier 3-11-2 (1760)
eenen alven sack wit bier 2-15-0 (1764)
... Jan Van Muylem eenen sack bruyn bier 5-7-2 (1763)
... de Heerwerdighe abdije van Ninove een broute wit bier 4-0-0
... mijnheer De Vos, doctoor, eenen alven sac 2-9-0 (1759)
... Sr. Joannes Van Lierde eenen alven sack bruyn bier 2-18-0 (1762)
... den heer hooghbaillieu eenen sack en alf bruyn bier 6-19-2

"heeft tot mijnen huyse gebrouwen...":
"... Francies Van Overstraeten eenen sack wit bier 5-0-0 (1759-'60)
... Peter De Koen eenen alven sack wit bier 2-10-0 (1760)
... den greffier Gieselinck eneen sack drinckebier 3-19-0 (1759)
... dheer Van Lierde den helft van enen alven sack 1-3-1 (1759)
den helft van enen alven sack 1-5-3 (1759)
... Cornelis Snel een vat wit bier (1760)
... Anton Fransman eneen sack en alf drinckebier 5-18-2 (1759)
... mijnheer Gregorius Folle enen alven sack wit bier 2-9-0 (1759)
heeft Anton Fransman ten mijnen huyse laeten brouwen eenen sack bruyn bier 5-0-2 (1760)

Deze bloemlezing toont alvast aan dat Joannes Rechters wit, bruin en *"drinckebier"* brouwde voor of liet brouwen door partikulieren. De prijs om een zak te brouwen schommelde tussen 71,5 en 79 stuiver voor *"drinckebier"*, tussen 90 en 100 st. voor wit bier en tussen 93 en 116 st. voor bruin bier.

Een paar aanvullende gegevens reveleren dat er *"12 veertels maet"* nodig waren om een zak *"drinckebier"* te brouwen en de prijs van het nodige brandhout 24 stuiver bedroeg. Om *"den helft van enen alven sack"* te brouwen gebruikte men twee pond hop en 4 *"muytsaerts"* en de restprodukten van een halve zak bier be-

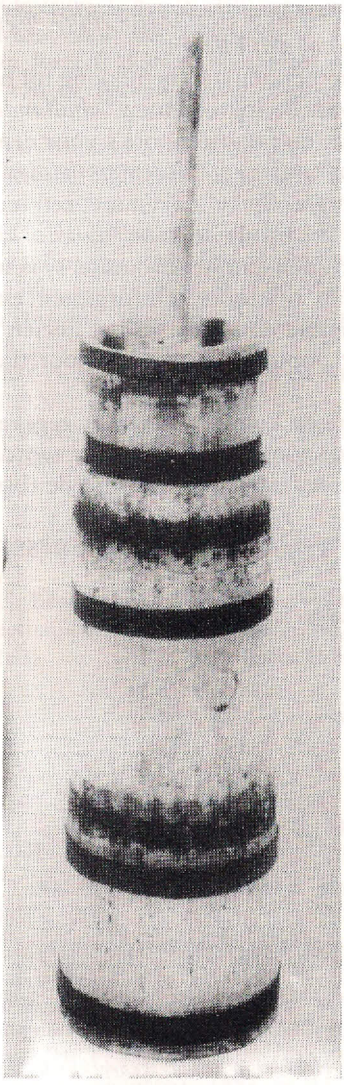

Houten stootkarn zoals Rechters er maakte.
(Uit: A. Eloy, *Oud landbouwgereedschap,* Gent, blz. 360).

stonden uit dertig stuiver *"kleyn"* bier en 62 stuiver draf.

Een glimp van hoe wit bier werd gebrouwen, geeft ons een brief die Rechters schreef vanuit de gevangenis. Hij beval zijn kuipersknecht te *"helpen wit bier brouwen ende het eerste en het tweede van de braute moet geel cort nemen tot de deught om goet bier te maecken, en den sleymketel moet maer een huer sieden enden tweeden ketel drij hueren (...)"*.

Een laatste opmerking met betrekking tot het brouwen behelst het voorkomen van de ingrediënten *"challander"* of *"calliander"* en *"(h)annijs"*. Uit de onkostennota's voor een broute bier blijkt dat er *"5 onsen calliander en 3 onsen annijssaet"* verwerkt werden. Mogelijks hebben we hier te maken met een recept voor een kruidenbier dat Rechters brouwde voor *"den docktoor De Vos"*. Het toevoegen van kruiden aan het brouwsel was immers sedert 1589 voorbehouden aan doktoors, chirurgijnen en apothekers (19). Dergelijke kruidenbieren waren in het ancien régime als geneesmiddel bijzonder populair en werden door tijdgenoten uitvoerig besproken (20).

In de rekeningen komen nogal wat gegevens voor waarin de prijs van geleverde tonnen en vaten bier wordt vermeld. De volgend tabel vormt een samenvatting van de (bruikbare) cijfers.

Prijs van het bier (1758-'59)

	in stuiver	aantal
1 tonne wit	140	4
1 alftonne wit van 84 potten	84	1
1 alftonne wit	70	21
1 vuytten (vaatje) *wit van 50 potten*	50	2
1 vuytten wit	42	1
1 vuytten wit	40	3
1 vuytten wit van 28 potten	28	3
1 vat wit van 48 potten	48	5
1 vat wit van 45 potten	45	1
1 vat wit van 42 potten	42	2
25 potten wit	25	1
1 tonne bruyn gemengelt	100	1
1 alftonne goet bruyn	65	1
1 alftonne bruyn	70	3
1 vuytten middel	15	2
1 vuytten gemengelt	30	1
1 alftonne cleyn	30	9
1 vuytten cleyn	15	30
1 alftonne kuyt	15	2
1 tonne bier	76	1

(19) A.G. HOMBLE, *Het bier in de volksgeneeskunde,* in: Oostvlaamse Zanten, LXI, 1986, pp. 215-224 en 1987, pp. 19-30.

(20) W.V.L., *Den volmaekten Bier-Brouwer,...,* Brussel, Gent, 1792
P.E. WAUTERS, *Dissertation sur la manière de faire l'Uytzet,* Gent, 1797.
Robertus DE FARVAQUES, *Medicina Pharmaceutica oft Groote Algemene Schatkamer der Drogbereidende Geneeskonst,* Leiden, 1741.

In tegenstelling tot de informatie aangaande het brouwen, vinden we hier geen *"drinckebier"* terug. Bruin, maar vooral wit bier werd blijkbaar het meest verhandeld. Verder wordt er melding gemaakt van *"gemengelt"*, *"cleyn"* en *"kuyt"*-bier. Laatstgenoemde biersoort, waarvan twee rekeningen werden teruggevonden was een nogal dik, weinig gehopt bier waarin naast gerst en havermout ongemoute tarwe was verwerkt. Het kuitbier werd in de 15de eeuw vanuit Holland in de Zuidelijke Nederlanden geïntroduceerd (21).

Uit de tabel valt in de eerste plaats af te leiden dat de inhoud van een vat nogal eens varieerde, zodat men genoodzaakt was het aantal *"potten"* te specifiëren. Een en ander hoeft niet te betekenen dat een ton en een vat geen standaardafmetingen hadden, maar waarschijnlijk handelde men niet altijd met volle vaten. Verder laat de tabel toe te berekenen dat één *"pot"* wit bier één stuiver kostte, daar waar men er in de herberg, zoals hoger toegelicht, doorgaans om en rond de anderhalve stuiver diende voor neer te tellen.

Eén enkele keer kocht Joannes Rechters inheems bier: *"heeft Philippus Dekinder mij gehelvert een tonne bruyn bier op den 26 9ber 1755 par billet van sijn heygen handt onderteekent"* (7 fl.).

Behalve bier brouwde Rechters ook azijn. We konden de volgende vermeldingen optekenen (jaren 1756-'57):

— *een alftonne asijn van 73 potten a enen stuyver de pot*
— *gehaelt tot mijnen huyse den nomber van 70 potten asijn tot enen stuyver de pot*
— *6 buysen asijn van 10 potten tot enen stuyver de pot*
— *20 potten asijn 1-0-0*
— *30 potten asijn 1-10-0*
— *60 potten asijn 3-0-0*
— *70 potten asijn 3-10-0*

Op zijn bierronde verkocht Rechters ook graan, hout, kuipersgerief en... groenten, met name *"spinnuysse"*, *"sallae"*, *"blomkoolen"* en *"rookoolen"*.

6. HANDELSPRAKTIJKEN

Vooral het handboek waarin het herbergvertier werd geregistreerd bevat een waaier aan bijkomende informatie. Een en ander verschaft ons enig inzicht in de handelspraktijken die, als we de attitudes van Joannes Rechters mogen veralgemenen, in het achttiende eeuwse Ninove gangbaar waren.

(21) R. VAN UYTVEN, *o.c.*, pp. 31.

Een eerste opvallend gebruik was het voorschieten van geld en het verschaffen van krediet. Het was, afgaande op de bijzoner talrijke vermeldingen, blijkbaar algemeen gebruikelijk dat een schipper *"in het afvaeren"* geld leende bij de kastelein, mogelijks in de meeste gevallen bestemd voor het vergoeden van de boottrekkers. Dit wordt ekspliciet vermeld in de rekening van o.a. Pieter Quabuys van Aalst. *"over leeninghe om te betaelen sijne treckers"*. Het kon hier om relatief hoge sommen gaan: Anton Torre van Ath leende bv. niet minder dan 22 gulden! Maar ook om andere behoeften te lenigen kon men bij de herbergier terecht. *"(...) hebbe ick noch verschoeten voor Jan De Koster van Ofstaey schipper aen een paer schoenen"* (22 st.); *"verschoeten voor Frans De Paepe aen eenen schipper voor het opvoeren van sijne kiste ende het afbrengen"* (22st.), *"hebben ick noch verschoeten voor het maaeyen van eenen coop hoeyghers (...) dewelcke ick hem hebbe delft overgelaeten"*,...

Dat dergelijke praktijken, evenals het laten openstaan van herbergschulden, soms zuur opbraken mogen we afleiden uit de onbetaalde rekeningen. Hoger kwam het voorbeeld van "hotelgast" Jaspar Muylders reeds aan bod: hij betaalde nooit en werd als *"insolvent"* geboekt. Een analoge vermelding vinden we onderaan de rekeningen van de Ninovieters Peter Kowie, die voor tweeëneenhalve gulden bier dronk, en Hendrik Tack. Joannes Quintijn, een schipper van Lessen, verteerde in 1756 bier en brandewijn, leende geld en liet ook *"het ghelagh van hem en sijne treckers"* in het krijt staan. In november 1766 (!) noterde iemand in een ander handschrift onderaan de rekening: *"Men seght dat sijnen voernaem is Joannes, van over vele jaeren overleden, wiens weduwe tot Lessen woent ende schijnt te sijn van sobere gestaethede"*. Adriaan de Koster van Hofstade betaalde nooit zijn verteer want onderaan zijn nota staat: *"Hij is veele jaeren doodt"* en de schulden van Joannes Vander Kelen werden evenmin afgelost vermits hij *"apparent insolvent* (is) *midts sijne doodt ende van sijne huysvrouwe ende renontiatie van hunne kinderen aen beede de sterfhuysen"*.

Bepaalde rekeningen liet Rechters in natura betalen. Pauwel de Kooman vereffende bv. een deel van zijn herbergschulden door de *"leveringhe van 10 buyndels hoey ende 25 buyndels stroey"*.

Bijzonder opvallend, en dit zowel bij schippers als bij Ninovieters, is de gewoonte dat de echtgenote de schulden delgde: *"Afgereckent met de huysvrouwe van Jaspar De Bolster van Ninove (...) van alles tot alles van weder seyden niet te pretenderen"* en *"afgereckent met de huysvrouwe van Engel Noey schipper tot Alest"*.

BESLUIT.

Het "dossier Rechters" verschaft ons een waaier aan gegevens met betrekking tot de brouwnijverheid, en vooral met alles wat daarmee samenhing, in het 18de-eeuwse Ninove. Hierbij is vooral de overvloed aan cijfermateriaal niet onbelangrijk.
De uiterst goede staat van bewaring van het "dossier" liet vermoeden dat een en ander niet aan het toeval was te wijten. Mede dankzij een tip van Herman Van Isterdael, assistent bij het Rijksarchief te Ronse, kwamen wij een gerechtelijk dossier op het spoor waaruit bleek dat Johannes Rechters werd terechtgesteld op beschuldiging van roofmoord. Daarnaast werden hen nog een aantal onfrisse praktijken als oplichterij en schriftvervalsing aangewreven, wat het "dossier Rechters" een ander dimensie gaf.

D. LAMARCQ
Brouwerijstraat
9620 Zottegem

NASCHRIFT.

Net vóór het ter perse gaan van deze bijdrage stuitten we per toeval op het door Joannes Rechters gehanteerde moordwapen vermeld in voetnoot 5. Het lag in de totaal verkommerde achterbouw van het oud-stadhuis, Oudstrijdersplein 6 te Ninove, waar we het op 27.04.'88 tussen een allegaartje waardeloze rommel terugvonden.

De dissel, hierboven afgebeeld, draagt op de steel een etiket waarop in handschrift staat vermeld: *"Dissel waarmede Joes Rechters den doodslag heeft gepleegd op den persoon van Pieternelle Jacquemijns 1765"*. De dissel meet van hiel tot snede 22 cm, heeft een bladbreedte van 9,5 cm en een steel van 47,5 cm

Aan de binnenkant van het ijzeren blad werd een merkteken geslagen in de vorm van een davidster met centraal een bolletje.

HET EERSTE KADASTRAAL PLAN VAN ELST

S. DE LANGE

Onder het Ancien Regime was het "kadaster" strikt lokaal georganiseerd. Eeuwenoude gebruiken inzake de taxatiemethodes en de belastingaanslag van de percelen speelden een rol, wat onmiddellijk blijkt wanneer men de landboeken onderling vergelijkt. Het meten en beschrijven van de percelen gebeurde door beëdigde landmeters. Dat werk werd in kaart gebracht op het kaartboek en opgetekend in een landboek. Alle percelen werden volgens een bepaalde nummerorde en per sectie beschreven en de oppervlakte werd in de plaatselijke landmaten uitgedrukt.

Deze land- en kaartboeken, die als doel hadden de kadastrale belasting te kunnen omslaan, vormen een uitzonderlijk rijke bron voor de studie van allerlei facetten van het landschap en van de plaatselijke gemeenschap onder het Oude Regime (1). Een groot probleem wordt natuurlijk gesteld door de verscheidenheid in aanpak en uitwerking van deze land- en "quoteboeken", die naargelang van de streek ook anders werden genoemd, b.v. "metingboek", "garingboek", enz. en waarbij dezelfde term hier voor een land- en elders voor een "quoteboek" of "tafelboek" werd gebruikt.

De grote verscheidenheid van het Ancien Regime doorbreken en één uniform systeem uitwerken was de bekommernis van de Franse "Assemblée Nationale": reeds in 1790 werd voorzien in de vorming van een kadaster van alle immobiliën. Van in het begin kwamen de volgende algemene principes aan bod: men trachtte de gemeenten juist te situeren door het vastleggen van een basislijn welke via driehoeksmeting werd bepaald. De verdeling van de belasting moest overal rechtvaardig zijn; plaatselijke particularismen in de aanslag moesten wijken voor één uniform systeem.

Reeds in augustus-september 1791 voorzag de wetgever de mogelijkheid om voor een gemeente een nieuw perceelplan op te maken. Bij decreet van 16 september 1791 werd voorgeschreven

(1) Zie *S. De Lange, Een dorp en zijn bewoners ruim 300 jaar geleden: Opbrakel in het midden van de 17e eeuw,* in *Annalen van de Geschied- en Oudheidkundige Kring van Ronse en het Tenement van Inde,* XXVIII, 1979, pp. 223-249, en XXIX, 1980, pp. 241-266, alsook *S. De Lange, Opbrakel voor het eerst nauwkeurig in kaart gebracht,* in *Annalen van de Geschied- en Oudheidkundige Kring van Ronse en het Tenement van Inde,* XXXII, 1983, pp. 201-205.

hoe deze plans dienden opgevat, en inderdaad, men is er in geslaagd tot een nauwkeuriger weergave te komen van de vormen en oppervlakten; ook naar de grenzen toe van de gemeenten werden de percelen exact afgebeeld en raakten ze niet meer zoals vroeger uit de haak.

De globale visie, "la confection d'un cadastre général", en de wil tot een juist onderling situeren van de gemeenten passen geheel in de doorbraak van de wetenschappelijke waarneming. De "Academie des Sciences" kreeg de opdracht één groot triangulatienet te maken en de merktekens en basislijnen daarin te situeren. Er werd een nauwe samenwerking voorzien tussen de Genie, Bruggen en Wegen, het Departement van Oorlog en de departementsbesturen: er werd dus niet zonder meer voortgebouwd op de bestaande landboeken.

Deze verbeteringen van de plans hadden als hoofddoel de fiscaliteit te vergemakkelijken. De berekeningen van de oppervlakten gebeurden immers aanvankelijk op basis van de opmetingen zelf, dus op het veld. In de mate waarin de kartering met grote nauwkeurigheid de oppervlakte weerspiegelde - zij het op schaal -groeide de mogelijkheid om op de plans de oppervlakten te berekenen en die berekeningen te controleren. De projectie van de blokken van percelen of van de percelen zelf op het plan was dan niet langer en alleen een geschikte vorm van identificatie van het goed, ze werd geacht rechtvaardig en juist te zijn voor het aandeel van de oppervlakteberekening in de schatting.

Met de wet van 15 september 1807 oriënteerde Napoleon de kartering definitief naar het perceelsgewijs opgemeten kadaster voor heel Frankrijk. De werkwijze werd vastgelegd en tevens werden de organistorische en financiële schikkingen getroffen die de staat - en niet langer de gemeenten zelf - toeliet dit werk uit te voeren. Van dan af groeiden richtlijnen allerhande op zo een wijze aan, dat een algemeen en gestructureerd reglement nodig werd: het "Recueil méthodique" van 1811, basis van alle latere werkzaamheden.

Door de Hollandse administratie werd niet geraakt aan de grote lijnen van het "Recueil méthodique", en ook de Belgische staat behield het kadaster als instelling. In 1834 werd ten slotte de kadastrale organisatie ingevoerd die tot vandaag - in grote lijnen en ondanks het gebruik van de computer - nog geldt. De periode 1790-1835 is voor ons land een tijd geweest van verandering, van contradicties, maar tevens werd in de organisatie van het staatsapparaat een systematische orde geschapen waarvan het resultaat tot vandaag toe na- en doorwerkt. Er werd een systematische en uni-

forme kadastrale regeling uitgevoerd die sindsdien in wezen niet meer werd gewijzigd.

De studie van de kadastrale bescheiden is om meer dan één reden belangwekkend: zowel de sociale, instellings- en economische geschiedenis - drie takken van maatschappijwetenschap - worden er door gediend. In de eerste helft van de 19de eeuw lag de voornaamste vorm van rijkdom in het grondbezit, en dat werd een belangrijke component in het latere cijnskiesstelsel. De kadastrale bescheiden houden ook een beeld in van de sociale stratificatie, en uiteraard zijn deze documenten tevens een gedroomde bron voor de geschiedenis van de landbouw en van het landschap (2).

Ik was derhalve verheugd en geïnteresseerd toen in onlangs van Henri Van Der Linden van Elst een mooi kadastraal plan van zijn gemeente ter inzage kreeg. Het werd zeer zorgvuldig gerestaureerd door toedoen van Minster H. De Croo die er trouwens volgende opdracht in schreef: "gerestaureerd en genegen teruggegeven aan vriend Henri Van Der Linden, wiens familie zo nauw met Elst en omgeving is verbonden".

Het opschrift van het kadastraal plan luidt als volgt: "Tableau d'Assemblage du Plan Cadastral parcellaire de la Commune d'Elst, Canton de Mariahoorebeeke, Arrondissement d'Oudenaerde, Province de Flandre Orientale, Terminé sur le terrain le 10 juillet 1816, Dessiné le 2 juillet 1816, Sous le Ministère des finances de son Excellence Monseigneur Six d'Oterleek, et sous l'Administration de Mr De Konink Gouverneur, Mr P. Galle Maire, Et sous la Direction de Mr Mesdach, Inspecteur en chef des Contributions D(omain)es, Mr Matton Ingénieur Vérificateur, Mr Fransen Géomètre".

Voor zover ik weet is deze "Tableau d'Assemblege du Plan Cadastral" het oudste officiële kadasterplan van de gemeente Elst en is hij de voorloper van de latere Popp-kaart. Vooreerst bevat de "Tableau d'Assemblage" een overzichtelijke kaart van geheel Elst op schaal 1/5000, dus zoals de latere Popp-kaart. Dan volgen evenwel nog drie kaarten, voor elk van de drie secties één, op een schaal 1/2500. Hierop staan niet alleen de straten met de naam, de belangrijke toponiemen, maar tevens alle percelen met een nummer dat verwijst naar een kadastrale legger (die zich misschien in een archief bevindt?); verder werden alle gebouwen, zowel woonhuizen als schuren en stallen, nauwkeurig op de kaarten ingetekend.

(2) Deze gegevens hebben we ontleend aan *J. Verhelst, De documenten uit de ontstaansperiode van het moderne kadaster en van de grondbelasting (1790-1835).* Miscellanea Archivistica XXXI, Brussel, 1982.

De "Tableau" is derhalve een rijke bron over Elst bij de overgang van het Ancien Régime naar de Hedendaagse Tijd, en het is b.v. perfect mogelijk een gedetailleerde vergelijking te maken tussen de huidige bewoning en die van kort na 1800. In deze bijdrage hebben wij ons beperkt tot twee specten, nl. de toponiemen en het stratennet.

De Toponiemen

In de onderstaande tabel hebben we de toponiemen alfabetisch per sectie genoteerd, zoals ze op de kaart van 1816 voorkomen, gevolgd door deze die op de Popp-kaart staan. Op de bijgevoegde kaart - een weergave van het kadastrale plan van Popp - hebben we nauwkeurig de toponiemen ingetekend, ons steunend op het plan van 1816. Aldus geeft de tabel een vergelijking van de benaming en de schrijfwijze, terwijl de kaart een vergelijking van de lokalisering mogelijk maakt.

Plan van 1816	**Popp-kaart**
Sectie A	
Asschen Broek of Asschenbroek	Asschenbroek
Blom Veld	Bloemveld
X	Bonteveld
Bosch Veld	Boschveld
Boucle Straete	X
Brem Veld	X
Cieregem, Ciregem Veld, t'Hof Ciregem	Tieregemveld
Griestendriesch Bosschen of Grieslendriesch Bosschen	Grieslendries
Hoes Cauter	Hoofkouter
Hoogstraete	Hoogstraat
Hulle bosschen of Hulte Bosschen	X
Neckster Veld of Necklisterveld	X
Neder Cauter	Nederkauter
Planterye	X
Pottenberg	Pottenberg
Sheddenberg	X
Veld Ten Lede of Veld Ten Eede	Eedeveld
Vissegem Cauter	X
Weyveld	Weyveld
Wynkel	Wynkel

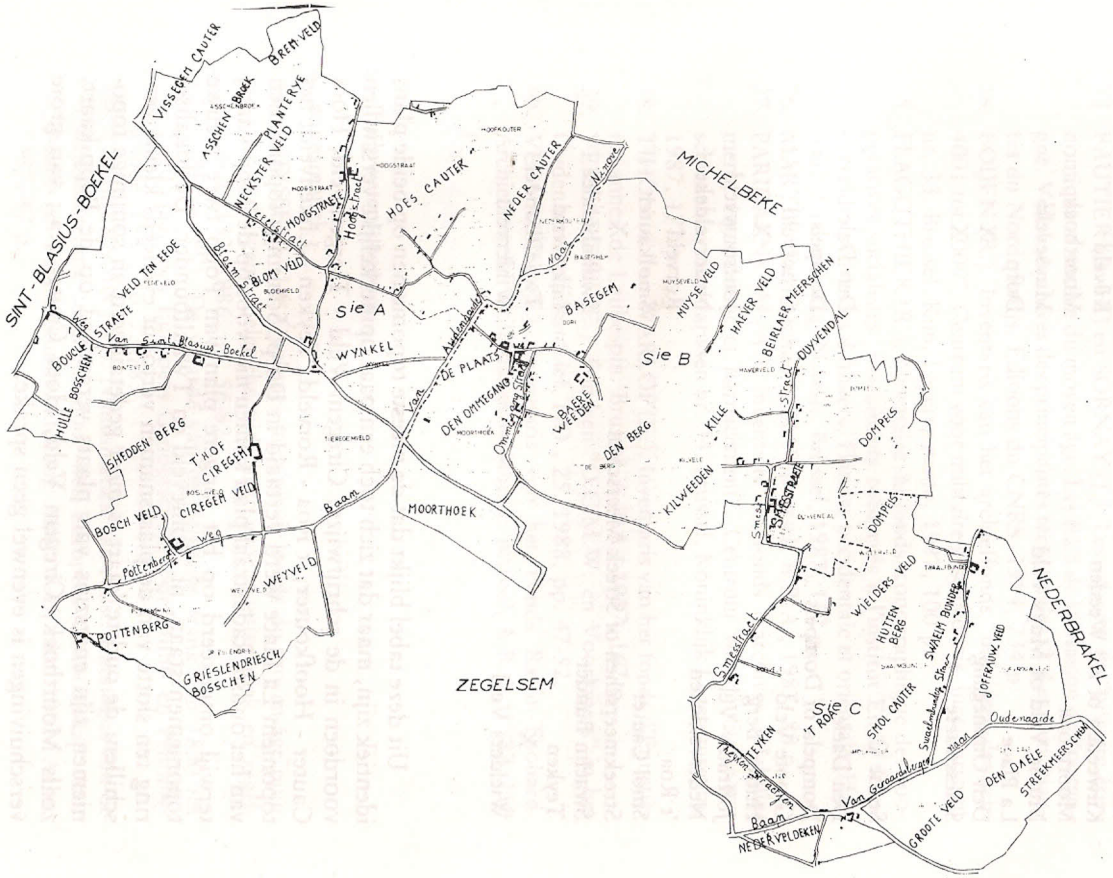

ELST

naar P.C. POPP

op schaal van 1 : 5.000

Sectie B	
Baere Weeden	X
Basegem	Baseghem
Beirlaer Meerschen	X
Den Berg	De Berg
Dompela of Dompels	Dompels
Duyvendal of Duyven Dael	Duyvendal
Haever Veld	Haverveld
Kille	X
Kilweeden of Kil Weeden	Kilveld
Moorthoek	Moorthoek
Muyse Veld of Muys Veld	Muyseveld
La Place	Dorp
Den Ommegang	X
Smesstraete	X

Sectie C	
Den Daele	Den Dale
Dompela of Dompels	Dompels
Groote Veld	Grootveld
Hutten Berg	X
Joffrauw-Veld	Joufrouwveld
Nederveldeken	Nederveldeke
't Roa	Rorveld
Smol Cauter	Smolkauter
Streekmeerschen of Streek Meerschen	X
Swaelm Bunder	Swalmbunder
Teyken	Lijkenveld
X	Twaalfbunder
Wielders Veld	Wilderveld

Uit deze tabel blijkt dat de meeste toponiemen op beide plans identiek zijn, maar dat zich toch een paar opmerkelijke verschillen voordoen in de schrijfwijze: Ciregem Veld - Tiergemveld, Hoes Cauter - Hoofkouter, 't Roa - Rorveld, Teyken - Lijkenveld; het toponiem La Place werd vertaald in Dorp. Sommige toponiemen van het oudste kadastraal plan komen niet voor op de Popp-kaart, terwijl omgekeerd op het jongere plan van Popp twee nieuwe toponiemen staan, nl. Bonteveld en Twaalfbunder. De lokalisering ten slotte van de plaatsnamen vertoont eveneens kleine verschillen: de oudste kaart is meer gedetailleerd en sommige toponiemen zijn enigszins van plaats veranderd op de Popp-kaart, zoals Moorthoek, Ciregem Veld, Hoes Cauter e.a.; van grote verschuivingen is evenwel geen sprake.

Het Stratennet

Het stratennet van een gemeente verandert weinig of niet in de loop van een paar eeuwen, en zeker niet in de jaren vóór de Tweede Wereldoorlog. Ook in Elst zijn er tussen 1816 en heden weinig ingrijpende wijzigingen gebeurd: ten hoogste zijn enkele voormalige loswegen geëvolueerd tot een pad of een straat, werden een paar eertijds doodlopende veldwegen doorgetrokken tot een volgende straat.

In de hier volgende tabel hebben we de huidige straatnamen alfabetisch gerangschikt en dan telkens de oude benaming gegeven en de beschrijving van de toestand zoals hij voorkomt op het plan van 1816; soms was het nodig op de Popp-kaart te steunen om bepaalde onduidelijkheden te helpen aflossen. Zoals uit deze tabel zal blijken hebben bepaalde straten hun oude benaming behouden, zijn andere sinds 1816 van naam veranderd, hebben nog andere - vooral de kleine paden - pas onlangs een naam gekregen die soms verwijst naar een oud toponiem.

Huidige naam	Toestand in 1816
St.-Apolloniastraat	Plaets Straet.
Arme Kleie	gensstraat met Sint-Blasius-Boekel zonder naam.
Bassegem	was een smalle doodlopende weg van ± 50 m. lang en zonder naam. De straatnaam is afgeleid van het toponiem Basegem.
Beukepad	was een kort eindje straat zonder naam; liep door in een pad.
Blomveld	Lepel Straet; de naam is afgeleid van het toponiem Blom Veld.
Boekelstraat	Boucle Straete.
Bosseveld	deze grensstraat droeg geen naam; de naam is afgeleid van het toponiem Bosch Veld.
Daalpad	er was geen pad.
Dompels	er was een stukje grensstraat zonder naam; de huidige naam is afgeleid van het toponiem Dompels.
Gentsestraat	Bloem Straet; deze oude benaming was afgeleid van het toponiem Blom Veld. Het zuidelijke kleine stuk van de Gentsestraat tussen de huidige Oudenaardsestraat en de huidige Smisstraat dat de

grens vormde met Zegelsem, heette vroeger - wij baseren ons hierbij op de Popp-kaart - ook Smesstraet, maar op het plan van 1816 heeft dit stuk grensstraat geen naam.

Geutelingstraat — was een kort doodlopend straatje zonder naam. Halverwege liep een verbindingsstraatje naar de Ommegang Straet.

Griezelendries — was een doodlopende straat zonder naam; de benaming is afgeleid van het toponiem Grieslendriesch Bosschen.

Groot Kapittel — bestond, maar niet helemaal op dezelfde plaats als nu: vanaf de grens met Michelbeke was er een losweg die overging in een eindje straat met bebouwing en dan opnieuw in een losweg die, in een meer noordelijke bocht dan de huidige straat, aansloot op het huidige Terwalle; de losweg en het eindje straat droegen geen naam.

Hauwstraat — deze korte straat (op het grondgebied van Elst) droeg geen naam.

Heringstraat — vormde, ons baserend op de Popp-kaart, samen met het huidige Blomveld, de Lepel Straet.

Heuvelgem — grensstraat met Sint-Blasius-Boekel zonder naam; van daar liep een kort smal eindje straat naar een huis.

Keuzelweg — er was geen pad.

Klein Kapittel — was een korte doodlopende straat zonder naam.

Kleiberg — heette "Baan van Ath naar Gent".

Kluisweg — was een smalle veldweg die Theyken Straetjen heette, afgeleid van het toponiem Teyken.

Leberg — deze grensstraat droeg geen eigen naam: steunend op de Popp-kaart was de huidige Leberg waarschijnlijk een deel van de toenmalige "Baan van Oudenaarde naar Ninove", die ook een deel van de huidige Pottenberg en de hele huidige Lepelstraat omvatte.

Lepelstraat — heette "Baan van Oudenaarde naar Ninove".

Loofweg — deze grensstraat droeg geen naam.

Molenkouterweg — was een smalle straat zonder naam, dwars door de velden.

Muizenveld — was een smalle doodlopende weg zonder naam; de benaming is afgeleid van Muyse Veld.

Nieuwstraat — was een straat die overging in een losweg die doodliep dicht bij de grens met Michelbeke. Die straat heette Smesstraete, afgeleid van het toponiem Smesstraete (of omgekeerd?). De toenmalige Smesstraete was ook de huidige Smisstraat, en, steunend op de Popp-kaart, eveneens het aansluitende gedeelte van de huidge Gentsestraat tot de

huidige Oudenaardsestraat. Op de Popp-kaart evenwel heette de huidige Nieuwstraat en een kort stuk van de huidige Smisstraat, ongeveer tot waar ze de grens van Elst begint te vormen, de Swavel Straat.

Ommegangstraat — Ommegang Straet, maar was toen veel langer. Steunend op de Popp-kaart mogen we aannemen dat ze een heel eind de grens met Zegelsem vormde; op de kaart van 1816 draagt deze grensstraat geen naam.

Oorloge — was samen met een gedeelte van de huidige Twaalfbunderstraat de "Baan van Geraardsbergen naar Oudenaarde".

Oudenaardsestraat — "Baan van Geraardsbergen naar Oudenaarde", die toen ook een stuk van de huidige Twaalfbunderstraat en de (hele) Oorloge omvatte.

Pottenberg — Pottenberg, afgeleid van het toponiem Pottenberg; steunend op de Popp-kaart mogen we aannemen dat het stuk van de huidige Pottenberg tussen de Gentsestraat en Leberg toen de "Baan van Oudenaarde naar Ninove heette".

Renweg — was een doodlopend straatje zonder naam.

Sieregem — was een straatje zonder naam dat naar " 't Hof Ciregem" liep.

Smisstraat — Smesstraet, die vroeger veel langer was (zie onder Nieuwstraat).

Sonkpad — was een korte doodlopende losweg, beginnend bij het huidige Wederspad; het droeg geen naam.

Taelman — was een smalle straat zonder naam; liep dood aan de Dorrebeek.

Terwalle- — het gedeelte, aansluitend op de huidige St.-Apolloniastraat en ± 100 m. voorbij het huidige Muizeveld lopend, heette de Plaets Straet; verder van het dorp weg was er enkel een smalle losweg.

Twaalfbunderstraat — Swaelmbunder Straet; de vroegere naam was afgeleid van het toponiem Swaelm Bunder; het gedeelte tussen de huidige Oorloge en de huidige Oudenaardsestraat heette de "Baan van Geraardsbergen naar Oudenaarde".

Vissegem — Hoog Straet; van deze straatnaam is het toponiem Hoogstraete afgeleid, die sloeg op de behuizing langs deze straat.

Wederspad — was een smalle weg zonder naam; hij liep vanaf de huidige Twaalfbunderstraat na ruim 100 m. dood in de velden. De huidige naam is afgeleid van het toponiem Wielders Veld.

Weiveld — er was een stukje weg, ongeveer 100 m. lang, vanaf de huidige Leberg, de grens vormend met

Zegelsem; dat stukje doodlopende weg droeg geen naam. De huidige naam is afgeleid van het toponiem Weyveld.

Winkelweg

er was een pad zonder naam, waarschijnlijk een zgn. kerkweg, en dat we met een stippellijn op onze kaart hebben aangeduid. De huidige naam heeft niets te maken met een winkel, maar is afgeleid van het toponiem Wynkel, dat hoek betekent.

S. De Lange
Brakelbosstraat 78
9660 Brakel

DE OPVANG VAN GEESTEZIEKEN TE RONSE.

H. VAN ISTERDAEL

Tegenover het koor van de St.-Hermeskerk te Ronse liet het stadsbestuur een blinde gevel beschilderen. Het tafereel, met Breugeliaanse figuren, toont verscheidene duidelijk weerspannige personen die onder begeleiding op tocht zijn. Het schilderwerk verbeeldt de bedevaartplaats ter genezing van geestesgestoorden. Van heinde en verre kwamen de zieken, vergezeld van begeleiders genezing afsmeken. Gewoonlijk verbleven ze negen dagen te Ronse, de normale periode van een noveen.

Het lijdt geen twijfel dat er een zekere infrastruktuur bestond om deze massa bedevaarders op te vangen. Voor de lichte geestezieken zal zich geen probleem gesteld hebben maar wat deed men met de zwaar krankzinnigen? Waar vonden deze een onderkomen tijdens hun verblijf te Ronse?

Bij toeval vonden we hierover een aanwijziging in een bewijsstuk bij de dorpsrekening van Ruien (1). Schepen Pieter Van Malleghem diende een onkostennota in voor de diensten die hij op last van de schepenbank had verricht.

Zo werd Pieter onder meer naar Ronse gestuurd in de maand september van het jaar 1760.

De schepenen van Ruien waren namelijk, als verantwoordelijken voor het algemeen welzijn van de inwoners, ten einde raad. Jozef Van Geersdaele, ongehuwde jongeling, was "uitzinnig" geworden, en betekende een gevaar voor zijn omgeving.

Pieter nam te Ronse contact op met Joris De Donckere, herbergier in de herberg "daer vooren het teecken uythangt den franschen schildt". Deze herberg was bij de inwoners van Ronse en omgeving beter gekend onder de naam "het sothuys van Ronse". Deze herberg was dus ingericht om gevaarlijke geesteszieken op te vangen tijdens hun verblijf te Ronse. Ze werden er klaarblijkelijk opgesloten wat af te leiden valt uit het woord "colloqueren" dat terzake in de tekst gebruikt werd. Jozef Van Geersdaele verbleef er negen dagen. Ondanks de nabije ligging van Ruien bij Ronse vonden de schepenen het raadzamer van de bedevaartweg slechts één maal heen en terug te doen.

De schildering op de muur te Ronse evoceert als dusdanig een beeld dat indertijd vrij alledaags was te Ronse en omgeving.

(1) R.A. Ronse. Rekening van ommestelling Ruien anno 1771.

BIBLIOGRAFIE 1987.

H. VAN ISTERDAEL
m.m.v. G. VAN BOCKSTAELE, M. DEPREZ
en M. VANWYMEERSCH.

WOORD VOORAF.

De omschrijving "bibliografie 1987" dekt niet de lading d.w.z. dat in deze bibliografie ook nog werken en bijdragen opgenomen zijn die vóór 1987 verschenen. Het wordt van langs om meer een zware dobber om de bibliografie van de gemeenten van het vroegere Land van Aalst samen te stellen. Onze tijdschriftenlijst omvat ongeveer 250 titels! Om al deze publikaties te kunnen consulteren worden 12 bibliotheken bezocht.

Een tegenslag die we dit jaar te verwerken kregen was de sluiting van de leeszaal van het wettelijk depot in de Koninklijke bibliotheek wegens personeelsgebrek. We overwegen ernstig een selektie in te voeren. Tot nog toe citeerden we alle publikaties zonder acht te slaan op de inhoudelijke waarde ervan. We laten dus m.a.w. de lezer oordelen! Talrijke bibliografische werkers, aan wie we trouwens langs deze weg een eresaluut brengen omdat we dankbaar gebruik maken van hun arbeid, gaan immers over tot een selektie in het massale aanbod van publikaties waaronder sommige van bedenkelijke waarde.

Deze bibliografie is afgesloten op 15 maart 1988, alle werken die nadien verschijnen worden opgenomen in jaargang 1989 van ons tijdschrift.

Bij uitzondering worden nog referenties hernomen die reeds vroeger geciteerd werden. Dit zijn meestal boeken die eertijds niet konden worden ingekeken.

Zo is nr. 128 een voorbeeld van deze werkwijze. Het boek bevat immers veel verwijzingen naar fotomateriaal uit wereldoorlog II met betrekking tot sommige dorpen van ons werkgebied.

AFKORTINGEN

A.R.A.	Algemeen Rijksarchief Brussel
ARI.	Annalen van de geschied- en oudheidkundige kring Ronse
BD.	Priester Daensbulletin
CM.	Cercle d'histoire locale Mont de l'Enclus
CNC.	Carto-Numisclub Geraardsbergen
ESB.	Eigen Schoon en de Brabander
FO.VL.	Toerisme in Oost-Vlaanderen
HO.	Handelingen van de Geschied- en oudheidkundige kring Oudenaarde
HVG.	Heemkundige Vereniging De Gonde, Melle
HZ.	Handelingen van het Zottegems genootschap voor geschiedenis
IG.	L'Intermédiaire des généalogistes
JLR.	Jaarboek Land van Rode
KUL.	Katholieke universiteit Leuven
L.A.	Het Land van Aalst
Le.	Ken uw dorp en uw familie
MEM.	Mededelingen heemkring Erpe-Mere
MhH.	Mededelingen heemkring Haaltert
MO.	Mededelingen heemkring Okegem
NI.	Ninove-info
OVZ.	Oostvlaamse Zanten
RUG.	Rijksuniversiteit Gent
S.	Rond de Stenen linde
TKW.	Heem- en oudheidkundige kring Wichelen
TLR.	Heemkundig genootschap van het Land van Rode
Tr.	Triverius
UIA.	Universitaire instelling Antwerpen
VIAT.	Tijdschrift voor geschiedenis van techniek en industriële cultuur
VS.	Vlaamse stam
VUB.	Vrije universiteit Brussel
VVAK.	Mededelingen van de vereniging voor Aalsters kultuurschoon
VVIA.	Vlaamse vereniging voor industriële archeologie
ZVK.	Zuidvlaamse kultuurkrant

PLAN

I. Werkinstrumenten
   A. Repertoria (1-2)
   B. Bibliografieën (3-7)
   C. Bronnen
      a. Licentiaatsverhandelingen (8-30)
      b. Inventarissen (31-40)
   D. Hulpwetenschappen
      a. Numismatiek (41-43)
      b. Heraldiek (44)
      c. Metrologie (45-47)
      d. Iconografie (-)

II. Archeologie
   A. Oudheidkunde (48-64)
   B. Industriële archeologie (65-70)

III. Nationale en gewestelijke geschiedenis
   A. Algemeen (71-85)
   B. Rechtsgeschiedenis (86)
   C. Instellingen (87-89)
   D. Economische geschiedenis
      a. Industrie (90-100)
      b. Landbouw (101-105)
   E. Sociale geschiedenis (106-116)
   F. Godsdienstgeschiedenis (117-127)
   G. Militaire geschiedenis (128)
   H. Demografie (129)
   I. Politieke geschiedenis
      a. Algemeen (130-132)
      b. Daensisme (133-135)
   J. Verkeer (136)
   K. Persgeschiedenis (137-138)

IV. Kunst en kultuur (139-140)

V. Taal- en letterkunde
   A. Literatuur (141-143)
   B. Antroponymie (144)
   C. Dialektologie (145)
   D. Toponymie (146-150)

VI. Biografieën (151-153)

VII. Familiegeschiedenis (154-160)

VIII. Wetenschappen
  A. Geografie (161-163)
  B. Fauna en flora (164)
  C. Cartografie (-)

IX. Volkskunde (165-176)

X. Toerisme (177-179)

XI. Gemeenten (zie ook op naam van de fusiegemeenten)

I. Werkinstrumenten

A. Repertoria

1. Antilope 5. Lopende periodieken aanwezig in Belgische universitaire, wetenschappelijke en speciale bibliotheken. Stand 1987. Antwerpen, UIA.-bibliotheek, 1987, 1110 p.
2. Répertoire de la presse conservée à la bibliothèque de l'Institut Emile Vandervelde. Brussel, 1987, 2 dln.

B. Bibliografieën

3. BREUGELMANS (J.), DE KERPEL (M.) en MERCKAERT (C.). Inleiding tot de geschiedenis van het kloosterwezen in de Nederlanden. De orde van Prémontré. Dl. I. bibliografie. Brussel, 1987, 250 p. (Archief- en bibliotheekwezen in België, extranr. 30).
4. HEYSE (M.) en VAN EENOO (R.). Bibliografie van de geschiedenis van België, 1914-1940. Leuven-Brussel, Nauwelaerts, 1986, 410 p. (Interuniversitair centrum voor Hendendaagse Geschiedenis, nr. 90).
5. LEBOUTTE (R.). Bibliographie générale d'archéologie industrielle. Technologica, 9, 1986, pp. 93-103.
6. MARYNISSEN (C.). De plaatsnamenstudie in 1980-1985. In: Handelingen van de Koninklijke commissie voor toponymie en dialectologie, 59, 1986, pp. 191-304.
7. VAN ISTERDAEL (H.), e.a. Bibliografie 1986. L.A., 39, 1987, pp. 103-146.

C. Bronnen

a. licentiaatsverhandelingen

8. ADRIAENS (V.). Liberalisme op het Zuid-Oostvlaamse platteland (19de eeuw). Onuitgeg. lic. verhand., RUG., 1987.
9. BOGAERT (A.). Sedimentatieverschijnselen nabij rivierstuwen. Een verkennende studie op de Markrivier. Onuitgeg. lic. verhand., VUB., 1986 (aardrijksk.).
10. BOURGEUS (B.). Methodologische inleiding tot het gebruik van een databaseprogramma in de geschiedenis, en meer specifiek, in de historische demografie. Case study: Ronse 1600-1750. Onuitgeg. lic. verhand., RUG., 1986-87.
11. BUYL (G.). Een landschapsecologische analyse van een transektgebied in de leemstreek tussen Serskamp en Moerbeke (O.-Vl.). Onuitgeg. lic. verhand., RUG., 1986 (aardrijksk.).
12. DE LOMBAERDE (M.). Studie van de grondverschuivingen in het westelijk deel van de Vlaamse Ardennen. Onuitgeg. lic. verhand., RUG., 1985 (aardrijksk.).
14. DE SERANNO (L.). Het algemeen christelijk werkersverbond in het arrondissement Oudenaarde 1921-1940. Onuitgeg. lic. verhand., RUG., 1986-87.

15. DE TOLLENAERE (M.). Het volkstoneel in Vlaanderen tussen 1700 en 1810: globaal overzicht en sociaal-economische achtergronden. Onuitgeg. lic. verhand., RUG., 1987.
16. DUHAYON (P.). Evolutie van de hopteelt in België. Onuitgeg. lic. verhand., KUL., 1984 (aardrijksk.).
17. HEIRSTRAETEN (F.). Aggregaatsstabiliteit en het verband met andere bodemparameters (in het gebied Oudenaarde-Ronse). Onuitgeg. lic. verhand., VUB., 1985 (aardrijksk.).
18. HUYBRECHTS (W.). Morfologische evolutie van de riviervlakte van de Mark (Geraardsbergen) tijdens de laatste 20.000 jaar. Onuitgeg. doctoraatsverhand., VUB., 1985 (aardrijksk.).
19. LEEMAN (P.). Steunverlening door het Bureel van Weldadigheid te Aalst (1845-1900). Onuitgeg. lic. verhand., RUG., 1986.
20. LIEVENS (V.). De persoonsnaamgeving te Nieuwerkerken. Een sociolinguistische benadering. Onuitgeg. lic. verhand., KUL., 1984.
21. MAES (P.). Een onderzoek naar de uniformisering van het cultuurlandschap in vijf gemeenten van het Vlaamse gewest tijdens de periode 1960-1985. (Stalhille, Merendree, Kanegem, Sint-Goriks-Oudenhove, Vlimmeren). Onuitgeg. lic. verhand., RUG., 1985 (aardrijksk.).
22. MORNY (M.). Petities en petitioneren in Oost-Vlaanderen, 1792-1850 (casus: Oudenaarde, Zottegem, Gavere, Asper en Baaigem). Onuitgeg. lic. verhand., RUG., 1986.
23. PRAET (P.). Bijdrage tot de studie over de armoede in Aalst tijdens de 19de eeuw. Onuitgeg. lic. verhand., KUL., 1986.
24. VAN CAENEGHEM (J.). Reliëfwijziging in het licht van archeologische gegevens: twee case-studies in het Zwalmbekken. Onuitgeg. lic. verhand., RUG., 1985 (aardrijksk.).
25. VAN DE LOCHT (M.). De evolutie van de pachtprijzen in Vlaanderen, 1845-1914. Bijdrage tot de conjunctuurstudie. Onuitgeg. lic. verhand., KUL., 1986.
26. VAN DER PUTTEN (Ph.). Geografische benadering van het begrip landschapspark. Toegepast op kaartblad 30 7/8 (Geraardsbergen, Denderwindeke). Onuitgeg. lic. verhand., RUG., 1984 (aardrijksk.).
27. VAN HAELTER (D.). Gentbrugge 1758-1834. Een historisch-geografische studie aan de hand van een landboek en van het primitief kadaster. Onuitgeg. lic. verhand., RUG., 1984 (aardrijksk.).
28. VAN ONGEVALLE (H.). De baronnen en de baronie van Boelare van ca. 1377 tot 1563. Met een onderzoek naar de heerlijke rechten. Onuitgeg. lic. verhand., KUL., 1987.
29. VENNEMAN (H.). Huwelijksgebruiken te Lede anno 1984. Onuitgeg. lic. verhand., KUL., 1986, 2 dln.
30. WITDONCK (M.). Kerk, staat en maatschappij in de tijd van de Jozefijnse hervormingen en de achttiende-eeuwse revoluties. Een onderzoek naar het godsdienstig leven en de ontwikkeling van de ontkerstening in het bisdom Gent (1780-1894). Onuitgeg. lic. verhand., RUG., 1986.

b. inventarissen

31. Inventaire des documents remis en dépôt par Madame de l'Escaille, née comtesse Simone du chastel de la Howarderie, aux Archives Générales du Royaume pour être conservés dans les archives du service de la Noblesse du Ministère des Affaires Etrangères, z.p., z.d., 77 p.
32. Inventaire des manuscrits de la bibliothèque du service de la Noblesse au Ministère des Affaires Etrangères à Bruxelles, z.p., z.d., 43 p.
33. BAUTIER (R.-H.) en SORNAY (J.). Les sources de l'histoire économique et sociale du moyen âge. Les états de la Maison de Bourgogne. Vol. I. Archives des principautés territoriales. 2. Les principautés du Nord. Parijs, Editions du CNRS, 1984, 734 p.
34. BOIJEN (R.). Inventaris van het archieffonds "officieren-dossiers 4001 tot 5000". Centrum voor militaire geschiedenis, inventarissen nr. 33. Brussel, Kon. Legermuseum, 1987, 100 p.
35. FLAGOTHIER (R.). Inventaire du fonds iconographique des coopératives socialistes. Documents conservés à l'institut Emile Vandervelde. provinces d'Anvers, Flandre occidentale et orientale, Hainaut, Luxembourg, Namur. Brussel, 1987, 152 p.
36. MARTIN (D.). Archief V.N.V. Brussel, A.R.A., 1987, 88 p.
37. PARIDAENS (M.-A.). Inventaire du fonds d'archives "Habillement, équipement et harnacement". Centrum voor militaire geschiedenis, inventarissen nr. 34. Brussel, Koninklijk Legermuseum, 1987, 177 p.
38. TIHON (C.) en WARLOP (E.). Inventaris van het fonds d'Ennetières annex de Laubespin. Brussel, A.R.A., 1987, 167 p.
39. VERHAEGHE (E.). Fondsen "O.C.M.W. en Voorlopers" in het Oudenaards stadsarchief, HO., 25, 1988, pp. 47-52.
40. VERVAECK (S.). Inventaris van het Fonds Raffin-Tholiard. Archief van het Colinsiaans Socialisme. Brussel, A.R.A., 1987, 158 p.

D. Hulpwetenschappen

a. numismatiek

41. GHYSSENS (J.). Quelques mesures de poids du moyen-âge pour l'or et l'argent. Belgische tijdschrift voor numismatiek en zegelkunde, 132, 1986, pp. 55-82.
42. GIBENS (H.). De waarde van de Belgische frank van 1830 tot 1930. Jaarboek Europees Genootschap voor Munt- en Penningkunde, 1985, pp. 73-78.
43. TEMMERMAN (W.). Numismatiek van Aalst. Catalogus van de tentoonstelling ingericht door het Europees Genootschap voor Munt- en Penningkunde, afdeling Aalst, 9-18 okt. 1987. Aalst, 1987, 47 p.

b. heraldiek

44. GYSSELING (M.). Voorgeschiedenis van de Vlaamse Leeuw, Jaarboek heemkundige kring De Oost-Oudburg, 24, 1987, pp. 81-130.

c. metrologie

45. DE CLERCQ (A.). Getallen, munten, maten en gewichten. Verzamelde nota's uit de folklore van Geeraardsbergen. CNC., 1987, nr. 51, pp. 5-6, nr. 52, pp. 5-6.
46. NIGHTINGALE (P.). The evolution of weight standards and the creation of new monetary and commercial links in Northern Europe from the tenth century to the twelfth century. The Economic History Review, 38, 1985, pp. 192-209.
47. VAN WESEMAEL (M.). Iets over voeten en ellen. VIAT., 5, 1987, nr. 2. pp. 42-55.

d. iconografie

Zie nr. 35.

II. Archeologie

A. Oudheidkunde

48. AMAND (M.). Vases à bustes, vases à décor zoomorphe et vases cultuels aux serpents dans les anciennes provinces de Belgique et de Germanie. Brussel, Académie royale de Belgique, mémoires de la classe des beaux-arts, T. XV, 1984, 310 p. + ill.
49. BEECKMANS (L.). (samensteller). De jongste ijstijd in het Dendergebied tussen Geraardsbergen en Ninove. Vobov-info, 1987, nr. 26.
50. BOUTERS (L.). Een Merovingische pot van Balegem-Kattenberg. JLR., 1987, pp. 5-22.
51. CROMBE (Ph.). Twee laat-neolithische vindplaatsen in de omgeving van Ronse: "De Klomp" (Nukerke, Maarkedal) "Hogerlucht" (Ronse). ARI., 36, 1987, pp. 59-75.
52. CROMBE (Ph.) en PIETERS (M.). Een midden-paleolithische vondst te St.-Lievens-Esse (Herzele). Vobov-info, 1987, nr. 26, p. 25.
53. DECONINCK (J.). Archeologische vondsten in de streek van Ronse. ARI., 36, 1987, pp. 8-12.
54. DE MULDER (G.). De Gallo-Romeinse bewoning in Zuid-Oost-Vlaanderen. HZ., 3, 1987, pp. 101-110.
55. MERTENS (J.). L'archéologie gallo-romaine en Belgique. Quelques réflexions. In: Les études classiques, tome LIII, 1985, (Mélanges d'archéologie nationale offerts au R.P. André Wankenne S.J. pour son 75e anniversaire).

56. N.N. Archeologisch museum krijgt nieuw elan! Voor Allen, 49, 1987, nr. 39, p. 5.
57. N.N. Aardewerk: evolutieschets van de prehistorie tot en met de postmiddeleeuwse periode. HVG., 15, 1987, nr. 26(= 27), pp. 39-52.
58. PARENT (J.-P.), e.a. Prehistorische jagers en veetelers aan de Donk te Oudenaarde. Vobov-info, 1987, nr. 24-25.
59. ROGGE (M.) en VAN DURME (L.). Archeologisch museum van Zuid-Oost-Vlaanderen. Algemene brochure. Zottegem, Dienst kultuur, 1987, 77 p.
60. ROMMELAERE (J.) en OLSEN (J.). Reconstructie van een staande Romeinse aardewerkoven. HVG., 15, 1987, nr. 26, p. 61, nr. 27, pp. 25-32.
61. ROOSENS (H.). Réflets de christianisation dans les cimetières mérovingiens. In: Les études classiques, tome LIII, 1985, pp. 111-135. (Mélanges d'archéologie nationale offerts au R.P. André Wankenne S.J. pour son 75e anniversaire).
62. VAN DOORSELAER (A.) en ROGGE (M.). Continuité d'un rite funéraire spécifique dans la vallée de l'escaut de l'âge du fer au haut moyen âge. In: Les études classiques, tome LIII, 1985, pp. 153-170. (Mélanges d'archéologie nationale offerts au R.P. André Wankenne S.J. pour son 75e anniversaire).
63. VERMEULEN (F.). Grafgebruiken door de eeuwen heen. FO.VL., 36, 1987, pp. 52-55.
64. VERMEULEN (F.). Onder de Oostvlaamse bodem. Veldverkenning en archeologische monumenten. FO.VL., 36, 1987, pp. 24-28.

B. Industriële archeologie

Zie nr. 5.

65. Industriële archeologie in de Vlaamse Ardennen: Oudenaarde, Ronse, Brakel, VVIA., 1987, 40 p.
66. DE BROCK (H.), DE BLOCK (J.). en LEFEBURE (J.). Reconversie van molenrompen. VIAT., 5, 1987, nr. 1, pp. 2-19.
67. DE NAUW (E.). De Geraardsbergse kantnijverheid. VIAT., 5, 1987, nr. 2, pp. 2-13.
68. KIECKENS (L.). De half-ambachtelijke fabrikatie van kousen en sokken op handbreimachines, een proeve van overdracht van oude technische kennis. VIAT., 5, 1987, nr. 2, pp. 26-41.
69. LINTERS (A.). Industriële archeologie in de Vlaamse Ardennen. Industrieel archeologische route "De Vlaamse Ardennen" Oudenaarde, Ronse en de Zwalmvallei. VVIA., 1987, 40 p.
70. LINTERS (A.). De wortels van Flanders Technology. Industrieel erfgoed, industriële archeologie in Vlaanderen, Leuven, Kritak, 1987, 320 p.

III. Nationale en gewestelijke geschiedenis

A. Algemeen

Zie nr. 54.

71. BERINGS (G.). Geschiedenis en archeologie: de vroeg-middeleeuwse bewoning in het Oudenaardse. Archaeologia Belgica, II, 1986, pp. 267-276.
72. BRIELS (J.). De Zuidnederlandse immigratie 1572-1630. Tijdschrift voor geschiedenis, 100, 1987, pp. 331-355.
73. CARLIER (M.). De sociale positie van de bastaard in het laat middeleeuwse Vlaanderen. Tijdschrift voor sociale geschiedenis, 13, 1987, pp. 173-197.
74. DE WIN (P.). De lagere adel in de Bourgondische Nederlanden. Bijdragen tot de geschiedenis, 69, 1986, pp. 171-207.
75. ELOY (A.), HOLLEBOSCH-VAN RECK (Y.), MEILLANDER (V.). Een vizie op de dood 1790-1914. Kerk-vrijdenkerij-esoterie-spiritisme. Annex bij de tentoonstelling Rendez-Vous met Magere Hein. Doods- en rouwgebruiken in de 19de eeuw. Gent, Kon. Bond der Oostvlaamse Volkskundigen, 1988², 168 p.
76. JACOBS (M.). Charivari en volksgerichten. Een heemkundig gerichte verkenning. Ons Heem, 41, 1987, pp. 190-204.
77. LENDERS (P.). Taaltoestanden in de Oostenrijkse Nederlanden in het bestuur van kerk en staat. Wetenschappelijke tijdingen, 46, 1987, pp. 193-203.
78. PREVENIER (W.), VAN UYTVEN (R.) en VAN CAUWENBERGHE (E.). Sociale structuren en topografie van armoede en rijkdom in de 14de en 15de eeuw. Methodologische aspecten en resultaten van recent onderzoek. Gent, 1986, (studia Historica Gandensia, 267).
79. SIMONS (W.). Stad en apostolaat. De vestiging van de bedelorden in het graafschap Vlaanderen (ca. 1225-ca. 1350). Brussel, 1987, 291 p. (Verhandelingen van de Kon. Acad. voor Wet., Letteren en Schone Kunsten van België, Klasse der Letteren, nr. 121).
80. SPRUIT (R.). De dood onder ogen. Een cultuurgeschiedenis van sterven, begraven, cremeren en rouw. Houten, De Haan, 1987, 144 p.
81. THIELEMANS (M.-R.). Het culturele leven in onze provincies onder Frans bewind. Het departement van de Dijle. In: Gemeentekrediet van België, driemaandel. tijdschr., 41, 1987, nr. 161, pp. 61-82.
82. THOEN (E.). Historisch-geografische tekst bij kaartblad Oosterzele. Gent, RUG., 1987, 38 p. (Projekt "Historisch-landschappelijke reliktenkaarten van Vlaanderen, intern rapport).
83. VERBEECK (M.). Van herberg tot café. Monumenten en Landschappen, 6, 1987, nr. 1, pp. 8-33.
84. VERBESSELT (J.), e.a. De adel in het hertogdom Brabant. Brussel, centrum voor Brabantse geschiedenis, Universitaire faculteiten St.-Aloysius, 1985, 209 p.

85. VERHULST (A.). Het ontstaan van de steden in noordwest-Europa: een poging tot verklarende synthese. Mededelingen van de kon. Academie voor wetenschappen, letteren en schone kunsten van België, klasse der letteren, 49, 1987, nr. 1, pp. 59-83.

B. Rechtsgeschiedenis

86. GODDING (Ph.). Le droit privé dans les Pays-Bas méridionaux du 12e au 18e siècle. Brussel, 1987, 598 p. (Acad. Royale de Belgique; Mém. de la classe des lettres, coll. in-4°, 2e série, tome XIV).

C. Instellingen

87. JANSSENS (G.). Repertorium van nationale openbare instellingen opgericht tussen 1830 en 1914. Wetgeving en werking tot 1985. Brussel, A.R.A., 1987, 275 p. (Miscellanea archivistica 42).
88. LENDERS (P.). Vorstelijk toezicht op de ondergeschikte besturen in de Spaanse Nederlanden: intendanten en regerinscommissarissen. In: Liber Amicorum Dr. J. Scheerder, Leuven, 1987, pp. 27-144.
89. MARECHAL (G.). Het ministerie van Binnenlandse Zaken. Bevoegdheden: 1831-1940. Album Carlos Wyffels, Brussel, 1987, pp. 313-23.

D. Economische geschiedenis

a. industrie

Zie nr. 67.

90. BORREMANS (E.), e.a. Tabaksgenot en sigarenglorie. Geraardsbergen, VZW. Geraardsbergse musea, 1987, 167 p.
91. DE HERDT (R.). Gent op weg naar de eerste industriële revolutie. VIAT., 5, 1987, nr. 3-4, pp. 7-35.
92. DE RUYVER (D.). Het ontstaan van de Zuidoostvlaamse pendel. In: De Beiaard, 18 april 1987, p. 1 en 11.
93. DONCKELS (R.). KMO. en middenstandsgids voor Vlaanderen. Tielt, Lannoo, 1986, 665 p.
94. HESTERS (P.). De klompenmakerij. In: Jaarboek Heemkundige Kring "Oud-Wachtebeke", 1986, 332 p.
95. Industrieterreinen in Oost-Vlaanderen: per terrein, inplantingsplan, bedrijfsinvesteringen. Gent, Gewestelijke ontwikkelingsmaatschappij voor Oost-Vlaanderen, 1985.
96. Lijst van de industriële bedrijven in de provincie Oost-Vlaanderen. Gent, Gewestelijke ontwikkelingsmaatschappij voor Oost-Vlaanderen, 1985, 439 p.
97. LAMARCQ (D.). De brouwnijverheid te Zottegem (1850-1986). HZ., 3, 1987, pp. 11-54.

98. VAN AUDENHOVE (M.). De geschiedenis van de gemeentefinanciën in de economische, financiële en sociale evolutie van België, 6de deel - 1945-1975. Gemeentekrediet van België, driem. tijdschr., 41, 1987, nr. 160, pp. 15-84.
99. VERSCHAEREN (J.). Bekwaamheidscursussen in het gebruik van de vliegende schietspoel. Een initiatief van Oost-Vlaanderen tot opbeuring van de kwijnende vlasnijverheid (1841). Album Carlos Wyffels. Brussel, 1987, pp. 521-29.
100. WATTE (J.). Bijdrage tot opheldering van het ontstaan en bestaan van de Milan-kant. Dl. 3. CNC., 1987, nr. 51, pp. 21-22.

b. landbouw

101. DAELEMANS (F.). Veebezit en sociale welvaart. Het voorbeeld Gooik 1794. Album Carlos Wyffels, Brussel, 1987, pp. 103-116.
102. GOENS (O.). en MAES (J.). Geschiedenis van de bijenteelt. Varsenare, Heemkundige kring Maurits Van Coppenolle. 1985, 206 p.
103. STUYVER (P.). Het landbouwmaterieel bij ons 1850-1950. MEM., 27, 1987, pp. 7-11, 31-34, 50-56.
104. VAN DE MERGEL (F.). Een varken slachten op de boerderij. Tr. 17, 1987, nr. 4, pp. 19-20.
105. VAN ZANDEN (J.L.). De landbouw in de lage landen en de eerste groene revolutie (1870-1914). Spiegel historiael, 1987, pp. 41-44.

E. Sociale geschiedenis.

Zie nrs. 35, 67, 78.

106. BRAECKMAN (W.L.). Nieuw licht op Jan de Lichte en de zijnen. OVZ., 61, 1987, pp. 203-232.
107. BUNTINX (W.). De zaak Maria-Anna Buens. Judocus-Matheus Du Bois. Een echtscheidingsproces (1ste helft 18de eeuw), als bron voor sociale geschiedenis. Album Carlos Wyffels, Brussel, 1987, pp. 57-68.
108. GERARD (E.). Tussen apostolaat en emancipatie: de christelijke arbeidersbeweging en de strijd om de sociale werken 1925-1933. In: Voor kerk en werk. Opstellen over de geschiedenis van de christelijke arbeidersbeweging 1886-1986. (Kadoc Jaarboek 1985). Leuven, 1986, pp. 203-60.
109. KWANTEN (G.). Welstand door Vereniging. De ontwikkeling van de christelijke arbeiderscoöperaties 1886-1986. Brussel, L.V.C.C. i.s.m. Kadoc-Leuven, 1987, 276 p.
110. Onder dak. Een eeuw volks- en gildehuizen. Catalogus tentoonstelling 7 nov.-13 dec. 1987.
111. OSAER (A.). Van standsorganisatie tot koepel. De hervorming van het A.C.W. na de Tweede Wereldoorlog. In: Voor kerk en werk. Opstellen over de geschiedenis van de christelijke arbeidersbeweging 1886-1986. (Kadoc Jaarboek 1985). Leuven, 1986, pp. 261-311.
112. QUAGHEBEUR (P.). Welzijn door vooruitzicht. Een kijk op de christelijke mutualiteitsbeweging in het arrondissement Gent tijdens

de 19de en 20ste eeuw. Gent, Verbond van de christelijke Mutualiteiten van het arr. Gent i.s.m. Kadoc-Leuven, 1986, 248 p.

113. SCHEERLINCK (C.). Vondelingen en verlaten kinderen te Oudenaarde in de 19de eeuw. HO., 25, 1988, pp. 153-172.
114. VAN DER LINDEN (R.). Landlopers. 1987: Jaar van de daklozen. Wat? Daklozen hier? OVZ., 61, 1987, pp. 133-142.
115. VAN ISTERDAEL (H.). Landbouwer en soldaat: de maatschappelijke repercussies van een plattelandsmilitie 16de-17de eeuw. Album Carlos Wyffels, Brussel, 1987, pp. 475-81.
116. VANSCHOENBEEK (G.). Al zijn wij zwakke vrouwen... Een vrouwenstaking in 1907 op het Zuidvlaamse platteland. OVZ., 61, 1987, pp. 3-11.

F. Godsdienstgeschiedenis

Zie nrs. 3, 61, 79, 151.

117. BOERRIGTER (E.). Een naam om nooit te vergeten. Het levensverhaal van Stefaan Modest Glorieux 1802-1872. Oostakker, Diligentia, 1987, 376 p.
118. COCK (M.). Het "Susterhuys". 150 jaar kongregatie van de Zusters der Heilige Harten te Ninove, 1836-1986. Ninove, Instituut H. Harten, 1987, 256 blz.
119. MEULEMEESTER (J.L.), e.a. St.-Arnoldusnummer. 1087-1987. Vlaanderen, 36, 1987, pp. 129-164.
120. VAN MINGROOT (E.). Het stichtingsdossier van de Sint-Adriaansabdij te Geraardsbergen (1081-1096). Handelingen van de Koninklijke Commissie voor Geschiedenis, 153, 1987, pp. 1-64.
121. WEEMAES (R.). Visitatieverslagen van Karel Maes, bisschop van Gent. Diarium mei-juni 1611. Brussel, Koninkl. Comm. voor Geschiedenis, 1987, 288 p.
122. BOUMAN (P.M.). Protestanten in de Vlaamse samenleving. Ons Erfdeel, 30, 1987, pp. 735-739.
123. DECAVELE (J.). Ontstaan van de evangelische beweging en ontwikkeling van de protestantse kerkverbanden in de Nederlanden tot 1580. In: Ketters en papen onder Filips II. Het godsdienstig leven in de tweede helft van de 16de eeuw. Catalogus van de tentoonstelling in het Rijksmuseum Het Catharijne convent. Utrecht, 1986, pp. 41-57.
124. HULSBERGEN (S.J.M.). De verhouding van Zeeland tot de protestanten in Vlaanderen van de XVIe tot de XIXe eeuw. Zeeuws tijdschrift, 34, 1984, pp. 15-22, 63-69, 136-143.
125. VAN BEILEN (E.). Met het oog op België. Informatiebrochure van de gereformeerde kerken in België. z.p., 1975, 40 p.
126. VAN WAGENINGEN (D.). Internationaal jubileum te Ronse. ZVK., 10, 1987, nr. 98, pp. 14-15.
127. VAN WAGENINGEN (D.). Kort historisch overzicht van het Belgische Protestantisme. In: Belgische Protestantse biografieën. Brussel, Bollandistenstr. 40, 1987, pp. 1-6.-(Met bibliografie).

G. Militaire geschiedenis

128. SELLESLAGH (F.). België tijdens de bezetting. Fotorepertorium. Brussel, Navorsings- en studiecentrum voor de geschiedenis van de tweede wereldoorlog, 1977, 152 p.

H. Demografie

129. MEERT (D.). Gezinstoestand te Erembodegem tussen 1731 en 1765. Moorsel, Driesstr., 37A, 99 p.

I. Politieke geschiedenis

a. algemeen

Zie nr. 36.

130. CONINCKX (D.J.L.). De sociaal-politieke samenstelling van de Belgische Kamer voor Volksvertegenwoordigers (8.8.1870-15.5.1880). Belgisch Tijdschrift voor nieuwste geschiedenis, 17, 1986, pp. 339-78.
131. DELHAYE (J.P.). L'action des militants flamingants dans le Hainaut occidental (1884-1914): Jozef Goossenaerts, Camiel Libbrecht et Omer Wattez. In: Etudes et documents du cercle royal d'histoire et d'archéologie d'Ath et de la région, 7, 1986, pp. 625-43.
132. DESCHRIJVER (F.). Katholieke turnkringen van Z.O.-Vlaanderen. ZVK., 10, 1987, nr. 93, p. 13.

b. daensisme

Zie nr. 40.

133. VAN CAMPENHOUT (F.). Het Daensisme in Zuid-Limburg. BD., 11, 1987, nr. 1, pp. 11-17, nr. 2, pp. 9-15.
134. VAN CAMPENHOUT (F.). Daensistische Partij in Temse. BD., 11, 1987, nr. 3, pp. 9-11.
135. VAN CAMPENHOUT (F.). De werkman, weekblad van Pieter Daens, in 1928-1932. BD., 11, 1987, nr. 5, p. 8.

J. Verkeer

136. N.N. Winterdienst. HVG., 15, 1987, nr. 25, pp. 19-23. (Onderhoud van de wegen in de winter).

K. Persgeschiedenis

Zie nr. 2.

137. D'HERDT (D.). J.L.D'Herdt, een 18de-eeuws Aalsters boekdrukker. In: Flanders printing, 1987, pp. 70-89.
138. SIMONS (L.). Geschiedenis van de uitgeverij in Vlaanderen. In: Flanders printing, 1987, pp. 27-30.

IV. Kunst en kultuur

Zie nrs. 15, 57, 83.

139. BAKELANTS (I.). De glasschilderkunst in België in de negentiende en twintigste eeuw: repertorium en documenten. Wommelgem. Den Gulden Engel, 1986, 135 p.
140. VERNAEVE (W.). Dat boeck van de guldebroeders ende gulde susters van dat broerscap van der heiliger maghet Kathelijne van Aelst. L.A., 39, 1987, pp. 153-250.

V. Taal- en letterkunde

A. Literatuur

141. DEPREZ (A.). De literaire gids voor Oost-Vlaanderen. Hadewijck, 1987, 139 p.
142. MUYRES (J.). Bibliografisch overzicht van de bijdragen van Louis Paul Boon in de periodieken: 1944-1979. Brugge, Kruispunt, 1986, 171 p. (Deel 1).
143. VANHESTE (B.). De echte Louis Paul Boon, er is geen betere. Voor Allen, 49, nr. 1, p. 4. Zie ook nrs. 2, 3, 4, 8.

B. Antroponymie

Zie nr. 20.

144. VAN OVERSTRAETEN (J.). Wat betekent mijn familienaam? VS., 23, 1987, pp. 42-45, 83-86, 328-331, (Fa).

C. Dialektologie

145. DEVOS (M.), RYCKEBOER (H.) en VAN KEYMEULEN (J.). Woordenboek van de Vlaamse dialekten. Dl. I. Landbouwwoordenschat. Afl. 3. Het erf. Gent, RUG., Seminarie voor Vlaamse dialektologie, 1987, 2 dln.

D. Toponymie

Zie nr. 6.

146. BORREMANS (R.). Le château à motte dans la toponymie et dans la terminologie médiévale et moderne: une enquête entre Dendre et Dyle. In: Mélanges d'archéologie et d'histoire médiévale et l'honneur du Doyen M. de Boüard. Geneve, 1982, pp. 27-28.
147. CLAES (F.). Inleiding tot de Oostbrabantse toponymie. Naamkunde. 1987, pp. 46-103.
148. DE GOEYSE (M.). Over de benaming Payot. Naamkunde, 1987, pp. 186-190.

149. HERBILLON (J.). Les noms des communes de Wallonie. Brussel, Gemeentekrediet van België, 1986, 181 p.
150. VAN LOON (J.). De tegenstelling tussen toponiemen op -GEM en -KOM. Naamkunde, 1987, pp. 148-154.

VI. Biografieën

151. Belgische protestantse biografieën. Brussel, Prodoc, Bollandistenstr. 40, 1987.
152. KERCKHAERT (N.). Antonius Sanderus. FO. VL., 36, 1987, pp. 40-43.
153. Nationaal biografisch woordenboek 12. Brussel, Paleis der academiën, 1987, 848 kolommen.

VII. Familiegeschiedenis

Zie nrs. 31, 32, 129, 144.

154. PEE (L.). Penningkohieren... Land en heerlijkheid van Dendermonde. Dendermonde, Dijkstraat 37, 1987.
155. PLISSART (M.). Les meuniers Van Lierde en Hainaut Occidental. Bulletin du cercle royal d'histoire et d'archéologie d'Ath et de la région et musées athois, 21, 1987, nr. 120, pp. 94-112.
156. VAN BUTSELE (P.). Alfabetische klappers met genealogische analyses op de staten van goederen van Oudenaarde A° 1534-1535. Register nr. 17. Oudenaarde, Stadsarchief, 1987, 97 p.
157. VAN BUTSELE (P.). Alfabetische klappers met genealogische analyses op de staten van goederen van Oudenaarde A° 1531-1533. Register nr. 16. Oudenaarde, Stadsarchief, 1987, 121 p.
158. VAN HELLEPUTTE (F.). Genealogie Van Helleputte. Tome 5-7. Houdeng-Aimeries, bij auteur, 1987.
159. VAN ISTERDAEL (H.) en VANWYMEERSCH (M.). Index op de staten van goed van de dorpen van het Land van Zottegem. Brussel, A.R.A., 1987, 140 p. (Beperkte oplage).
160. VAN LANGENHOVE (R.). Geschiedenis van de familie Van Langenhove te Lebbeke-Denderbelle-Aalst (1638-1987). Dl. 2. 1864-1987. St.-Lievens-Esse, Zavelstr. 47, 192 p.

VIII. Wetenschappen

A. Geografie

Zie nrs. 59, 82.

161. DUPONT (P.), JANSSEN (J.) en MALVOZ (L.). Een structurele typologie van de gemeenten. In: Gemeentekrediet van België, drie-

maandel. tijdschr., 41, 1987, nr. 162, pp. 3-17.

162. Oude kaarten en plattegronden. Bronnen voor de historische geografie van de Zuidelijke Nederlanden (16de-18de e.). Handelingen van de studiedag 20 sept. 1985. Ed. H. Van der Haegen, F. Daelemans en E. Van Ermen. Brussel, Archief- en Bibliotheekwezen in België, extranummer 31, 1986, 412 p.
163. VANMAERCKE-GOTTIGNY (M.-C.). Levende aarde in de Vlaamse Ardennen. Reliëf en geologie in woord en beeld. Oudenaarde, Stichting Omer Wattez, 1987, 110 p.

B. Fauna en flora

164. ZIJLSTRA (B.) en RATINCKX (J.). Tuinengids voor de Lage Landen. Antwerpen, Koninklijke Tuin en Landbouwmaatschappij, 1987, 144 p.

C. Cartografie

Zie nr. 162.

IX. Volkskunde

Zie nrs. 66, 75, 76, 83.

165. BAVAY (L.). Volksdevotie langs straten en pleinen. Enkele praktische wenken voor het opstellen van een inventaris. Ons Heem, 42, 1988, pp. 2-8.
166. BRAEKMAN (W.L.). Een belangrijke Oudenaardse bundel marktliederen. Volkskunde, 88, 1987, pp. 1-37.
167. DE CLERCQ (A.). Kinderspelen begeleid door liedjes en rijmpkens. CNC., 1987, nr. 53, pp. 9-10; nr. 55, pp. 15-16; nr. 56, pp. 11-14; nr. 58, pp. 11-14; nr. 59, pp. 15-18; nr. 60, pp. 11-12.
168. DE CLERCQ (A.). Kantwerkersliederen. CNC., 1987, nr. 54, p. 18.
169. DENEWET (L.). Volmolens voor wol en zeemleder in Vlaanderen en Waals-Brabant. In: Molenecho's, 15, 1987, nr. 2-3.
170. MINNAERT (W.). Vlaai, een kermislekkernij. MhH., 7, 1987, nr. 2, pp. 10-12.
171. TEMMERMAN (A.). Mee den beer uitgaan. S., 12, 1987, pp. 83-84, 99-129.
172. TOP (S.), e.a. Kalender van de Vlaamse feesten, Uitg. Helios i.s.m. VTB-VAB, 1986, 161 p.
173. Rendez-vous met Magere Hein. Doods- en rouwgebruiken in de 19de eeuw. Tentoonstelling Gent, Museum voor volkskunde,

31/10/1986-25/1/87. Gent, Dienst voor culturele zaken, 1986, 151 p.

174. VAN DEN STORME (L.). De Heilige Amelbergaverering in Oost-Vlaanderen. OVZ., 61, 1987, pp. 143-178.
175. VAN DER LINDEN (R.). Reuzen in Vlaanderen. Volksleven van vijf eeuwen. Vlaams boekenfonds, 1986.
176. VANNOPPEN (H.). Volksgeneeskunde en officiële geneeskunde in het kader van de heemkundige studie. Ons heem, 41, 1987, pp. 47-61.

X. Toerisme

Zie nrs. 69, 164.

177. Oost-Vlaanderen. Dagtrips voor groepen. Gent, Federatie voor toerisme in Oost-Vlaanderen, 1987, 36 p.
178. VANDENBERGH (F.). Spiegel van steden, dorpen en landschappen in Oost- en West-Vlaanderen. Antwerpen, Standaard, 1984, 144 p.
179. Volkssportroute Zwalmvallei. Heverlee, Vlaamse Volkssportcentrale, 1983, 12 p.

XI. Gemeenten (zie ook op naam van de fusiegemeenten)

AAIGEM: zie nrs. 38, 165, 486.

180. DE BOECK (D.), DE VUYST (J.) en DE MOL (R.). Uit oude oorkonden: Aaigem. MEM., 27, 1987, pp. 34-38.
181. DE MEERLEER (E.). Vliegende maandag. S., 12, 1987, pp. 85-88.
182. DE WILDE (J.). Nog een liedje over Aaigem. MEM., 27, 1987, p. 82.
183. LIESSENS (G.). Aaigem: de molen te Hulsevelde. Enkele gegevens over een vergeten watermolen. MEM., 27, 1987, pp. 14-16.
184. LINDEMANS (L.). Aanvullingen III bij de geschiedenis van de familie Lindemans. ESB., 70, 1987, pp. 203-226 (takken Van Bockstael, Van Gijseghem, Vekeman).
185. VAN ISTERDAEL (H.). Het "Land van Rotselaar" als historisch begrip. MhH., 7, 1987, nr. 4, pp. 1-7.

AALST: zie nrs. 19, 23, 34, 36, 37, 38, 40, 43, 47, 68, 79, 83, 86, 106, 110, 120, 121, 122, 128, 130, 135, 137, 140, 160, 316, 415.

I. Geschiedenis (186-197)

186. DE PAEPE (P.). 77 momenten. Aalst, P. De Paepe, 1987, 150 p.
187. MOYERSOEN (L.). De Missie-actie te Aalst en te Leuven. Jong en oud, 33, 1987, nr. 130, pp. 26-29.

188. N.N. De huisvesting van het drukkerijmuseum, het Daensmuseum en archief en het stadsarchief. VVAK., 14, 1987, pp. 33-34.
189. PRAET (P.). Bedelarij in Aalst tijdens de 19de eeuw. L.A., 39, 1987, pp. 37-46.
190. PRAET (P.). Lokalisatie en huisvesting van de Aalsterse behoeftigen tijdens de 19de eeuw. L.A., 39, 1987, pp. 324-336.
191. RENQUIN (A.M.), VAN BOCKSTAELE (G.) en WYNANTS (M.). De reis van Jozef II door de Oostenrijkse Nederlanden in 1781. Cataloog van de tentoonstelling. Brussel, A.R.A., 1987, 171 p.
192. De geschiedenis van Mijlbeek. Een terugblik. Aalst, KOSI, 1987. (Map met verscheidene bijdragen van verschillende auteurs over Mijlbeek).
193. SCHOLLIERS (E.). De kinderarbeid, de leerplicht en de burgerij (1843-1871). In: Onderwijs, opvoeding en maatschappij in de 19de en 20ste eeuw. Liber amicorum prof. Dr. Maurits De Vroede. Depaepe (M.) en D'Hoker (M.) (red.), Leuven, Amerspoort, Acco, 1987, pp. 175-84.
194. UYTTERSPROT (C.). Prudens Van Duyse en onze stad. VVAK., 14, 1987, pp. 88-92.
195. VANDERVOORT (A.) en GHYSENS (J.). Koninklijke harmonie De Oude Garde (Les Vrais Amis constants). Aalst, 1787-1987. Aalst, 1987, 65 p.
196. VAN DE WIEL (C.). De Wilhelmieten: een verdwenen kloosterorde. Enkele archivalia (1491-1791). Ons geestelijk erf, 61, 1987, pp. 264-276.
197. VERLEYEN (A.). Benedictus Van Haeften (+ 1648) als geestelijk schrijver. Ons geestelijk erf, 60, 1986, pp. 204-253, 349-392; 61, 1987, pp. 219-263.

II. Archeologie (198-203)

198. DE SWAEF (W.). Aalst (O.-Vl.): aardewerk uit de metaaltijden. Archeologie, 1986, p. 20.
199. DE SWAEF (W.). Stadsarcheologisch onderzoek te Aalst. 1983-1986. VVAK., 14, 1987, p. 13.
200. DE SWAEF (W.). De crypte onder de kerk van het St.-Jozefscollege. Jong en oud, 31, 1985, nr. 122, pp. 29-32.
201. DE SWAEF (W.) en PIETERS (M.). Aalst (O.-Vl.): stadsarcheologische waarnemingen. Archeologie, 1986, p. 24.
202. DE SWAEF (W.) en WARMENBOL (E.). Een bronzen bijl uit Aalst. (O.-VL.). Vobov-info, 1987, nr. 27, pp. 1-4.
203. HAECK (A.). Muntvondst te Aalst. Belgisch tijdschrift voor numismatiek en zegelkunde, 132, 1986, pp. 174-175.

III. Kunst en kultuur (204-217)

204. KERCKHAERT (N.). Oude huisnamen in Groot-Aalst. VVAK., 14, 1987, pp. 3-10, 21-23, 53-56, 71-74, 94-96.
205. LEROUGE (W.) en ROGGEMAN (W.M.). Vlaamse reuzenstoet ter gelegenheid van de 10de uitmarkt Amsterdam zondag 30 augustus 1987. Programmabrochure.
206. LOUIES (J.). Opendeurdag herenhuis "Bethune". Voor Allen, 49, 1987, nr. 21, p. 2.
207. RAES (P.J.). Enkele gegevens over de Jezuïtenkerk te Aalst. Jong en oud, 32, 1986, nr. 125, pp. 18-21.
208. ROEGIERS. De Beurs van Amsterdam. VVAK., 14, 1987, pp. 65-68. (Bijdrage verschenen in 1907).
209. ROOSE (P.). Geaktualiseerde werklijst van J.B. Forceville. Orgelkunst, 120, 1987, nr. 1, pp. 27-31.
210. VAN DER POORTEN (F.). Het Huis van Mora. Een kleine kroniek uit Aalst. (Gedichtencyclus). Aalst, Dialoog, 1987.
211. VELGHE (J.) en DE SCHRIJVER (H.). Aalsterse kastelen. Brussel, VUM, 1987, 24 p. + 1 plan. (Nieuwsbladboek 1).
212. CORTHOUTS (J.). Inventaris van de handschriften in het abdijarchief te Tongerlo. Tongerlo, 1987. (Bibliotheca analectorum Praemonstratensium, fas. 17).
213. Flanders printing 1987. Brochure bij de vakbeurs te Aalst 25-30/3/1987. Aalst, Dirk Martenscomité, 1987, 192 p.
214. Gesamtkatalog der Wiegendrucke. Hg. von der Deutschen staatsbibliothek zu Berlin. Bd. IX, Lief 2. Stuttgart und Berlin, 1985, kol. 161-320 (Dirk Martens).
215. RHODES (D.E.). A catalogue of Incunabula in all the libraries of Oxford University outside the Bodleian. Oxford, 1982, 444 p. (Dirk Martens).
216. MINNAERT (W.). 25 jaar Vrije Taal- en Handelsleergangen. In: Kontakt, tijdschrift voor leerlingen en oud-leerlingen van het Sint-Maarteninstituut te Aalst, nr. 138, 1987, p. 11-19.
217. PODEVIJN (D.). Historische schets. Vrije Taal- en Handelsleergangen: 25 jaar. In: Kontakt tijdschrift voor leerlingen en oud-leerlingen van het Sint-Maarteninstituut te Aalst, nr. 138, 1987, p. 11-19.

IV. Personen en families (218-227)

218. VERLEYEN (W.). Necrologium van Affligem. ESB., 70, 1987, pp. 85-96, 335-368.
219. BOONE (M.). Blondel: Essai de généalogie. Le Parchemin, 52, 1987, pp. 535-538.
220. WEBER (D.). Pieter Jacobus Cans (Beernem 1790-Aalst 1858). VVAK., 14, 1987, pp. 48-52.
221. DE BIE (I.). Vader Courteaux: "Nee, ik heb Humo niet in huis". Humo, nr. 2449, 13-8-1987, pp. 22-25.

222. In memoriam Fritz Kieckens. Kultureel jaarboek voor de provincie Oost-Vlaanderen, 40, 1986, p. 326.
223. VAN CANNEGEM (W.), e.a. Wilhelm Mechnig. Aalst, 1987, 36 p. (Kunstschilder).
224. DELVA (A.). Stoop (Stopius, Stoppeus), Maarten (Martinus), arts en hoogleraar. In: Nationaal biografisch woordenboek, 12, 1987, kolom 707-711.
225. DE TURCK (W.). In memoriam Uyttersprot. BD., 11, 1987, nr. 2, pp. 5-6.
226. In memoriam Jozef Van Overstraeten. Kultureel jaarboek voor de provincie Oost-Vlaanderen, 40, 1986, p. 329.
227. Marcel Wauters. Vlaanderen, 35, 1986, pp. 166-167.

AMOUGIES: zie nr. 149.

228. CALLAERT (Y.) en DELETRAIN (G.). Ecole communale d'Amougies à travers les registres de l'administration communale. CM., 1984, nr. 2.
229. DUPONCHEEL (Ph.). Les seigneurs d'Amougies-Russeignies du XIVème au XVIème siècle. CM., 1986, nr. 7.
230. DELETRAIN (G.). Les sociétés de musique. CM., 1986, nr. 6, pp. 9-12.
231. DELETRAIN (G.) en SPILLEBEEN (G.). L'administration communale d'Amougies sous l'occupation de 1914 à 1918. CM., 1984, nr. 3, pp. 14-18.
232. N.N. Quelques notes d'étymologie. CM., 1983, nr. 1, pp. 2-3.
233. N.N. Temps forts de l'histoire des 4 villages. CM., 1984, nr. 2.
234. N.N. Amougies: église Saint-Bavon, CM., 1985, nr. 4, pp. 3-7.
235. N.N. Héraldique: un problème d'aujourd'hui. CM., 1985, nr. 5 (over de zegels van de gemeenten).
236. VLIEGHE (J.-M.). Amougies: du rififi pour ces dames au XVIIIe siècle. CM., 1985, nr. 4, p. 11 (herbergruzie).
237. VLIEGHE (J.-M.). Amougies: une partie des cartes tragique au XVIIe siècle. CM., 1984, nr. 2, (herbergruzie 1683).
238. VLIEGHE (J.-M.). Quand ca chauffe entre "beaufs"... CM., 1986, nr. 6, p. 2. (vechtpartij).
239. VLIEGHE (J.-M.). Amougies. Bien mal acquis ne profite jamais... au XVIIIe siècle. CM., 1985, nr. 5, 1986, nr. 6, pp. 3-4. (Diefstallen in de 18de eeuw).
240. VLIEGHE (J.-M.). Le chemin de fer à ses débuts. CM., 1986, nr. 6, pp. 13-15.

APPELTERRE-EICHEM: zie nrs. 158, 468.

241. N.N. Ninoofse kapellen gerestaureerd. NI., nov. 1987, pp. 4-6.
242. ROOSE (P.). Aegidius-Franciscus Van Peteghem. orgelkunst, 10, 1987, nr. 2, pp. 22-33.

ASPELARE: zie nrs. 120, 468.

243. OCKELEY (J.). De westbrabantse landmeters en hun bijdrage tot de meting- en kaartboeken van gemeenten en abdijen in de streek tussen Zenne en Dender (einde 16de eeuw-18de e.). In: Archief- en

Bibliotheekwezen in België, extranr. 31, 1986, pp. 51-74.

244. POTVLIEGHE (G.). Reflectie op recente Van Peteghem-restauraties in Oost-Vlaanderen. Orgelkunst, 10, 1987, nr. 1, pp. 20-26.

BAAIGEM: zie nrs. 22, 120, 329.

BAARDEGEM: zie nrs. 31, 79, 140, 243.

245. DIERICKX (F.), e.a. De Faluintjes vroeger. Catalogus tentoonstelling 4-7 sept. 1987. Herdersem, heemkundige kring "De Faluintjes", 1987, 32 p.

246. OCKELEY (J.). Baardegem in de jaren 1845-1850 of de weerslag van de economische crisis op de demografie van een klein plattelandsdorp in het arrondissement Aalst. L.A., 39, 1987, pp. 49-102.

247. PIETERS (M.). Baardegem (O.-Vl.): vuurstenen pijlpunt. Archeologie, 1985, pp. 18-19.

BALEGEM: zie nrs. 50, 59, 120, 163, 219.

248. BAUWENS (J.). Oostvlaams molennieuws. Levende Molens, 9, 1987, pp. 50-51.

249. DE SMET (L.). De stenen korenwindmolens te Balegem (Oosterzele). JLR., 1987, pp. 40-58.

250. DE SMET (L.). Het kapelletje van Issegem is 350 jaar oud. TLR., 15, 1987, pp. 50-54.

251. DE SMET (L.). De Sint-Martinuskapel (Duivelskapelletje), te Balegem. TLR., 15, 1987, pp. 32-37.

252. Liban. Zeg wat waar is, eet wat gaar is en drink wat klaar is. 125 jaar Balegemse jenever. Plus-weekblad, 5, 1987, nr. 171, p. 28.

BAMBRUGGE: zie nrs. 137, 184, 313.

253. DE VUYST (J.). Wielergloriën van bij ons: Georges D'Haese uit Bambrugge. MEM., 27, 1987, pp. 27-30.

BAVEGEM: zie nrs. 82, 184.

BEERLEGEM: zie nrs. 50, 61, 63, 163.

254. N.N. Oude documenten uit het Land van Rode. TLR., 15, 1987, pp. 86-87. (verkoop heerlijkheden Beerlegem en cnappenaerde, 1680).

BERCHEM: zie nrs. 54, 113, 132, 157, 163, 513.

255. N.N. Negenenzestig jaar geleden. Kluisbergen, 17, 1987, nr. 196, pp. 30-31 (beschieting Berchem 1918).

256. N.N. De ongelooflijke stoommachines van Van Coppenolle. Berchem-Kluisbergen, ZVK., 10, 1987, nr. 94, pp. 6-7.

257. N.N. Van anekdotes die geschiedenis maakten. Kluisbergen, 17, 1987, nr. 190, pp. 28-30 (afbraak restanten hospitaal).

258. R.L. Willemsfonds-Kluisbergen 100 jaar. Kluisbergen, 17, 1987, nr. 191, pp. 28-30; nr. 192, pp. 32-34.

259. Rodel. Politiek geruzie over kasseien in Berchem. Info Kluisbergen, 1, 1987, nr. 11, p. 38.

260. Rodel. Kasteeltje Ter Donct. Dringend aan restauratie toe. Info Kluisbergen, 1, 1987, nr. 12, pp. 37-38.

BOELARE: zie nrs. 28, 79, 120.

BORCHTLOMBEEK: zie nr. 417.

261. RENSON (G.). Kerkgoederen te Strijtem van de 17de eeuw af tot het begin van de 20ste eeuw. Het Oude land van Edingen en omliggende, 15, 1987, pp. 41-56. (O.a. over de samenvoeging van de parochies Borchtlombeek en Strijtem).
262. VAN HERREWEGHEN (G.). Historisch mazaïek. Roosdaal, Davidsfonds, extra-nummer 13, 1987, 123 p.
263. VAN HERREWEGHEN (G.). De eerste dokters bij ons. In: Historisch mozaïek. Extra-nr. Davidsfonds Roosdaal nr. 13, 1987, pp. 13-18.
264. VERBESSELT (J.). De nieuwe indeling van de Brabantse parochies na de Franse revolutie in 1803. ESB., 70, 1987, pp. 373-398.
265. VERDOODT (F.). Afstammelingen uit het hertogelijk huis van Brabant. ESB., 70, 1987, pp. 433-444.
266. VERDOODT (F.). De familie de Troch vier eeuwen op het Vroonhof te Wambeek. Brabantse folklore, 1987, nr. 256, pp. 290-296.

BORSBEKE: zie nrs. 181, 415.

BOTTELARE: zie nrs. 82, 446.

267. HUYS (P.). Jules De Bruycker (1870-1945). Kunstschilder, tekenaar, etser. VS., 23, 1987, pp. 225-235, 300.
268. VLERICK (C.). Kapellen in ons werkgebied (vervolg III). Eke. Jaarboek heemkring Scheldeveld, 16, 1987, pp. 103-150. (over vereering van St.-Anna).

BRAKEL: zie nrs. 54, 59, 65, 69, 104.

269. Brakel: infogids, adresboek, fusieplan. Berlare, Publi Ariane, 1986, 43 p.
270. BAGUET (P.). Gemeenteraadsverkiezingen van 10 oktober 1982 te Brakel. Ingediende lijsten, kandidaten, verkozenen. Tr., 17, 1987, nr. 1, pp. 28-29.
271. BAGUET (P.). Omgeving der Toepkapel te Brakel verfraaid. Tr., 17, 1987, nr. 1, p. 44.
272. BAGUET (P.). Voor de eerste maal een 101-jarige in Brakel. Tr., 17, 1987, nr. 1, pp. 45-47. (Adolphine Van Coppenholle).
273. BAGUET (P.). Uit gesprekken met Jozef Coutuer (°1898). Tr., 17, 1987, nr. 1, pp. 32-43. (Volksverhaal, Top Bronnen).
274. DE CLERCQ (C.). Mijn moeders leven en lijden. Tr., 17, 1987, nr. 1, pp. 48-54, nr. 3, pp. 21-28.
275. SPITAELS (R.). Geschiedenis van de valkerij. Tr., 17, 1987, nr. 1, pp. 30-31. (Valkenier Luc Baguet).
276. VAN DE MERGEL (F.). Buurtnamen die verdwijnen. Tr., 17, 1987, nr. 4, pp. 20-21.

BURST: zie nrs. 137, 313, 316.

277. DE VUYST (J.). Het avontuur van de kleine klok van Burst. MEM., 27, 1987, p. 13.
278. PIETERS (M.). Sporen van een Romeinse nederzetting te Burst. Vobov-info, 1987, nr. 27, p. 17.

DEFTINGE: zie nr. 163.

279. Liban. De ellebogen van burgemeester Eeman. Plus-weekblad, 5, 1987, nr. 175, p. 28.

DENDER: zie nrs. 49, 120, 191, 163.

DENDERHOUTEM: zie nrs. 38, 43, 120, 181, 185, 484.

280. HUYLEBROEK (E.). Denderhoutem: nog een jaartje bij. MhH., 7, 1987, nr. 4, pp. 13-15. (Eugenie Cobbaert 101 jaar).
281. HUYLEBROEK (E.). Denderhoutem-soldaten van Napoleon. MhH., 7, 1987, nr. 2, pp. 1-3.
282. HUYLEBROEK (E.). Een plichtbewuste veldwachter te Denderhoutem. MhH., 7, 1987, nr. 3, pp. 11-12.
283. TOP (S.) en TIELEMANS (E.). Volksverhalen uit Vlaams Brabant. Utrecht-Antwerpen, Het Spectrum, 1982 (zie ook 't Kloksjiël, 8, 1987, nr. 3, pp. 8-9).
284. VAN ISTERDAEL (H.). Deontologie van de vroedvrouw anno 1784. L.A., 39, 1987, pp. 151-152.

DENDERLEEUW: zie nrs. 113, 122, 125, 151, 244, 358, 417.

285. DE CRAECKER (J.). Davidsfonds Denderleeuw 1912-1987. Denderleeuw, Davidsfonds, 1987, 64 p.
286. DE METSENAERE (W.). Uit de oude doos. Info Denderleeuw, jan. 1987. (fanfare De Dendergalm-praalstoet inhuldiging kerk Huissegem).
287. N.N. Uit de oude doos. Info Denderleeuw, aug.-okt. 1987. (Onthulling gedenkplaat A. De Cock-Denderleeuw 1905 - inhuldiging burgemeester Eeman, 1939).
288. VAN SINAY (W.). Uit de oude doos. Info Denderleeuw, feb. 1987. (Onthulling gedenkplaat A. De Cock-Denderleeuw 1905 - inhuldiging burgemeester Eeman, 1939).
289. VERDOODT (W.). De geschiedenis van een dorpskerk (Sint-Amanduskerk, Denderleeuw). L.A., 39, 1987, pp. 255-280.

DENDERWINDEKE: zie nrs. 26, 86, 118, 242, 283, 468, 472, 591.

290. VAN DE PERRE (D.). Taalproblemen in 1734-1735 bij pastoorsbenoeming te Denderwindeke. L.A., 39, 1987, pp. 251-254.
291. VAN DE PERRE (D.). Vraag om een duiveluitdrijving bij paarden te Denderwindeke. L.A., 39, 1987, p. 36.
292. Wandelen in Denderwindeke. Ninove, Dienst Toerisme en informatie. 1987, 12 p.
293. N.N. Wandelen in Ninove. NI., jan. 1987, p. 7.
294. VANDE WINKEL (G.). Wandelen te Denderwindeke. 't Klokzjiël, 8, 1987, nr. 3, pp. 12-13.
295. Beschermde monumenten, stadsgezichten en dorpsgezichten. Kultureel jaarboek voor de provincie Oost-Vlaanderen, 40, 1986, pp. 185-280.

DIKKELE: zie nrs. 106, 163.

DIKKELVENNE: zie nrs. 82, 83, 120, 158, 163, 212, 295, 329.

EDELARE: zie nrs. 39, 54, 58, 121, 156, 157, 163, 325.

296. DEWEER (J.-P.). Marlborough kwam terug. De bevrijding van Oudenaarde in september 1944. Oudenaarde, Vereniging voor Vreemdelingenverkeer en Monumentenzorg, 1987, 175 p.

ELENE: zie nrs. 86, 97, 106, 415.

ELST: zie nrs. 69, 120, 156.

297. D.D.M. Verrassend rondtoeren in Oost-Vlaanderen. FO.VL., 36, 1987, nr. 4, binnenblad p. 6 (kalvariekapel).

298. DE PESSEMIER (P.). Omtrent het XVIe-eeuwse zegel van Jan De Pessemier leenman te Elst. Tr., 17, 1987, nr. 2, pp. 7-14.

ENAME: zie nrs. 39, 58, 71, 86, 113, 121, 156, 242, 296, 519.

299. AUBERT (R.), e.a. Dictionnaire d'histoire et de géographie écclésiastiques. Dl. XXI, fasc. 120-22. Parijs, 1985. (Gislebert, abt van Ename (1164-1176)-Etienne Modeste Glorieux).

300. CALLEBAUT (D.). Ename (O.-Vl.): vroeg-middeleeuwse portus en benedictijnenabdij. Archeologie, 1985, pp. 139-41.

301. CALLEBAUT (D.). Ename: vroeg-middeleeuws havenstadje, benedictijnenabdij en... archeologisch park? ZVK., 10, 1987, nr. 98, pp. 3-4.

302. FREDERICQ-LILAR (M.). De druiven-serre van Ename. De woonstede door de eeuwen heen, 1987, nr. 74, pp. 34-45.

303. MARECHAL (G.). Armenzorg te Ename en Nederename op het einde van de XVIIIde eeuw. Armentafels en abdijaalmoezenie. L.A., 39, 1987, pp. 309-322.

304. PARENT (J.P.) en VAN MOERKERKE (J.). Prospekties in Groot-Oudenaarde (O.-Vl.): neolithicum. Archeologie, 1985, p. 16.

305. TACK (G.), e.a. Bos t'Ename . Natuurreservaten, 8, 1986, nr. 2, pp. 36-40.

306. VAN ACKER (K.G.). Ida van Ename. L.A., 39, 1987, pp. 281-291.

307. VAN OVERSTRAETEN (D.). A propos de l'origine d'Herman, Comte de Hainaut (vers 1040-+1050?). Le témoignage d'une charte de l'abbaye de Saint-Ghislain. Album Carlos Wyffels, Brussel, 1987, pp. 495-503.

308. VERHAEGHE (E.). Verslag van het zevende Tweejaarlijkse colloquium van het Oost-Vlaams Verbond van de Kringen voor Geschiedenis te Oudenaarde op 10 oktober 1987. HO., 25, 1988, pp. 99-125. (Met samenvatting van de lezingen over Ename).

EREMBODEGEM: zie nrs. 38, 115, 129, 142, 143, 204, 211.

309. DE WAEGENEER-TEMMERMAN (A.). De parochie Terjoden. Hoe het groeide. MhH., 7, 1987, nr. 2, pp. 14-24, nr. 3, pp. 1-10, nr. 4, pp. 8-11.

ERONDEGEM: zie nrs. 120, 165.

ERPE-MERE: zie nrs. 38, 115, 120, 121, 128, 165, 295, 407.

310. Erpe-Mere: infogids, adresboek, fusieplan. Berlare, Publi Ariane, 1987, 84 p.

311. DE SWAEF (W.). Archeologische sporen uit de prehistorie en de Romeinse periode aan de Jeruzalemstraat te Mere. MEM., 27, 1987, pp. 1-5.
312. DE SWAEF (W.). Bewoningssporen uit de Romeinse tijd te Mere. MEM., 27, 1987, p. 79.
313. DE VUYST (J.). Bijdrage tot de politieke strijd in Erpe-Mere. MEM., 27, 1987, pp. 57-58. (Jaar 1912).
314. DE MOL (R.). Het Hof te Cothem of het Hof ter Sickelen te Erpe. MEM., 27, 1987, pp. 21-26, 41-50.
315. N.N. Bevolkingsstatistieken. 1986. MEM., 27, 1987, p. 20.
316. BAVAY (L.) en DE BOECK (D.). Enkele aanvullende gegevens betreffende Jozef De Somer. MEM., 27, 1987, pp. 16-18.
317. DE PUNT (J.). De kapel van Onze-Lieve-Vrouw van Bijstand te Erpe in ere hersteld. MEM., 27, 1987, pp. 61-79.
318. DE PUNT (J.). Een rondschaaf uit 1784. MEM., 27, 1987, p. 82.
319. DE VUYST (J.). Kantwerksters te Mere. MEM., 27, 1987, pp. 56-57.
320. LIEVENS (D.). Mere: dialektwoorden, uitdrukkingen en zegswijzen. MEM., 27, 1987, p. 6, 39, 59, 81.
321. BAVAY (L.). Herineringen bij een oude foto... MEM., 27, 1987, p. 12 (schoolfoto).
322. LIEVENS (D.). Herinneringen bij een oude foto... 1930-1931: het vierde leerjaar van de gemeenteschool van Mere. MEM., 27, 1987, p. 80.
323. SPRANGERS (H.). Bekende Merchtemnaren en hun voorouders. VS., 23, 1987, pp. 487-504.

ERWETEGEM: zie nrs. 54, 97, 159, 597.

ETIKHOVE: zie nrs. 54, 69, 113, 121, 128, 156, 157, 163, 244.

324. BAGUET (P.). Oud-strijder 1914-1918 te Nederbrakel kreeg na meer dan 60 jaar de vertaling van het getuigschrift van zijn Servische onderscheiding in handen. Tr., 17, 1987, nr. 2, pp. 15-21.
325. CASTELAIN (R.) en VAN BUTSELE (P.). De heerlijkheid Ladeuze en zijn bezitters te Etikhove (15de-17de eeuw). HO., 25, 1988, pp. 197-209.
326. DE WOLF (K.). Een geklasseerd monument gesloopt: De muurschilderingen van Etikhove. In: De Beiaard, 25 april 1987, p. 16.

EVERBEEK: zie nrs. 53, 54, 114, 163, 325.

327. DE BLOOS (M.). Généalogie descendante familiale des Debloos d'Everbecq, z.p., 1987, 93 p.

GAVERE: zie nrs. 22, 79, 120, 121, 163, 415.

328. DE SMET (A.). Het kasteel Grenier te Gavere. HZ., 3, 1987, pp. 229-232.
329. DE TREMERIE (M.). Groot-Gavere. FO.VL., 36, 1987, pp. 44-46.
330. NABER (A.). Jean de Wavrin, un bibliophile du quinzième siècle. Revue du Nord, 69, 1987, pp. 281-293. (manuscript: Les seigneurs de Gavre, 1456).

331. NAZET (J.). Les archives "disparues" de la famille d'Egmont: les surprises d'une enquête. Album Carlos Wyffels, Brussel, 1987, pp. 351-59.
332. RENSON (G.). Nota's nopens roerend en onroerend goed van Lamoraal van Egmond, na diens decapitatie. In: Liber Amicorum Dr. J. Scheerder, Leuven, 1987, pp. 49-62.
333. VAN BUTSELE (P.). De laatste baron van Pamele, prins van Gavere. HO., 25, 1988, pp. 53-96.

GENTBRUGGE: zie nrs. 27, 54, 83, 431.

334. BODE (M.). De industriële ontwikkeling van Gentbrugge. TLR., 15, 1987, pp. 5-9, 23-25, 45-49, 66-71.
335. N.N. Oude documenten over Gentbrugge. TLR., 15, 1987, p. 39, 62. (verzoekschrift van L. Verdoorent om school te mogen houden, 18de eeuw; tolheffing van de heer van Rode).
336. N.N. Een verdwenen oud gemeentehuis te Gentbrugge. TLR., 15, 1987, pp. 57-59.
337. PATOOR (W.). Gentbrugge. Straten die een persoonsnaam dragen. TLR., 15, 1987, pp. 15-17, 55-56, 84-85.
338. PATOOR (W.). Gentbrugge. TLR., 15, 1987, p. 38.
339. VAN DAMME (R.C.). Watertoren Gentbrugge 50 jaar. TLR., 15, 1987, pp. 60-61.
340. VAN WITTENBERGHE (O.). Het gemeente-onderwijs te Gentbrugge in het eerste kwart van de twintigste eeuw. JLR., 1987, pp. 59-76.
341. VAN WITTENBERGHE (O.). De families De Meulenaere en De Pelichy. TLR., 15, 1987, pp. 76-81.

GERAARDSBERGEN: zie nrs. 18, 26, 32, 45, 47, 49, 67, 79, 86, 90, 100, 110, 113, 114, 120, 122, 128, 140, 152, 156, 157, 163, 166, 167, 168, 169, 212, 218, 219, 295, 317, 416, 531.

342. BORREMANS (E.). Sint-Adriaansabdij (O.-Vl.). Archaeologia Medievalis, 8, 1985, p. 56.
343. BORREMANS (E.). Stadsarcheologie: aan het verdwenen konijnstraatje te Geraardsbergen (O.-Vl.). Archaeologia Medievalis, 8, 1985, pp. 70-71.
344. DE CHOU (F.). Wapen en vlag van Geraardsbergen. Geraardsbergen, 1987, 35 p.
345. DE CLERCQ (A.). Eenige nota's over de Sint-Adriaansabdij. CNC., 1987, nr. 52, pp. 21-22.
346. DE CLERCQ (A.). Guillebert De Mets, ontvanger en schepen der stad Geeraardsbergen, hotellier van "het Schilt van Frankrijk". CNC., 1987, nr. 52, pp. 15-16, nr. 53, pp. 15-16.
347. DELTENRE (M.). L'Arrestation d'un faux-monnayeur à Lessines en 1289: tentative d'interpretation d'un "fait divers" medieval... In: Cercle d'histoire de l'entité lessinoise, 1987, nr. 29, pp. 17-20, nr. 30, pp. 14-17, nr. 31, pp. 18-24, nr. 32, pp. 15-19, nr. 33, pp. 20-23, nr. 34, pp. 16-19.
348. Dictionnaire d'histoire et de géographie ecclésiastiques. XXI, fasc.

124 (Grado-Gravesend). Parijs, 1985-86. (St.-Adrianusabdij en benedictinessenpriorij van Hunnegem).

349. LE HIR (Y.). Sur le Mystère de Saint Adrien. Revue du Nord, 69, 1987, pp. 295-298.
350. LENDERS (P.). HULEU, Jan Frans Ghisleen, geestelijk schrijver. In: Nationaal biografisch woordenboek 12, 1987, kolom 383-391.
351. N.N. De maatschappij St.-Job te Geraardsbergen 1841-1957. CNC., 1987, nr. 58, pp. 21-22, nr. 60, pp. 17-18. (verering in kapel).
352. N.N. Het nalatenschap van de heer Gustaaf Verhaeghe. CNC., 1987, nr. 55, pp. 17-18; nr. 56, pp. 15-16; nr. 57, pp. 15-18; nr. 58, pp. 15-18; nr. 59, pp. 19-20. (schenking aan armbestuur en burgerlijke godshuizen, 1900).
353. OLAV. Nieuwe zichtkaarten over Geraardsbergen. CNC., 1987, nr. 59, pp. 9-10.
354. VAN HEERINGEN (R.M.), KOLDEWEY (A.M.) en GAALMAN (A.A.G.). Heiligen uit de modder. In Zeeland gevonden pelgrimstekens. Zutphen, De Walburg Pers, 1987, 152 p.
355. VAN ISTERDAEL (H.). Eigenaardig verkoopkontrakt te Geraardsbergen. L.A., 39, 1987, p. 323.
356. VAN KERCKHOVEN (M.J.). Het heiligdom van Onze-Lieve-Vrouw op de Oudenberg te Geraardsbergen. Leuven, Acco, 1987³.
357. Geert D. NV. Unal, een lucifer met Europese allures. Plus-weekblad, 5, 1987, nr. 182, p. 15.
358. GODFROID (M.). Geraardsbergen en de lucifers. CNC., 1987, nr. 54, pp. 4-5; nr. 55, pp. 11-14.
359. DEBAE (M.). De librije van Margareta van Oostenrijk. Catalogus. Brussel, Kon. Bibl., 1987.
360. DE BODT (S.) en KOLDERIJ (J.). Zuidnederlandse beeldhouwerstekeningen uit de achttiende eeuw. In: Antiek, 19, 1984, nr. 2, pp. 99-103. (G. Grupello).
361. Kunstschatten van de Sint-Bartholomeuskerk. Tentoonstellingscataloog. aug.-sept. 1984. Geraardsbergen, culturele raad, 1984, 30 p.
362. DE CLERCQ (A.). De volontairen van Grammont. CNC., 1987, nr. 54, pp. 11-12. (vrijwilligers 1789).
363. DIERICKX (V.). Hondomobiel...? CNC., 1987, nr. 53, pp. 17-20; nr. 54, pp. 19-22; nr. 55, pp. 19-22; - (Jagen in de streek van Geraardsbergen, 1918).
364. MORTIER (K.). Geraardsbergen. Over de lumineuze geschiedenis van het Manneken-Pis. ZVK., 10, 1987, nr. 94, pp. 16-17; nr. 95, pp. 6-7.
365. N.N. Daniel van Geraardsbergen. Over Daniel van Geraardsbergen, de legendarische oorsprong van Manneken-Pis. CNC., 1987, nr. 54, pp. 15-17.
366. RENS (J.L.). Het Manneken-Pis te Geraardsbergen. CNC., 1987, nr. 53, pp. 11-12.
367. VAN COILLIE (V.). Geeraard de broedermoorder of oorsprong

van Geeraardsbergen. CNC., 1987, nr. 55, pp. 7-8; nr. 56, pp. 9-10; nr. 58, pp. 9-10; nr. 59, pp. 11-12; nr. 60, pp. 9-10. (tekst van 1877).

368. BVDHG. Over berg en dal met de Fall. In: De Beiaard, 7 maart 1987, p. 5.
369. Kalender 1987. Geraardsbergen, V.V.V., 1987.
370. VAN WYMEERSCH (A.) en LAMPENS (J.). Arbeiderstoeristenbond "De Natuurvrienden" Geraardsbergen 50 jaar. Voor Allen, 49, 1987, nr. 15, p. 6.

GIJZEGEM: zie nrs. 204, 218.

371. ROELS (T.). Het Van Peteghemorgel in de St.-Martinuskerk van Berlare. Heem- en oudheidkundige kring Berlare, 5, 1987, PP. 2-22.

GIJZENZELE: zie nr. 82.

GODVEERDEGEM: zie nrs. 97, 159.

GRIMMINGE:

372. Het Zoniënwoud, Kunst en geschiedenis, van oorsprong tot 18de eeuw. Catalogus van de Europaliatentoonstelling medegeorganiseerd door Royale Belge. Brussel, 1987, 273 p. (Beauprez).

GROTENBERGE: zie nrs. 54, 59, 83, 97, 159.

HAALTERT: zie nrs. 31, 38, 170, 185, 325, 332, 392.

373. Haaltert: infogids, adresboek, fusieplan. Berlare, Publi Ariane, 1986, 52 p.
374. HERREMAN (J.). Voetbal te Haaltert (1920-1940). MhH., 7, 1987, nr. 2, pp. 25-32; nr. 3, pp. 16-24.
375. N.N. Topmolen te Haaltert. Ons Molenheem, 1986, nr. 3, p. 15.
376. REDANT (G.). Cabaretgezelschappen te Haaltert. MhH., 7, 1987, nr. 1, pp. 14-17.
377. REDANT (G.). Onze streektaal onder de loep. MhH., 7, 1987, nr. 4, pp. 16-20.
378. VAN ISTERDAEL (H.). Driekoningenviering te Haaltert in 1738. L.A., 39, 1987, p. 292.

HELDERGEM: zie nrs. 38, 117, 120, 180, 181, 185.

379. DE TROYER (R.). Inboedel van de oude kerk van Heldergem in 1860-1861. MhH., 7, 1987, nr. 1, pp. 1-13.
380. DE TROYER (R.). Verkiezing van veldwachter te Heldergem. MhH., 7, 1987, nr. 4, p. 12.

HEMELVEERDEGEM: zie nrs. 54, 86, 120.

HERDERSEM: zie nrs. 83, 204, 243, 245, 386.

381. PODEVIJN (D.) en ARNOUTS (L.). Inventaris van het gemeentelijk archief van Herdersem (Franse revolutie-1976). Aalst, stadsbestuur, 1987, 85 p.

HERZELE: zie nrs. 79, 140, 248, 289.

HILLEGEM: zie nrs. 163, 415.

382. GOETHALS (P.). Hillegem anno 1800: het ontstaan van een gemeente als bestuurlijke en administratieve eenheid. In: De Beiaard, 1 aug. 1987, p. 2.
383. GOETHALS (P.). Meer dan 40 jaar geleden werd de korenwindmolen van Hillegem afgebroken. In: De Beiaard, 17 jan. 1987, p. 2.
384. GOETHALS (P.). Reglement van de school van Hillegem uit 1783 was op Brusselse tentoonstelling. In: De Beiaard, 21 febr. 1987, p. 15.

HOFSTADE: zie nrs. 43, 140, 204, 218.

385. BRUYLAND (H.). Wat een pastoor lijden kan. VS., 23, 1987, pp. 37-38.
386. PIETERS (M.) en DE SWAEF (W.). Het "hof ten Hamme" te Hofstade. Vobov-info, 1987, nr. 27, pp. 5-6.
387. PIETERS (M.) en DE SWAEF (W.). Hofstade (O.-Vl.). Archeologie, 1985, p. 123. (Archeologische vondsten).

HUNDELGEM: zie nrs. 69, 106.

IDDERGEM: zie nrs. 69, 106.

388. REVILLION (S.). La collection Louis Théry à Lille. Revue du Nord, 69, 1987, pp. 143-181. (Muntvondst).

IDEGEM: zie nrs. 79, 363.

389. SCHREVER (A.). Pieter Van Gent zag levenslicht in Idegem. Weekblad AZ., ed. Ninove, 20, 1987, nr. 41.
390. N.N. De inboedel van een tijdje geleden. CNC., 1987, nr. 53, pp. 13-14; nr. 54, pp. 13-14. (Joanna Vanderschueren wed. notarissen Joannes Francis Maes en van Pieter Antoon De Smet, 1838).

IMPE:

391. IMPENS (C.). De familienaam Impens. Jaarboek heemkundige kring De Oost-Oudburg, 24, 1987, pp. 52-63.

KERKSKEN: zie nrs. 181, 185, 243, 295.

392. TEMMERMAN (P.). Het klooster te Kerksken. MhH., 7, 1987, nr. 2, pp. 4-9.
393. TEMMERMAN (P.). Bij de afbraak van een woning op het dorp te Kerksken. MhH., 7, 1987, nr. 1, pp. 18-20.
394. DE SMET (A.). Liedjeszangers van Kerksken. MhH., 7, 1987, nr. 3, pp. 13-15.

KLUISBERGEN: zie nr. 63.

395. HUBEAU (K.). Een zwarte vlek in een groene long. Onze streek, 1987, nov.-dec., pp. 4-6.
396. N.N. Natuurreservaat te Kluisbergen. Spoor weg, natuur in. Onze streek, 1987, mei-juni, pp. 12-13.
397. Rodel. Mysteries rond meetje en peetje. Info Kluisbergen, 1, 1987, nr. 3, pp. 25-26. (megalitisch monument).

KWAREMONT: zie nrs. 53, 54, 156, 157, 163, 296, 519.

398. DECONINCK (J.). Zuid-Oost-Vlaanderen. Archeologie, 1985, p. 107. (Archeologische vondsten).

LANDSKOUTER: zie nr. 120.

399. Liban. Pater Frans een halve eeuw in Eskimoland. Plus-weekblad, 5, 1987, nr. 199, p. 32 (Frans Van de Velde).

400. Stoommachine Vandevelde te Landskouter. Gent, Vereniging voor Industriële Archeologie en Textiel, 1984, 11 p.

LEDE: zie nrs. 29, 117, 202, 205.

401. Lede: infogids, adresboek, fusieplan. Berlare, Publi Ariane, 1986, 52 p.

402. BUYS (J.C.). Sportkring Lede, 1934-1940. Le., 15, 1987, pp. 35-42.

403. BUYS (J.C.). Het markizaat te Lede na 1792. Le., 15, 1987, pp. 3-11.

404. DAELMAN (W.). De renovatie van enkele kapelletjes. Le., 15, 1987, pp. 43-52.

405. DE SWAEF (W.). Sporen uit de vroege La Tène-periode te Lede. Jong en oud, 31, 1985, nr. 121, pp. 36-37.

406. N.N. In memoriam Burgemeester P.J. Henderickx. Le., 15, 1987, pp. 1-2.

407. VAN DEN NEST (G.). Lede literair. Le., 15, 1987, pp. 12-34.

408. VERSCHAEREN (J.). GEYTER, Jan (genaamd Julius) de, letterkundige, liberaal flamingant. In: Nationaal Biografisch woordenboek 12, 1987, kolom 281-293.

LEDEBERG: zie nr. 31.

409. Ledeberg: infogids, adresboek, fusieplan. Berlare, Publi Ariane, 1983, 44 p.

410. BAUMANN (J.). Jozef Vervaene en zijn familie. TLR., 15, 1987, pp. 10-12, 26-31. (Bloemistenfamilie).

411. DERUEL (N.). Beeldhouwer-kunstschilder Luc Goossens 60. Vlaanderen, 35, 1986, p. 327.

412. HAMERLYNCK (W.). Van Hoorebeke, de tak van de Eeklose Jeneverstokers (2). De Eik, 11, 1986, nr. 1.

413. VAN WITTENBERGHE (O.). Ledeberg in het midden van de 19de eeuw. JLR., 1987, pp. 23-34.

414. WALTENIER (G.). Les quartiers d'ascendance de Leo Hendrik Baekeland (1863-1944). IG., 42, 1987, pp. 96-99.

LEEUWERGEM: zie nrs. 97, 106.

415. DE TEMMERMAN (I.). Het middeleeuws domein van Leeuwergem-Elene. Een bijdrage tot de ontwikkelingsgeschiedenis van deze dorpen voor 1300. HZ., 3, 1987, pp. 157-179.

LETTERHOUTEM: zie nrs. 184, 391.

LEUPEGEM: zie nrs. 39, 69, 71, 121, 156, 163, 333.

LIEDEKERKE: zie nrs. 148, 263, 264, 391, 392, 484.

416. DE REUSE (E.). De ongekende zwerftocht van een ciborie. Info Liedekerke, 1987, nr. 21, nr. 22.

417. D'HOE (E.). De stamzate D'Hoe. ESB., 70, 1987, pp. 97-119.

418. P.G. Familie De Smedt. Info Liedekerke, 1987, nr. 22.

LIEFERINGE: zie nrs. 468, 472.

419. VAN DE PERRE (D.). Het parochiaal statuut van de burcht Heetvelde te Oetingen. Het oude land van Edingen en omliggende, 14, 1986, pp. 227-237.

420. Wandelen in Lieferinge. Ninove, Dienst Toerisme en informatie, 1987.

LIERDE: zie nr. 38.

MAARKE-KERKEM: zie nrs. 54, 69, 157, 163.

421. CROMBE (Ph.). Maarke-Kerkem. Archaeologisch inventaris Vlaanderen, band VIII. Gent, 1987, 272 p. (Dissertationes ad archaeologiam flandriae pertinentes edendas curavit J. Nenquin).

MASSEMEN: zie nrs. 63, 244.

422. BALTHAU (E.), en F.V. Vermoedelijke kasteelsite te Massemen (Wetteren, O.-Vl.). Archeologie, 1985, pp. 27-28.

MATER: zie nrs. 39, 54, 69, 71, 163, 174, 248.

423. VERPAALEN (J.). Gaat het de goede kant op met tmolenbehoud in Vlaanderen. Levende molens, 9, 1987, pp. 94-98.

MEERBEKE: zie nrs. 169, 241, 264, 295, 468, 472, 484.

424. VAN HERREWEGHEN (G.). Op Ledeberg overleed een Stevenistisch priester. In: Historisch mazaïiek. Extra-nr. Davidsfonds Roosdaal, nr. 13, 1987, pp. 36-42.

425. Wandelen in Meerbeke. Ninove, Dienst Toerisme en informatie, 1987.

MEILEGEM: zie nrs. 156, 463.

426. Liban. De ouwe taaie van Meilegem. Michel Baele. Plus-weekblad, 5, 1987, nr. 166, p. 15.

MELDEN: zie nrs. 39, 54, 58, 69, 71, 113, 156, 157, 163, 296, 325, 478.

MELDERT: zie nrs. 31, 243, 245, 295.

427. N.N. Archeologische opgravingen. VVAK., 14, 1987, p. 79.

428. VAN DEN BORRE (N.). Het geslacht De Bruecker uit West-Brabant. VS., 23, 1987, pp. 159-172.

429. VAN PEER (Ph.). Le paléolithique moyen dans le nord-est de la Belgique. Helenium, 26, 1986, pp. 157-176.

430. VERLEYEN (W.). Beneficies en beneficianten te Meldert. Ascania, 30, 1987, pp. 83-84.

MELLE: zie nrs. 60, 128, 183.

431. DE BAETS (A.). Staten van goed van Melle en Gentbrugge. Dl. 2. Melle, heemkundige vereniging "De Gonde", 1987.

432. DE BAETS (A.). Onze oude herbergen. HVG., 15, 1987, nr. 25, pp. 1-18, nr. 26, pp. 51-58.

433. DE VOCHT (R.). Het college van de paters Jozefieten te Melle. JLR., 1987, pp. 35-39.

434. DE WIN (P.). De schandpaal te Melle. HVG., 15, 1987, nr. 26 (=27), pp. 9-21.

435. KELLENS (R.). 150 jaar spoorwegen te Melle. HVG., 15, 1987, nr. 26, pp. 65-70.
436. N.N. De schandpaal te Melle. TLR., 15, 1987, p. 75.
437. N.N. Melle is met de gerestaureerde schandpaal een monument rijker. HVG., 15, 1987, nr. 26, p. 62; nr. 27, pp. 1-3.
438. OLSEN (J.). Een nieuwe pieta voor het kapelleke aan het kerkhof van Melle. HVG., 15, 1987, nr. 26, pp. 59-60.
439. OLSEN (J.). Een Romeinse oven te Melle? HVG., 15, 1987, nr. 25, p. 48.
440. VAN HECKE (J.) en DE POORTER (G.). Lant-ende Ghewestboeck van de prochie van Melle ten jaere 1751 en 1752. HVG., 15, 1987, nr. 25, pp. 25-47; nr. 26, pp. 71-82.

MELSEN: zie nrs. 121, 446.

MERE, zie ERPE-MERE.

MERELBEKE: zie nrs. 128, 295.

441. DE BROUWER (W.). Van kapel tot kolenmagazijn en van ruïne tot geklasseerd monument. (St.-Eligiuskapel). In: Merelbeke, gemeentelijk informatieblad, sept. 1987.
442. DESMET (G.) en ROMMELAERE (J.). De opgravingen naar de vroegere kerk van Merelbeke. Gemeentelijk informatieblad Merelbeke. Juni, 1987, pp. 7-9.
443. N.N. De land- en tuinbouw in Merelbeke. In: Merelbeke, gemeentelijk informatieblad, sept. 1987.
444. VAN ACKER (K.G.). Het Spookhof. In: Merelbeke, gemeentelijk informatieblad, dec. 1987.
445. VAN ACKER (K.G.). Waar stond de eerste abdijhoeve Krombrugge? Een probleemstelling. In: Merelbeke, gemeentelijk informatieblad, dec. 1987.
446. WARLOP (E.). Het wapen en de vlag van Merelbeke. Album Carlos Wyffels, Brussel, 1987, pp. 539-53.
447. WOLLAERT (D.) en BALTHAU (E.). Merelbeke (O.-Vl.). Archeologie, 1985, p. 103. (archeologische vondst).

MESPELAERE: zie nr. 371.

MICHELBEKE: zie nrs. 54, 69, 159, 163.

448. DE COCK (S.), ROGGE (M.) en VELGHE (M.). Michelbeke-Brakel (O.-Vl.): Romeinse villa. Archeologie, 1985, p. 111.
449. 15 verjaardagskaarsjes voor Michelbeekse hotelschool. In: De Beiaard, 28 maart 1987, p. 1 en 11.

MOERBEKE: zie nr. 332.

MOORSEL: zie nrs. 154, 204, 211, 218, 225, 243, 245.

MOORTSELE: zie nr. 82.

MUNKZWALM: zie nrs. 69, 114, 163.

MUNTE: zie nrs. 82, 115, 120, 267, 446.

NEDERBOELARE: zie nrs. 120, 163.

450. BEECKMANS (L.) en BORREMANS (E.). Nederboelare (Geraardsbergen, O.-Vl.): sporen uit de vroege La-Tène-periode. Archeologie, 1985, pp. 22-23.

NEDERBRAKEL: zie nrs. 36, 106, 163, 324, 358, 424.

451. BAGUET (P.). Invloed van de Franse taal op het Brakels (Nederbrakels) dialekt. Tr., 17, 1987, nr. 1, p. 26; nr. 2, p. 32; nr. 3, p. 19 en nr. 4, p. 26.
452. BAGUET (P.). Laatste drie pamfletten betreffende de gemeenteraadsverkiezingen van 1926 te Nederbrakel. Tr., 17, 1987, nr. 1, pp. 15-25.
453. BAGUET (P.). Over de troebele politiek sfeer en de onbestuurbaarheid der gemeente na de gemeenteraadsverkiezingen van 1926 te Nederbrakel. Tr., 17, 1987, nr. 2, pp. 28-29.
454. BAGUET (P.). Politiereglement van 1848 betreffende de markt te Nederbrakel. Tr., 17, 1987, nr. 4, pp. 27-28.
455. BAGUET (P.). Twee kranteknipsels van meer dan 60 jaar oud uit "De Volksvrijheid". Tr., 17, 1987, nr. 3, pp. 5-16 (muziekfeesten, lokale politiek).
456. BAGUET (P.). Vier kiespamfletten betreffende de gemeenteraadsverkiezingen van 1932 te Nederbrakel. Tr. 17, 1987, nr. 4, pp. 5-17.
457. Broeder Albert. Historiek van het Vrij Onderwijs te Nederbrakel (1879-1979). De zwalmbode, 46, 1986, nr. 2.
458. Hugo. 30 jaar toneel in Brakel. Die Bronne zet verjaardagshoedje op. Plus-weekblad, 5, 1987, nr. 202, p. 28.
459. I.D.S. Basisschool St.-Augustinus viert feest. Directeur Frans Geboer 25 jaar Broeder van Liefde. In: De Beiaard, 13 juni 1987, p. 15.
460. MORRE (V.). Een vreemde aanhouding door de Duitsers te Nederbrakel op 2 november 1943. Tr., 17, 1987, nr. 2, pp. 22-25. (Georges Spitaels).
461. N.N. Doodsprentje van August Vael, pastoor-deken (+ 1918). Tr., 17, 1987, nr. 4, p. 18.
462. VAN DE MERGEL (F.). Vlas roten te Nederbrakel. Tr., 17, 1987, nr. 2, pp. 26-27.

NEDERENAME: zie nrs. 39, 54, 69, 71, 296, 303.

NEDERHASSELT: zie nrs. 219, 241, 472.

NEDERZWALM-HERMELGEM: zie nrs. 69, 120, 156, 157, 163, 248.

463. RAMMELAERE (J.). Archeologische vondsten te Nederzwalm. Gent, seminarie voor archeologie, RUG., 1987, 198 p.

NEIGEM: zie nrs. 317, 468, 472.

464. N.N. Klaaglied van Agnes of de stille schoolstrijd. 't Klokzjiël, 8, 1987, nr. 8, pp. 6-7. (verdwijning dorpsschool).

NIEUWERKERKEN: zie nrs. 20, 204, 211, 429.

465. BOUCKHUYT (L.). In memoriam kunstschilder Petrus Mertens. Vlaanderen, 35, 1986, p. 170.

466. In memoriam Petrus Mertens. Kultureel jaarboek voor de provincie Oost-Vlaanderen, 40, 1986, p. 327.

NINOVE: zie nrs. 3, 31, 47, 49, 79, 86, 113, 118, 120, 128, 156, 169, 184, 209, 212, 219, 243, 263, 332, 354, 358.

467. BAETEN (J.). Minderbroederskloosters in de Zuidelijke Nederlanden. Kloosterlexicon: Ledeberg bij Pamel. Franciscana, 42, 1987, pp. 63-79.
468. DE SCHRIJVER (H.). Ninoofse hoeven. Brussel, VUM, 1987, + 1 plan (Nieuwsbladboek 2).
469. DE VUYST (A.). Ontwerpen van kerktoren en stadhuis van Ninove architect: Louis Roelandt. 't Klokzjiël, 8, 1987, nr. 2, pp. 16-17.
470. HERREMANS (M.). 60 jarig jubileum St.-Theresia parochie. 't Klokzjiël, 8, 1987, nr. 8, pp. 10-11.
471. 60-jarig jubileum parochie en zangkoor. St.-Theresia Ninove. Ninove, 1987.
472. LAMARCQ (D.). Bedevaartvaantjes te Ninove. NI., feb. 1987, p. 1 en 11-13.
473. LAMARCQ (D.). Ninovieter Romain Gyssels won de Ronde van Vlaanderen in 1931 en 1932. NI., april 1987, p. 1.
474. STEYAERT (R.) en VAN DE WINKEL (G.). Ninove en architekt Louis Roelandt. Het Nieuwsblad, 25.8.1987.
475. VAN DE PERRE (D.). De abdijkerk van Ninove: een nieuwe visie op haar bouwgeschiedenis. Vlaanderen, 35, 1986, pp. 248-249.
476. VANHOVE (L.). De kaartboeken van de abdij van Park-Heverlee. In: Archief- en Bibliotheekwezen in België, extranummer 31, 1986, pp. 121-161.
477. VERHEEKE (G.). Survey sigarenfabriek Vivalo (Victor Van Londersele). VIAT., 5, 1987, nr. 3-4, pp. 76-84.

NUKERKE: zie nrs. 51, 53, 54, 69, 113, 156, 157, 163, 398.

478. BONTE (M.) en BOCKSTAL (H.J.). Het wapen van de gemeente Melden. Oudenaarde, streekmuseum, 1987, 12 p.

OKEGEM: zie nrs. 118, 120, 241, 358, 468.

479. FALLOWS (D.). Johannes Ockegem. The changing image, the songs and a new source. In: Early music, 12, 1984, nr. 2, pp. 218-230.
480. KEERSMAEKERS (G.). Rudolf Van de Perre. prijs scriptores christiani. Vlaanderen, 36, 1987, p. 165 (zie ook pp. 247-249).
481. VAN DER SPEETEN (J.). Bijdrage tot de parochiegeschiedenis. MO., 12, 1987, pp. 48-116.
482. VAN DER SPEETEN (J.). De post te Okegem. MO., 12, 1987, pp. 29-47.
483. VAN DER SPEETEN (J.). De spoorwegen te Okegem. MO., 12, 1987, pp. 1-28.
484. VAN DER SPEETEN (J.). Stamboom familie Van der Speeten te Okegem. Heemkring Okegem, (1987), 55 p.
485. VAN HERREWEGHEN (G.). Voorden in Roosdaal. In: Histo

risch mozaiëk. Extranr. Davidsfonds Roosdaal, nr. 13, 1987, pp. 50-53.

486. VAN ISTERDAEL (H.). Verzorging van geesteszieken te Okegem tijdens het Ancien Regime. L.A., 39, 1987, pp. 306-308.

ONKERZELE: zie nrs. 184, 317, 358, 595.

487. DE CLERCQ (A.). De legende van den heer van Boelare of het Steenen kruis te Onkerzele. CNC., 1987, nr. 53, pp. 21-22.

488. N.N. Een geval van hekserij met moord te Geraardsbergen-Onkerzele in 1815. CNC., 1987, nr. 59, pp. 23-26; nr. 60, pp. 23-24.

489. Het wonderbare leven van Leonie Van den Dijck. Onkerzele, Kampstraat, 35, 1987².

OOMBERGEN: zie nrs. 54, 97, 115, 163.

490. D.D.M. H. Agathaviering te Oombergen. FO.VL., 36, 1987, nr. 4, binnenblad p. 4.

OORDEGEM: zie nrs. 83, 184, 415.

491. DE SWAEF (W.). Oordegem (O.-Vl.): metalen grape. Archeologie, 1985, pp. 123-24.

OOSTERZELE: zie nrs. 82, 120, 163.

492. HUYS (P.). Frans Antoon De Bruycker, een Gents kunstschilder te Antwerpen (1816-1882). VS., 23, 1987, pp. 236-238.

OPBRAKEL: zie nrs. 53, 114, 158, 163, 392, 398.

493. MORRE (V.). De terugkeer van Opbrakelse seizoenarbeiders naar Frankrijk in oktober 1914. Tr., 17, 1987, nr. 1, pp. 5-14.

494. MORRE (V.). De molens van Opbrakel. Errata en foto. Tr., 17, 1987, nr. 1, p. 27.

495. MORRE (V.). Een niet alledaagse aanklacht te Opbrakel in 1880. Tr., 17, 1987, nr. 4, pp. 22-25. (Schade aan gewassen).

496. RONSSE (J.). De kluizenaar van Opbrakel. Tr., 17, 1987, nr. 3, pp. 29-35, nr. 4, pp. 29-32. (vervolgverhaal).

497. VAN DE MERGEL (F.). Wie was E.H. Augustinus Fivez? Tr., 17, 1987, nr. 3, p. 20.

OPHASSELT:

498. BEECKMANS (L.) en CROMBE (Ph.). Ophasselt (Geraardsbergen, O.-Vl.): gepolijste bijl. Archeologie, 1985, p. 17.

ORROIR: zie nrs. 149, 232, 233, 235, 240.

499. DELETRAIN (G.), VANDENBERGHE (D.) en SPILLEBEEN (G.). On ne trouve pas toujours. CM., 1984, nr. 3, pp. 10-11. (dekenale bezoeken 1778, 1792).

500. N.N. Oraison funèbre en 1911. CM., 1985, nr. 5 (bij begrafenis van Oscar Béghin, burgemeester).

501. N.N. XXe siècle: quelques données sur "le couvent d'Orroir". CM., 1985, nr. 4, pp. 19-21.

502. VERDONCK (Ch.). XIXe siècle: un moulin à Orroir. CM., 1985, nr. 5.

503. VLIEGHE (J.-M.). Quand les jurons volent bas... CM., 1986, nr.

6, pp. 5-7. (betwisting om geld).

OTTERGEM: zie nrs. 313, 406.

OUTER: zie nrs. 118, 295, 468, 472, 484.

504. Wandelen in Outer. Ninove, Dienst Toerisme en informatie. 1986.

OVERBOELARE: zie nrs. 120, 158, 163, 218, 358.

505. J.V.S. Kunstschilder Noël Matthijs 60. Vlaanderen, 35, 1986, p. 169.

PARIKE:

506. Hugo. 65 jaar geleden werd er ook gekoerst. Hector Leroy. Plusweekblad, 5, 1987, nr. 179, p. 15.

PAULATEM: zie nr. 163.

POLLARE: zie nrs. 118, 468, 472.

507. COSIJNS (R.). De confrerie van St.-Christoffel te Pollare vierde haar gouden jubileum. NI., okt. 1987, pp. 13-14.

RESSEGEM: zie nrs. 64, 181, 415.

ROBORST: zie nrs. 66, 69, 106, 159, 163.

508. VANDENBERGHE (H.). Roborst-Zwalm (O.-Vl.): bronzen grape. Archeologie, 1986, pp. 26-27.

RONSE: zie nrs. 10, 13, 14, 17, 36, 51, 53, 54, 62, 63, 65, 69, 86, 113, 117, 120, 121, 122, 126, 128, 132, 151, 158, 163, 236, 296, 299, 392, 398.

509. CAMBIER (A.). Cypriaan De Rore geboren Ronsenaar. ZVK., 10, 1987, nr. 91, pp. 6-7; nr. 92, pp. 16-17; nr. 93, pp. 6-7.

510. CAMBIER (A.). Het recente onderzoek naar de afkomst van de madrigalist Cypriaan De Rore (Ronse 1516 - Parma 1565). Vlaanderen, 35, 1986, pp. 45-47.

511. CAMBIER (A.). De romaanse krypte onder de Sint-Eligiuskollegiaal te Eine. HO., 25, 1988, pp. 183-195.

512. CROMBE (Ph.). Muziekberg, Ronse (O.-Vl.). Archeologie, 1985, pp. 87-88. (Archeologische vondsten).

513. DECAVELE (J.). Enkele gegevens betreffende de relaties tussen het drukkerscentrum Emden en het gebied Gent-Oudenaarde tijdens het "wonderjaar". In: Liber Amicorum Dr. J. Scheerder. Leuven, 1987, pp. 17-28.

514. DECLERCQ (M.). De jonge Leo Vindevogel. Wetenschappelijke tijdingen, 46, 1987, pp. 37-56.

515. DECONINCK (J.). Childeric est-il né à Renaix? ARI., 36, 1987, pp. 13-15.

516. DECONINCK (J.). Notes sur la généalogie des Nassau-Siegen et sur les tableaux conservés jadis dans leur château Renaisien. ARI., 36, 1987, pp. 19-31.

517. DECONINCK (J.). Notes concernant les troubles religieux de 1566 à Renaix. ARI., 36, 1987, pp. 45-57.

518. DECONINCK (J.). Onuitgegeven XVde eeuwse Ronsische stadsrekeningen. ARI., 36, 1987, pp. 45-57.

519. DECONINCK (N.) en (J.). Un étendard Renaisien de la révolution brabançonne au château de Mérode à Rixensart. ARI., 36, 1987, pp. 33-44.
520. DE CORDIER (A.). De odyssee van een Ronsenaar tijdens de Eerste Wereldoorlog. ARI., 36, 1987, pp. 241-248.
521. DE MOOR (D.), KERCKHAERT (N.) en DE TREMERIE (M.). Ronse. FO.VL., 36, 1987, pp. 103-107.
522. DEPLECHIN-DUSSART (H.). De familie Canfijn, stichters van het hospice Canfijn. ARI., 36, 1987, pp. 163-173.
523. DE ROUCK (G.). Rederijker Hermes Celosse in Sandwich. ZVK., 10, 1987, nr. 100, p. 17.
524. DE ROUCK (G.). De tijd van Soudan en Vindevogel. (De syndikaten en de scheuring in de christen volksbond voor '14-'18, e.a.). ZVK., 10, 1987, nr. 91, pp. 12-13; nr. 92, pp. 6-7; nr. 93, pp. 14-15; nr. 94, pp. 14-15; nr. 95, pp. 14-15; nr. 96, pp. 16-17; nr. 97, pp. 14-15; nr. 99, pp. 14-15; nr. 100, pp. 8-11.
525. DE TOLLENAERE (F.). Oude versies in handschrift van het lied "Van den waghen van Ronsen". ARI., 36, 1987, pp. 77-113.
525bis. GADEYNE (G.). In memoriam Jacques Deconinck. ARI., 36, 1987, pp. 5-7.
526. GADEYNE (G.). Ronse, een grensgeval. Album Carlos Wyffels, Brussel, 1987, pp. 161-76.
527. Geert D. Alsico, een Ronsese succes-story. Plus-weekblad, 5, 1987, nr. 176, p. 28.
528. KÜHN (M.). Die Reichsabtei Kornelimünster im Mittelalter. Geschichtliche Entwicklung, Verfassung, Konvent, Besitz. Aachen, 1982, 178 p. (Veröffentlichungen des Stadtarchivs Aachen, 3).
529. Kwarteeuwfeest A. Vermeylenfonds Ronse. Ronse, 1987.
530. MEULENKAMP (W.) en NUYTEN (A.). De wonderbare tuinen van Joly. ZVK., 10, 1987, nr. 95, pp. 3-4.
531. Omdat Hij ons het woord der verzoening heeft toevertrouwd 1962-1987: 25-jarig partnerjubileum der Evangelische Gemeente Solingen-Dorp en de Protestantse Kerk te Ronse. Ronse-Solingen, Protestants Aktiekomitee, 1987, 64 p.
532. OPSOMMER (R.). Enkele "feodale" bemerkingen bij de splitsing en verkoop van Ronse. (Sint-Maria-Horebeke, Elzele en (Twee-)Akren, 1402-1404: verkoopsoctrooien en feodale afhankelijkheid. L.A. 39, 1987, pp. 293-305.
533. VAN BUTSELE (P.). Het avontuurlijk leven van Johan VIII van Nassau, heer van Ronse, de "verloren graaf Johan". ARI., 36, 1987, pp. 115-161.
534. VAN DE MERCKT (G.). Les horreurs de la guerre 1914-1918. Nos Renaisiens, dans la tourmente diabolique. Leurs peines et leurs sacrifices. ARI., 36, 1987, pp. 199-231.
535. VAN DE MERCKT (G.). Le long calvaire de la guerre. Le journal de campagne d'un des nôtres. Donat Spiers 1914-1918. Victime de son devoir. ARI., 36. 1987, pp. 232-239.
536. VERSYCK (J.). Leo Vindevogel tegenover de Ronsese Belgische en

Europese politiek. Wetenschappelijke tijdingen, 46, 1987, pp. 99-119.

537. 50 jaar Stedelijk Museum voor Folklore en Regionale Geschiedenis. Herdenkinsmap, 1987.
538. 50 jaar Stedelijk Museum voor Folklore en Regionale Geschiedenis te Ronse. ARI., 36, 1987, pp. 249-260.
539. WANNYN (L.). Renaix. Une ville de toujours. Mons Borinage cartophilie. Bulletin bimestriel de liaison du cercle des cartophiles du Borinage et de Mons, 1986, nr. 51, pp. 18-19.
540. WANNIJN (L.). Schenking van dhr. Van Balberghe. ARI., 36, 1987, pp. 196-198.

ROZEBEKE: zie nrs. 66, 69, 351.

RUIEN: zie nrs. 54, 163, 239.

541. DECRITS (M.). De bouwgeschiedenis van de Sint-Korneliskerken te Ruien (Kluisbergen). ARI., 36, 1987, pp. 175-189.

RUSSEIGNIES: zie nrs. 53, 149, 229, 232, 233, 235, 240.

542. VLIEGHE (J.-M.). Au purin, le vilain! CM., 1986, nr. 6, p. 8 (vechtpartij).
543. VLIEGHE (J.-M.). XIXe siècle: le couvent de Russeignies. CM., 1985, nr. 4, pp. 16-128, nr. 5.
544. VLIEGHE (J.-M.). Un général de la révolution française, natif de Russeignies? Eh oui! CM., 1984, nr. 2; nr. 3, p. 8, 1985; nr. 4, pp. 12-15. (Louis Joseph Opsomer).
545. VLIEGHE (J.-M.). Russeignies: une mort inopinée au XVIIIe siècle. CM., 1984, qnr. 3, p. 7.

SCHELDE: zie nr. 163.

546. LAEVAERTS (F.). De Schelde in verleden en heden. Kapellen, De Nederlandsche Boekhandel, 1986, 64 p.
547. STUYCK (R.). De Schelde: van bron tot monding. 1987, 240 p.

SCHELDERODE: zie nr. 446.

548. DE BROUWER (E.). Kleine bidplaatsen te Schelderode. Dl. 2. In: Merelbeke, gemeentelijk informatieblad, maart 1987, pp. 6-7.

SCHELDEWINDEKE: zie nrs. 82, 86, 106, 120, 184, 392.

SCHELLEBELLE: zie nrs. 121, 154, 171, 205, 581, 586.

549. DOBBELAERE (E.). Een kroniek. Ongeveer tien jaar geleden (1976-1977). S., 12, 1987, pp. 71-82.
550. DOBBELAERE (E.). 1 januari 1987. Tien jaar fusie. S. 12, 1987, pp. 10-19.
551. DUQUET (F.). Zo was Schellebelle. S., 12, 1987, p. 70 (schoolfoto 1942).
552. GALLE (R.). De buitenpoorters van Geraardsbergen uit Schellebelle. S., 12, 1987, pp. 41-43.
553. TEMMERMAN (D.). De reuzen van de Verhoogstraat. S., 12, 1987, pp. 2-9.
554. VAN DER EECKEN (G.). Schellebels volkswoordenboek. S., 12, 1987, pp. 53-69.

555. VERNEERT (H.). Gemeente Schellebelle. Lijst der kiezers van de 1 mei 1899 tot den 30 april 1900. S., 12, 1987, pp. 32-40, 44-52, 89-97.

SCHENDELBEKE: zie nrs. 31, 158, 363.

556. VAN MELLO (H.). Schendelbeke: heden en verleden. Nieuwkerken-Waas, Het streekboek, 1984, 84 p.

557. VAN MELLO (H.). Schendelbeke. Molenromp 't Meuleken. Ons Molenheem, 1987, nr. 4, p. 7.

SCHOONAARDE: zie nrs. 202, 586.

SCHORISSE: zie nrs. 53, 54, 58, 59, 62, 66, 163, 166, 296, 331, 398, 519, 607.

558. DE VOS (G.). Schorisse in de Vlaamse Ardennen. FO.VL. 36, 1987, pp. 82-84.

559. KINDS (L.). Weldra op hoge hakken door Bos Ter Rijst. Onze streek, 1987, jan.-febr., pp. 15-19 (historiek bosbeheer, fauna, etc...).

SEMMERZAKE: zie nrs. 50, 120, 158, 244, 329.

560. DESMET (A.). Semmerzake. Gavere, Davidsfonds, 1985, 215 p.

SERSKAMP: zie nrs. 3, 11, 121, 171, 550, 553.

561. MELKEBEEK (D.). Uit ons museum: de vuistbijl van Serskamp. Tijdschrift voor heemkunde en geschiedenis, Wetteren, 34, 1987, pp. 5-10.

562. RUYS (R.). De "nachtwachten" te Serskamp. TKW., 14, 1987, pp. 13-16.

SINT-ANTELINKS: zie nrs. 244, 468.

SINT-BLASIUS-BOEKEL: zie nrs. 120, 158, 163.

SINT-DENIJS-BOEKEL: zie nrs. 106, 120, 163, 414.

SINT-GORIKS-OUDENHOVE: zie nrs. 21, 97, 106, 159, 163.

SINT-KORNELIS-HOREBEKE: zie nrs. 69, 156, 157, 163.

563. DE KIMPE (A.), VENNEMAN (R.) en VERLAECKT (A.). Jan Hertecant en zijn nazaten. Heem- en oudheidkundige kring Berlare, 5, 1987, nr. 2, pp. 24-34.

SINT-LIEVENS-ESSE: zie nrs. 52, 83, 118.

SINT-LIEVENS-HOUTEM: zie nrs. 82, 106, 163, 181, 184, 244.

564. BRAEKMAN (W.). Pachthof en bezittingen van de St.-Baafsabdij te Sint-Lievens-Houtem tot 1642. HZ., 3, 1987, pp. 213-227.

565. BRAEKMAN (W.). Drie processen te Vlierzele uit het begin van de XVe eeuw. L.A., 39, 1987, pp. 1-14.

SINT-MARIA-HOREBEKE: zie nrs. 69, 106, 122, 124, 158, 163, 295, 531, 532.

SINT-MARIA-LATEM: zie nrs. 69, 163.

SINT-MARIA-LIERDE: zie nrs. 120, 158, 569.

SINT-MARIA-OUDENHOVE: zie nrs. 97, 106, 116, 159, 163.

SINT-MARTENS-LIERDE: zie nrs. 120, 156, 279.

566. SCHAUBROECK (W.) en DE VOS (C.). De Kartuizers in St.-Martens-Lierde, waarheid en fiktie. Deinze, 1987, 64 p.

SMETLEDE: zie nrs. 117, 404.

STEENHUIZE-WIJNHUIZE: zie nrs. 158, 159, 218, 295, 332.

STRIJPEN: zie nrs. 50, 54, 59, 62, 97, 159, 163, 415, 423.

567. N.N. Adriaan Magerman. Vlaanderen, 35, 1986, pp. 154-156.

568. N.N. Het openluchtkruis te Strijpen. FO.VL., 36, 1987, binnenbladzijden pp. 12-13.

569. VERPAALEN (J.). In gesprek met Geraard De Muyter. Levende Molens, 9, 1987, pp. 59-63.

TERALFENE: zie nrs. 38, 264, 428, 484.

570. MICHIELS (P.) en CALLEBAUT (S.). Een historische dag voor Teralfene. In: Jaarboek Heemkundige kring Belledaal, 1986, p. 9-23. (Over de priesteropleiding van beide auteurs).

571. VAN DER STRAETEN (E.). Transformation générale des anciens poids et mesures en nouveaux et des nouveaux en anciens. A Bruxelles An XIII-1805. In: Jaarboek heemkundige kring Belledaal, 1986, p. 135-136 (over oude maten en gewichten).

572. VAN DER STRAETEN (E.). Een Teralfenaar beschrijft de gebeurtenissen te Brussel en te Antwerpen tijdens de onafhankelijkheidsstrijd. In: Jaarboek heemkundige kring Belledaal, 1986, p. 134.

VELZEKE: zie nrs. 48, 50, 54, 55, 56, 59, 62, 63, 97, 106, 159, 163, 212, 242, 267, 331, 415, 423.

573. BAUTERS (L.). Oost-Vlaanderen is een museum rijker. Vobov-info, nr. 22-23, pp. 31-32.

574. DE LANGE (S.). Archeologie in Zuid-Vlaanderen. ZVK., 10, 1987, nr. 91, p. 16.

575. DE LANGE (S.). De Gallo-Romeinen in Zuid-Oost-Vlaanderen. ZVK., 10, 1987, nr. 99, pp. 6-7; nr. 100, pp. 11-12.

576. ROGGE (M). Een terra sigillata-ensemble uit de tweede helft van de tweede eeuw te Velzeke-Zottegem. HZ., 3, 1987, pp. 111-126.

577. VAN DURME (L.). De openstelling van het archeologisch museum van Zuid-Oost-Vlaanderen te Zottegem-Velzeke op 15 november 1986. HZ., 3, 1987, pp. 127-146.

VIANE: zie nrs. 86, 332.

VLEKKEM: zie nrs. 185, 486.

578. DE BOECK (D.), DE VUYST (J.) en DE MOL (R.). Uit oude oorkonden: Aaigem. MEM., 27, 1987, pp. 34-38.

VLIERZELE: zie nrs. 86, 184, 565.

VOLKEGEM: zie nrs. 39, 54, 58, 69, 71, 121, 163, 333, 414.

VOORDE: zie nrs. 115, 158, 219, 468, 472.

579. DULLAERT (L.). Hellestraat 1912-13: kerk-parochie-priester. In: D'euzie, tijdschrift van de heemkundige kring voor Groot-Stekene, 6, 1987, pp. 21-23. (E.H.R. Van Lierde).

VURSTE: zie nr. 329.

WELDEN: zie nrs. 39, 54, 58, 69, 71, 113, 156, 163, 325.

580. SCHEPENS (D.). Eugene Schepens. VS., 23, 1987, pp. 369-373, 569.

WELLE: zie nrs. 228, 392.

WESTREM: zie nrs. 120, 295.

WICHELEN: zie nrs. 38, 121, 171, 218, 550.

581. DE KIMPE (A.), VENNEMAN (R.) en VERLAECKT (A.). 250 jaar "De Grauwe" te Berlare. Heem- en oudheidkundige kring Berlare, 5, 1987, pp. 40-49.

582. DE MAESSCHALCK (G.) en RASSCHAERT (F.). Wichelen treurt om... TKW., 14, 1987, pp. 3-9.

583. MATTHIJS (P.). Het stond tien jaar geleden in de krant. TKW., 14, 1987, pp. 10-12.

584. N.N. In memoriam Werner Verstraeten. Kultureel jaarboek voor de provincie Oost-Vlaanderen, 40, 1986, p. 329.

585. PEIRLINCK (A.). 60 jaar Davidsfonds te Wichelen. TKW., 14, 1987, pp. 17-44.

586. RUYS (R.). 150 jaar spoorwegen te Wichelen. TKW., 14, 1987, nr. 3-4, pp. 1-31.

587. RUYS (R.). 30 jaar reuzen in Behomen. TKW., 14, 1987, pp. 1-2.

WIEZE: zie nrs. 128, 154, 243.

588. N.N. De dikke eik van Wieze. VVAK., 14, 1987, p. 101. (krantenartikel ca. 1899).

WOUBRECHTEGEM: zie nr. 212.

589. LANCKMAN (C.). Proeve van een geschiedkundige schets van de parochie Woubrechtegem. Melle, L. De Bosschere, Spoorlaan 29 c, 9230, (1987), 69 p.

ZANDBERGEN:

590. COSIJNS (E.). Het geitebos (Zandbergen, O.-Vl.): historiek van een "oudbosgebied". L.A., 39, 1987, pp. 15-35.

591. DE VUYST (A.) en VAN DE PERRE (D.). Historisch-toeristische wandeling Zandbergen-Roost (Denderwindeke). Mededelingen van de werkgroep leefmilieu voor Groot-Ninove, 9, 1987, nr. 2.

ZEGELSEM: zie nrs. 54, 59, 69, 106, 163, 607.

592. DE KIMPE (A.). Burreken te Zegelsem. Onze streek, 1987, maart-april, pp. 4-5. (Natuurgebied).

ZONNEGEM:

593. VAN ISTERDAEL (H.). Brandramp te Zonnegem. L.A., 39, 1987, pp. 149-150.
594. VAN ISTERDAEL (H.). Te Zonnegem was de vis gevlogen. L.A., 39, 1987, p. 150.

ZOTTEGEM: zie nrs. 22, 54, 56, 59, 79, 97, 106, 110, 114, 120, 132, 159, 163, 218, 331, 332, 415, 573.

595. DE BOTH (L.). Uit de wonderbaarlijke keuken van Zottegems eerste apotheker Victor Van der Schueren (1887-1924). HZ., 3, 1987, pp. 93-100.
596. DE HAECK (A.). Boomverzorging: vak in de kering. Groenkontakt, 13, 1987, pp. 210-216.
597. DE WOLF (K.). De Zottegemse kunstenaarsfamilie Verstraeten. HZ., 3, 1987, pp. 187-211.
598. HITCHINSON (F.), e.a. 125 jaar Onze-Lieve-Vrouw van Deinsbekecollege te Zottegem 1862-1987. Zottegem, 1987.
599. Jozef. 't Gestichte brouwt groots jubelfeest. Plus-weekblad, 5, 1987, nr. 169, p. 15 (O.-L.-Vrouw van Deinsbeke).
600. LAMARCQ (D.). Tweehonderd jaar brouwtraditie te Zottegem: de brouwerij Crombé. HZ., 3, 1987, pp. 55-92.
601. Liban. Zottegem stopt Egmont in een fles. Plus-weekblad, 5, 1987, nr. 207, p. 28-(brouwerij Crombé).
602. N.N. Streekgenoten vochten in Napoleons leger. In: De Beiaard, 9 mei 1987.
603. N.N. Wandelen met Michel Van den Bossche door het Zottegems toneellandschap. Een gesprek. In: De Beiaard, 10 jan. 1987, p. 2.
604. N.N. Met de Zottegemse post op nieuwe wegen. Gesprek met postontvanger Robrecht Van Herzele. In: De Beiaard, 27 juni 1987, p. 1 en 2.
605. N.N. Zottegem, ook toeristisch de moeite waard. Voor Allen, 49, 1987, nr. 34, p. 3. (Er bestaat ook een brochure).
606. N.N. Zottegem, 120 jaar Spoorwegen. Voor Allen, 49, 1987, nr. 22, p. 3.
607. VAN DEN BOSSCHE (N.). Nieuwe en gewijzigde straatnamen te Zottegem. HZ., 3, 1987, pp. 147-156.
608. VAN DER LINDEN (R.). Broederschap van Onze-Lieve-Vrouw van Halle te Zottegem, 1707-1987. HZ., 3, 1987, pp. 181-186.
609. WATTE (F.). Zottegem 17de-18de eeuw. Jaarboek van de Zottegemse culturele kring, 29, 1986, 350 p.
610. Zottegem: infogids, adresboek, fusieplan. Berlare, Publi Ariane, 1986, 108 p.

ZULZEKE: zie nrs. 54, 113, 156, 163.

611. N.N. Beiaardbos te Zulzeke. Onze streek, 1987, maart-april, p. 13.
612. Vema. Blikvanger op kapel O.-L.-V. Ter Boeker. Info Kluisbergen, 1, 1987, nr. 1, p. 11.

ZWALM: zie nrs. 163, 179.

613. DE GEYTER (A.). Watermolenroute te Zwalm. Zwalm, V.V.V., 1987.

— HET LAND VAN AALST —
REEDS VERSCHENEN JAARGANGEN.

Reeds verschenen jaargangen worden verkocht aan 450 fr. per volledige jaargang. Een enkel nummer van een lopende jaargang kost 150 fr. en een dubbel nummer 250 fr. Een enkel nummer van een oude jaargang kost 75 fr. en een dubbelnummer 150 fr.

De verzending gebeurt na storting van het verschuldigde bedrag op rekening nummer 001-0561340-77 van Het Land van Aalst, Oude jaargangen Tulpstraat 1, 9308 Aalst-Hofstade. Tel. 053/70.21.79

Alle jaargangen zijn nog in voorraad, uitgezonderd de onderstaande, waarvan nog slechts de aangeduide nummers beschikbaar zijn :

1949 (1) uitverkocht
1950 (2) uitverkocht
1951 (3) uitverkocht
1952 (4) nummers 2-3-4-5
1953 (5) uitverkocht
1954 (6) nummers 3-4-5-6
1958 (10) nummers 2-4-6
1959 (11) uitverkocht
1960 (12) nummers 2-4-5-6
1961 (13) nummers 2-3-4-5-6
1962 (14) nummers 2-3-4-5-6
1965 (17) nummers 1-2-5-6
1966 (18) nummers 1-4-5-6
1967 (19) nummers 1-2-5-6
1976 (28) nummer 1
1977 (29) nummers 1-2-4-5-6
1979 (31) nummers 1-2-4-5-6
1983 (35) nummers 2-3-4-5-6

NOG BESCHIKBAAR :

M. Cornelis ; Buitenpoortersboeken van Geraardsbergen. Genaaid : 600,-fr. - Gebonden : 750,-fr.

F. Coeck, Familie Sonck te Denderleeuw - 1960 - 25,-fr.

L. Van Durme, Het Uithof van de abdij van Ninove te Dikkelvenne en Velzeke. - 1985 - 25,-fr.

L. Beeckmans, Een stenen artefact uit Bambrugge - De Burcht van de Heerlijkheid Hasselt - Een 16e-eeuwse muntschat uit Ninove - 1985 - 25,-fr.

R. Opsommer, De Geraardsbergse Stadschepenbank 1280-1360. 1985 - 25,-fr.

Herman Van Isterdael e.a., Bibliografie van de Gemeenten van het Land van Aalst (1950-1983).
2 banden - 915 blz. : 900,-fr. (gebeurlijk te verhogen met 70.-fr. portonkosten).

Inhoud

JAARGANG XL - 1988 - NUMMER 2 - 3

INHOUD

W. DE SWAEF, Archeologische vondsten uit Oordegem 73-76

D. LAMARCQ, Dagelijks leven te Ninove omstreeks 1750 77-101

NASCHRIFT, 102-104

S. DE LANGE, Het eerste kadastraal plan van Elst 105-114

H. VAN ISTERDAEL, De opvang van geesteszieken te Ronse 115-116

H. VAN ISTERDAEL,e.a., Bibliografie 1987 117-160

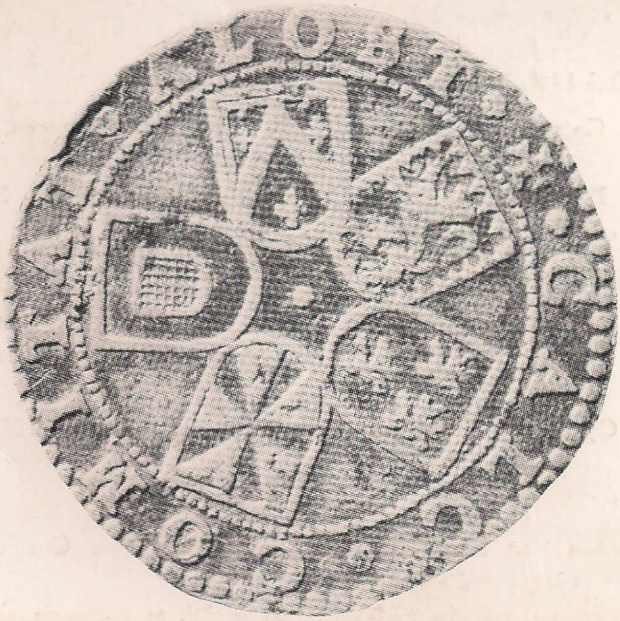

1988